

מערכות

במערכה: עם השלב החדש

קיום למערכות ישראל בתקופת הבית השני (המשך) א. גילי

המזרח התיכון הסובייטי (הערות גיאורפיות ואסטרטגיות) י. טהרני

חילה של דמוקרטיה ש. מירה וד. די רונמן

למד לקלוץ וילרד ק. סמיל

הערות לשימוש בכוחות מובילים י. ב

אל שיגרה! ת. וינטרינגהם

הפיתו רוח חיים בלימודי הטקטיקה! ג. קרבי

הבטחת טרנטפורט מנוצי מפני מכונות משוריינות מיג'ור הוצ'ין

רוסיה הסובייטית במלחמה קפטן סיריל פולס

הטקטיקה של תותחני האויב פולקובניק נ. פאוסטוב

העלאת קצינים בצבא הגרמני פ. סונדרן

מיון האנשים בצבא ארצות הברית פ'דריק סונדרן

המרגמה של חיל-הרגלים ח. שוגר

אימון הכיתה בתפקיד של פטרול-סיור — מסגרת לתרגיל

ציוני המזרח התיכון / בין שכנינו / בקורת ספרים

דהחון
לשאלות
אדיניות
לכליות
צבאיות

שבט חש"ב
ינואר 1942

תוכן הענינים:

- 1 במערכה: עם השלב החדש
- 3 א. גילי קוים למערכות ישראל בתקופת הבית השני- (המשך)
- 12 י. טהרני המזרח התיכון הסוביטי (הערות גיאוגרפיות ואסטרטגיות)
- 21 ש. מירק וד. די רוז'מון חילה של דמוקרטיה (לקח משויצריה)
- 26 וילרד ק. סמית למד לקלוט
- 31 י. בר הערות לשימוש בכוחות מוביליים במערכה גדולה ובמלחמה זעירה
- 35 תום וינטרינגהם אל שיגרה!
- 38 ג. קריב הפיחו רוח חיים בלימודי הטקטיקה!
הבטחת טרנספורט מנועי מפני מכוניות
- 42 מיג'ור הוצ'ין (R.A.S.C) משוריינות בשטחי העורף
- 47 קפטן סיריל פולס רוסיה הסוביטית במלחמה
- 49 פולקובניק ג. פאוסטוב הטקטיקה של תותחני האויב
- 50 פ. סונדרן העלאת קצינים בצבא הגרמני
- 52 פ. סונדרן מיון האנשים בצבא ארצות הברית
רשימות קצרות:
- 55 ח. שנגר המרגמה של חיל הרגלים
- 57 אימון הכיתה בתפקיד של פטרול-סיור
- 58 בין שכנינו
- 59 ציוני המזרח התיכון
בקורת ספרים:
- 61 משה ברטנשל „תורכיה בעבר ובהווה” מאת ד"ר ש. הראלי
„עזרה ראשונה” (הוצאת יועץ הסוכנות לעניני ה. ג. א.
- 63 ו„מגן דוד אדום”) ד"ר י. קוט

All rights reserved כל הזכויות שמורות

ב מ ע ר ק ה

עם השלב החדש

שתי תמורות יסודיות חלו בזמן האחרון במהלך המלחמה ובדמותה. אחרי שרשרת ארוכה של כיבושים גרמנים בלתי-פוסקים ושל נסיונות מרים לאומות הנתקפות הגיעה ההאבקות לשלב חדש, בו מתיצבים המגינים בכוחות חזקים מול תוקפיהם. עוד המכשולים רבים, ואולי גם ירבו עוד, אך כבר נראים בצדם גם ההישגים. עכשו שהמלחמה נתפשטה, נתרחבה עמה גם חזית עמי-הדמוקרטיה. נתלכד כוח עולמי עצום הנושא ערובה לתוצאה הסופית.

*

כבר בזירות-הקרב עצמן ניכרת ראשית השלב החדש של ההאבקות, מתוך הצלחה לטירוגין, אך מתוך הרגשה ודאית שכוח האויב הולך ומותש בהדרגה. אמנם חשבון מחצית-השנה האחרונה נותן עוד-אפשרות לגרמניה להתפאר בשטחים נכבשים נוספים ובעמדות חדשות שתפסה. אולם כבר מאפיל על אלה צל החזיון החדש: חיילות גרמנים ניגפים בשלגי רוסיה, בחולות לוב. אכן מורים טובים היו הגרמנים ליריביהם באסכולה חמורה זו של מלחמה כוללת. מאדמת קרים ועד לקירינייקה — ארוכה החזית. בשני חצאי-האיים, — המצודות הקדמיות בצפוננו ומערבנו של המזרח התיכון, — שהם מעוז להגנה ופתח להתקפה, מתרחש מאורע אחד הנותן תקוה חדשה בלבבות: מעל ראש הצבא הגרמני הוסר הזר של „בלתי-מנוצחים“. הישגים אלה בשני חצאי האיים יאירו לצבאות החופש ויעודדו אותם גם בנסיונות קשים אחרים שיבואו להם.

ונסיונות אלה לא רחוקים הם. העיקרי בהם כיום — במזרח הרחוק. גם שם נטושה המערכה על חצי-אי, שעליו נשען מבצר הקיסרות במזרח. גם את גורלו של חצי האי הזה עתידים לקבוע יחסי הכוחות באויר ובים. עוד מלאכה רבה לפני עמי

הדמוקרטיה כדי שהכף תכריע לטובתם. וידרש זמן לכך. כי במזרח רק נפתחת הפרשה בה כבר התנסה המערב. על כן יהיה ערך עצום לקצב ההודיינות וההתאמנות של גרעיני הכוח החדש המצטרף לברית המגן העולמית.

*

הברית האדירה הזאת, אשר לו קמה לפני חמש שנים היתה מונעת את עצם המלחמה, מצווה כעת לחתור ולהגיע לנצחון בהקדם האפשרי. תפקידה השנה: להרויח שהות בשדה הקטל; להשליט את הרגשת הזמן בסדנת-הנשק. שתי התעודות הללו היקף עולמי להן; אך כבר הכריז ראש ממשלת בריטניה כי יתכן למלא אותן רק במסגרת של איזורים גדולים, של גושים אסטרטגיים ומשקיים אדירים. כל-חזית גדולה כזו, מן החזיתות שהעתונות כבר מבשרת לנו על גיבושן, תצטרך לשאוב כוח-אדם, אוצרות-טבע ויכולת טכנית — קודם כל מתוך מקורות הארצות אשר בתחומיה. רק התוספת הדרושה לה, המכוונת על ידי צרכי האסטרטגיה העולמית, תנתן בדרכי האוקינוס.

*

רבים כבר ציינו את העובדה, כי המלחמה הזאת היא מלחמה מובהקת של כוחות מדיניים, וכשם שהברית הדמוקרטית יוצאת בהדרגה לדרך המלך מבחינה צבאית ואסטרטגית, כן היא גם מתקדמת צעד-צעד, „מתקדים אחד למשנהו“ (כדברי חכם-המדינה האנגלי), בנסיונותיה למשיכת עמים ותנועות-חופש לצדה. כך לפני שנה באה ההתגברות על היסוסים משפטיים-מדיניים והוקמה הברית עם „המדינה בדרך“ הצ'כית. כן מתעוררים המאמצים לסתימת-הפצע בהודו, לאור הסכנה המשותפת. כל הסכם-הבנה עם תנועה צבורית-עממית, דימוקרטית-אמתית, במזרח יביא עמו תוספת כוח לחזית-החופש, להגנת חבר העמים הבריטי. רק על ידי רתימת המרץ המלא של כל עם ועם למאמץ המלחמה המשותף תושג הערובה הטובה ביותר להדיפת האויב, אשר אל נכון ישתער בכוח בטרם יבוא קצו. ואנחנו, הנושאים עין לקץ זה יותר מכל עם אחר בעולם, ודאי שנראה בעין טובה את ראשית המפנה הזה שחל בהודו.

אכן אנשי התנועה הציונית החליטו זה כבר — מתוך נאמנות שלמה לכל יעודיהם ומערכותיהם — „להלחם בהיטלר כאילו אין כל בעיות פוליטיות אחרות לעם ישראל“ בשעה זו. הם מבקשים דרך להפעלת המרץ היהודי במילואו ומקוים כי גם ממשלת בריטניה תעשה במיטב רצונה כל מה שאפשר לסלילת הדרך הזאת, האומרת: שיתוף, עצמאות, כוח, ברית.

סוף טבת תשיב

קוים למערכות ישראל בתקופת הבית השני

(המשך)

הצבא הרומאי

כוחה המוויין של רומא, אשר הכריע עמים וארצות ואשר שם קץ גם למרכו היהודי הארצי-האבטונומי שבארץ-ישראל, עמד בשעתו, בעולם הקדמון, בראש פסנת ההפתחות הצבאית, הארגונית והמקצועית, ובמשך דורות רבים, עד למאות השנים האחרונות, לא הניע שום עם אחר למדרגתו.

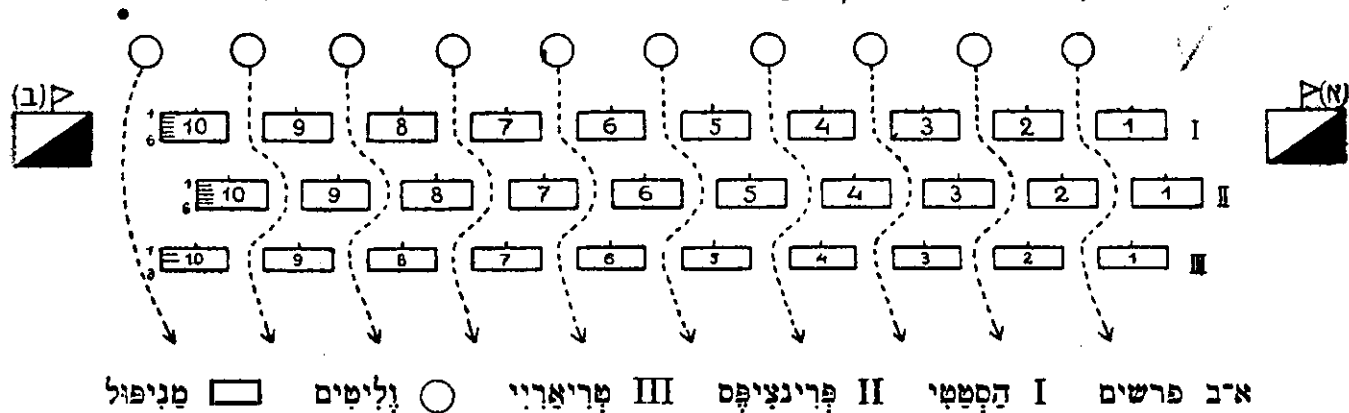
ראשית התפתחותו של הצבא הרומאי נעוצה באותן צורות הארגון הצבאי ובאותם הרגלי-הקרב שהיו אופייניים בשעתם לכל עדה אורחית באיזור הים התיכון בתקופה העתיקה, ובשלביו הראשונים הוא דומה כמעט לחיל היווני האזרחי בראשיתו. כי גם צבא רומא היה אז, ביסודו, חיל-רגלי כבד (בעל מנן גדול ושריון) של אנשים-אזרחים המתניינים לצורך המלחמה. כן היתה הפלגנה הצורה הטקטית היסודית גם בצבא הרומאי בראשית התפתחותו. הזיון - חנית, פגיון, קובע-פלדה, מנן ושריון, השריון היה על הרוב עשוי עור ומצופה חלקי-מתכת. המנן היה דומה בתחילה למנינם של ההופליטים היוונים, אולם ברבות הימים נשתנתה צורתו ונעשתה מרובעת וקמורה, וכך אפשר היה להקים חומת-מנינים רצופה יותר. עצם הזיון הזה הוא שגרם מאליו להידוק הפלגנה של נושאי-החניתות, כי כוחה של החנית אינו רב בסיוף בין לוחמים בודדים, אולם גדול כוחה בהריפה מלוכדת.

ברבות הימים באו שינויים במבנה הפלגנה הרומאית. יש לשער, כי שינויים אלה חלו בימי המלחמות עם הסמניים, במאה הרביעית לפני הספירה. באיזור-הרים זה של סמניים (בין מרכזה של איטליה לדרומה) נאלצו הרומאים להלחם בשטחים מבוותרים ביותר, ומבנה הקרקע גרם, שלעתים קרובות נתהוו קרעים בחזית הפלגנה. ואז, כנראה, אחרי המפלות שנחלו הרומאים מיד שבטי הסמניים, נאלצו לסגל את הטקטיקה שלהם לסביבה.

עוד לפני כן שימש הלגיון יחידת-פיקוד בצבא הרומאי. תחום-פיקודו של כל אחד משני הקונסולים אשר לרומא היה בראשונה לגיון אחד, ואחרי כן גם שני לגיונות או יותר. זאולם במערכה שהשתתף בה יותר מלגיון אחד עמדו הלגיונות זה על יד זה, פלגנה רצופה אחת, ללא תפקידי קרב נפרדים לכל לגיון ולגיון. ונמישותה הטקטית לא עלתה על זו של הפלגנה היוונית. החידוש שנחדש בתקופת המלחמות עם הסמניים היה בהנהגת חלוקה טקטית בתוך כל לגיון ולגיון על יסוד הסדר ה"מניפולרי", כאשר יבואר להלן. בתולדות המלחמה עד הימים ההם אנו מוצאים, בעצם, רק שתי צורות קרב: א. התנגשות בין לוחמים יחידים, או בין המוני לוחמים בלתי-מסודרים. ב. המבנה המהודק והמיושר של הפלגנה. באה הריפורמה הרומאית והכניסה צורה חדשה - את יחידות המונה הטקטיות. הפלגנה הרגילה התקרמה, נלחמה, נסוגה כולה כגוף שלם, מתוך יישור מוחלט של הקוים (ככל האפשר). והנה עכשיו, עם החלוקה למניפולים, כבר נוצרה אפשרות לנמישות כלשהי בשדה המערכה. על ידי תיקון-יסוד זה "התפרדה" הפלגנה המאוכנת הקודמת לחוליות-חוליות. רמז לכך מצאנו כבר בתקופה היוונית, כשתנאי המלחמה בהרי ארמניה אילצו את כסנופון לחלק את צבאו לפלגנות זעירות בנות 100 איש, כדי להקל עליהן את התנועה בהרים. אולם הרומאים לא חילקו את הלגיון הפלגני שלהם, בפשטות, למספר פלגנות-משנה, כמעשה כסנופון. הם "פרדו" את הפלגנה לחוליות לא רק לרוחבה, כי אם גם לעומקה. כל לגיון רומאי חולק ל-30 מניפולים (פלוגות), המחולקים, כל אחד, לשתי "צנטוריות" ("מאות"). מניפולים אלה היו ערוכים בשלושה קוים, עשרה מניפולים בכל

קו. ולכל קו שם שלוו: הקסטי, פרינציפס, וטריאריי. בקו הראשון העמדו הלוחמים הצעירים, אחריהם באו המבוגרים, ובאחרונה – הותיקים-הקשישים. כל מניפול שבשני הקוים הראשונים מנה, לפי ההנחה המקובלת, 120 איש ואשר בקו השלישי מנה 60 איש. מלבד 3000 אנשי הזיון המלא (הכבד) שבכל לניון ולניון היו בו גם 1200 קלייזין (גליטים). נמצא, שלניון כזה מנה בסך הכל 4200 רגלים. בראשית הקרב נמצאו הגליטים, בדרך-כלל, לפני חזית הלניון ומלאו תפקיד של מתגרים; בהתפתחות הקרב יכלו להסתלק אל שני האנפים, לשמור עליהם מהפתעה. שלא כמו בפלנגה היונית יכלו גם לסנת לאחור, לפחות בחלקם, דרך רווחים שבין המניפולים, ולהוות קו נוסף בעורף, לשמירתו. כנראה היו הגליטים מיועדים גם לעזרה ליתר אנשי הלניון, עמוסי הזיון הכבד, והיו נושאים את ציוד ההתבצרות למחנות.

עריכת הלניון בפניפולים (המאה ה-1—2 לפסה"ג)

סדר עריכת המניפולים בשלושה קוים יובן על נקלה מתוך התרשים הניתן בזה. אשר למבנה-הקרב של המניפול עצמו, היה, כנראה, המבנה הרגיל בן 6 אנשים לעומק, כלומר: 20 איש בחזית * (20 × 6 = 120). בתרשים אנו רואים כי המניפולים ערוכים באופן, שכל מניפול של קו הפרינציפס עומד מול הרווח שבין מניפולי הקו הקסטי. מכאן אנו למדים, שכל עוד נשמר סדר מדויק זה אפשר היה לצוות על המניפולים של הקו השני להתקדם לפנים ולעבור דרך מערך הקו הראשון. כלומר שהיו מתחלפים במקומותיהם (חילופין אלה היו אפשריים גם באופן הפוך, במקרה שהקו הראשון נסוג דרך מערך הקו השני). ואולם יש לפקפק בהנחה, שבאופן כזה אפשר היה, בעצם הקרב, להחליף את הפלוגות הינעות של הקו הראשון ביחידות רעננות. כי עם כניסת הלניון לקרב בטלו במידה מרובה הרווחים שבין המניפולים, באשר השורות המהודקות שבתוך המניפולים היו מתרחבות או נפתחות, כדי לאפשר יותר ריות להטלת הרמחים ולמלחמת החרבות של הלניונרים, וביחוד כדי למנוע חדירת לוחמי האויב בעד הרווחים שבין המניפולים.

יותר מתקבלת על הדעת הסברה, שתרגילי-הלניונות האמורים (לחילופי הקוים) היו, בעיקר, תרגילי ככר האימונים, ומכוונים היו לאמן את החיילות לתנועות מדויקות וכן ללכד את המניפולים שיעמדו עמידה מהודקת בשעת מבחן. אכן לא מן הנמנע הוא, שבשעת הפסקה בקרב היו מנצלים תימרון נוח זה כדי להחליף קו נפגע ועיף בקו רענן ממנו. ואולם יש מקום לשער שעיקר ערכו של הסדר המניפולרי החדש לא היה באפשרות זו של תימרון פנימי לחילופי חיילות על ידי רזרבות, כי אם באפשרות לכוון במהלך הקרב את הרזרבות כתגבורת לנקודת התורפה ברנע הדרוש. ובאם הצליח האויב לתקוע טריו בתוך הקו הראשון וביקש לפרוץ פרוץ במבנהו (הדבר הפטלי לכל מבנה-פלנגה), – אפשר היה להחיש את המניפול הרזרבי, של הקו השני, ולכוונו אל נקודת המגע בין שני המניפולים של הקו הראשון, שהיתה משמשת על הרוב כנקודת-התורפה; על ידי סתימה זו ניתן לסכל את מאמצי האויב לפרוץ פרצים. נמישות כזאת בפנים המבנה

* עומקו של המניפול בקו הטריאריי היה 3 או 6 לוחמים.

בשדה הקרב מזכירה בהרבה את שיטת ההגנה לעומק, הידועה לנו מן השלב השני של מלחמת 18—1914, וודאי שהיה בה כדי להקנות ללגיון הרומאי יתרון מוחשי מאד על פני מבני-הפלגנה הנוקשים של כל אותן מדינות התרבות, שעמן באה רומא בקשרי-מלחמה. מתוך כל האמור בזה אפשר לראות, שאם אמנם היה מבנה המניפול שטוח באופן יחסי (רק 6 אנשים בעומק), הרי למעשה היה סדר-הקרב הרומאי, המשתלשל לחוליותיו מן החזית לעורף, בעל עומק נמי ש גדול מאוד ($6 + 6 + 3 = 15$; או $6 + 6 + 6 = 18$). אלא שגם במצב זה בא השימוש ברזרבות רק כתוספת דחייפה חזיתית, תוספת של כמות ומשקל. ועדיין לא היה בזה משום תימרון המאפשר את השימוש ברזרבות לשם הקפה.

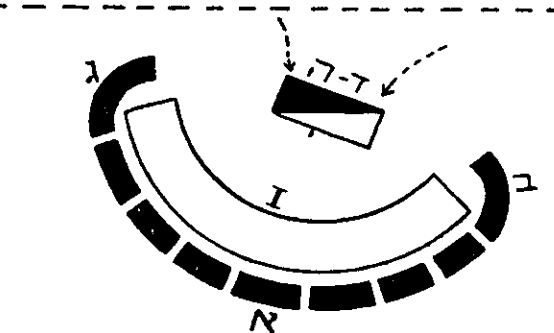
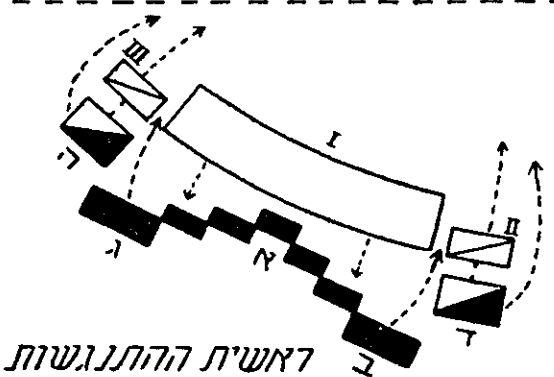
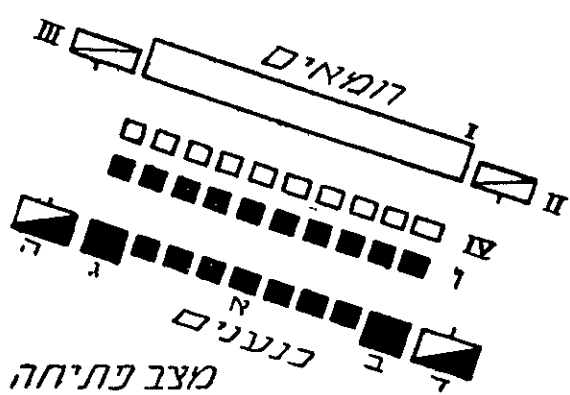
ממעם זה לא יכלה שיטת-הקרב הרומאית לעמוד בפני טכסיסי הלפיתה והעקיפה של חניבעל, המצביא הנאוני של הכנענים. נוצר הרגל לחשוב רק במושגי קרב חזיתי ולהשתמש במילואים תמיד רק בסדר נוקשה, לפי הקו, — כי הלא עצם חלוקת הקוים לפי הגילים (וממילא לפי הכושר הגופני) אילצה לכך. והרגל זה גרם, שאף האפשרות,

שישנה בסדר המוניפולרי, להשתמש בקו השלישי להדיפת התקפות מעורף, על ידי הפיכת פני חזיתו לאחור, לא הובאה בחשבון למעשה ולא הוכנה על ידי אימון ותימרון מוקדמים. ואמנם לא נוצלה האפשרות הזאת גם בשעה שהצבא הרומאי הוקף ע"י חניבעל, הקפה שלמה, כגון בשעה שהותקף מעורף על ידי פרשי חניבעל ליד קנה (באפוליה, בשנת 216 לפסה"ג). אכן מערכת קנה, על תוצאותיה המחרירות לחילות רומא, שימשה הוכחה ניצחת כי הסדר המניפולרי, בצורתו הראשונה, מנלה את חולשתיו במצבים של לפיתה, עקיפה או הקפה.

כדי שנבין לא רק את מבנה מערכות הרומאים, כי אם גם את דרך הקרב שלהם, עלינו לזכור, כי החייל הרומאי הנורמלי שבחיל-הרגלים, בדומה לחייל הרגלי המודרני, לא רק הכה, כי אם גם ירה*. לכך שימש לו הפילום — רומח, שאפשר היה להשתמש בו כבנשק-יד וגם להטיל אותו למרחוק. התסטמים (בני הקו הראשון) היו מזויינים בחרב ובשני דמחים כאלה, והיו מטילים אחד מהם או את שניהם באויב הבא לקראתם (ודאי שפגיעתם היתה קשה ביותר במקרה שהאויב היה ערוך בפלגנה צפופה). ורק אחר-הטלת רומח זו באה ההתנגשות הבלתי-אמצעית בנשק-ההלם — קרביה-התקבות. כך פתרו הרומאים את השאלה,

* על כל פנים מאז המאה השלישית, ואולי כבר ברביעית, לפני ספה"ג.

מערכת קנה (216 לפסה"ג)

הקרב בסופו

א. גלים וספרדים ב. בני-אפריקה
 ד. דה פרשים ז. חיילות קלים
 I הלגיונות III II פרשים IV וליטים

אשר לא נפתרה קודם בתוך הפלגה היונית והמוקדונית – שאלת איחוד קרב-קליעה וקרב-מנע בתוך אותו כוח חיל-הרגלים. על-ידי השימוש ברמחים מתקרבת פעולת הלגיון הרומאי לזו של חיל-הרגלים באירופה במאה הי"ח או הי"ט – כלומר בתקופה שלאחר הופעת הרובה המכודן. אחרי ועווע שורות המתנגד בנשק-היריה באה ההתקפה הבלתי-אמצעית בנשק-ההלם (נשק "ההכאה"). במקרה שמהלך הקרב גרם להציג בחזית הקדמית את המניפולים של הקו השני (פרינציפס) – היו גם אלה פועלים תחילה ברמחים. אולם הלגיונר של הקו השלישי (טריארי) היה מוויין רק בחזית ארוכה (הקֶסָה); כי תפקידו של הקו הזה היה לשמש רזרבה אחרונה, אשר הוטלה לתוך המערכה רק ברנע המכריע, בזמן שהצדדים כבר נאבקו "גוף בגוף", שאז לא היה עוד מקום לקליעת רמחים מרחוק. אנו רואים, בפעם הראשונה בדברי ימי המלחמות, מבנה צבאי המתבסס על שימוש ברובות באופן שיטתי, מבנה שלא נודע ליוונים. וזהו יתרוננו, שהוא מאפשר התמדה ממושכת יותר בקרב וגם התנברות על כשלונות זמניים. הרי שכבר הרומאים יכלו להתברך באותה סיסמה של התקופה הנפוליאונית, – שהנצחון הוא לאותו המצביא, היודע להשהות תחת ידו רובה רעננה זמן רב יותר מיריבו, ולהשילה למערכה בשעה הנכונה.

*

מן הראוי לומר, כי בכמה תכונות יסודיות דומה היה גם סדר-הקרב הרומאי הזה ליוני. כי גם מחייל הלגיון הרומאי המחולק למניפולים, הערוכים בשורות הנדסיות ישרות, נדרש בראש וראשונה, כמו מאת החייל בפלגה היונית, לְגַשֵּׁר את הקו ולעמוד בו. הצורך ביישור הקו היה חיוני בסדר הקרב היוני, וכבר הבאנו בפרק הקודם את שבועת בוגרי הנוער באתונה בנידון זה, וכן היה גם בקרת-החדשה ובמקומות אחרים. וחוק עיקרי זה נתקיים במידה מרובה בלגיון, אלא שכאן נוספה לו נמישות טקטית (תנועה וחילופי קיום, הנשת רזרבות, הטלת רומח); וכך אנו למדים, שסדר-הקרב שהיה נהוג אצל אומות התרבות הקדמוניות היה "סדר-שלי-קו" או סדר "ליניארי".*

הסדר הליניארי לכשעצמו לא חייב, בדרך כלל, אימון מורכב ביותר. אולם הוא דרש הסתגלות נפשית וזיקה לפורמציה זו של שורות מיושרות. נחוץ היה לנסוע בלב החייל את הרגשת הבטחון העצמי והאמונה בפעולה המסודרת. (ואמנם השבטים הברבריים לא השתמשו על הרוב במבנים מיושרים ומסודרים, כי אם התקיפו חבורות-חבורות). כדי לקיים מבנה כזה בימים ההם, לפני הופעת נשק-האש, היה דרוש לא רק אומץ-לב אינדיבידואלי, וכן לא די היה בעוז-נפשם של המוני ברברים מסתערים. נחוצים היו אנשי-קרב מאומנים, אשר יושרש בהם הבטחון בכוח ההופעה המלוכדת והמסודרת. ובטחון כזה לא יתכן בלי תרבות צבאית בעלת מסורת והכשרה תכניתית, בין שהדברים אמורים לגבי צבא אזרחי ובין לגבי צבא סדיר-מקצועי.

ואמנם תכונות צבאיות אלו שנדרשו מאת אזרחי רומא חייבו אותם למאמצים נופניים ונפשיים קשים, דומים במדה רבה למאמצי החיילים-האזרחים ברוב ערי-הממלכות של יוון, אך עולים עליהם בשיטתיותם ויסודיותם. כי סדר-הקרב הרומאי, שהגיע כבר למדת-מה של נמישות, תבע מהם רמת-אימון גבוהה יותר, ואם כי שיפוח-הגוף ביוון, וכיחוד באשפרתה לא נפל אולי מזה שהיה נהוג ברומא, הרי בנוגע לחוש-המשמעת הגיעה רומא למדרגה גבוהה שיון לא הגיעה אליה מעולם, והישג זה הכשיר את הצבא הרומאי לפעולות מאורגנות בקנה-מדה גדול, אשר כמותו לא ידעה ההיסטוריה עד אז. ואולם עצם האימון הגופני שימש ברומא יסוד גם לחינוך של משמעת ולטיפוח רוח-ינבורה ומסירות-נפש. אימון

* בדורות האחרונים נתגבש סדר-קרב מעין זה בתקופה ה"פֶּרְדִּינַנְדִּית" (על שם פררדיקוס מלך פרוסיה), במאה השמונה-עשרה.

נופני זה של אזרחי-רומא היה מכוון בחלקו מלכתחלה לתכליות של מלחמה. כבר בראשית ימיה של רומא, בעוד עדת אזרחיה לא היתה גדולה, שמש שדה-מרס מקום לאימונים צבאים אינטנסיביים, וחובת הרחיצה והשחיה במי הטיברוס לא באה רק כדי לרענן גוף עיף ומיוזע, כי אם גם בשביל להכשיר את האזרח למלחמה בחופי-נהרות. תחרויות בהטלת-ירמחים ואימון בסיוף-חרבות תפסו מקום חשוב ביותר. כן ישנן ידיעות שלפיהן אומנו כל אנשי הלגיונות בקליעת אבנים וכדורי-עופרת (בקלע). גם העבודה היתה אחת מחובותיו העיקריות של הלגיונר הרומאי. דבר שמן הנמנע היה בצבא היוני, שהיה מתקומם לו הוטל עליו לחפור חפירות או לבנות כבישים כדי עשרות מילין. גם האימונים בתנועת מסע תפסו מקום נכבד בשיטת האימון הרומאית. לעתים נערכו מסעות-אימון בעומס-ציוד כפול, שנועדו לחסן את החיילים מפני עייפות. ברבות הימים הונהגה תקנה בדבר שלושה מסעות-יום קבועים בכל-חודש, למרחק של 20-25 מילין ליום, במלוא הציוד (בכלל זה גם כלי חפירה וביצור, כלונסאות לגדר, אוהל ומנת-המזון הקבועה לימים אחדים). אימון כזה היה הכרחי, משום שהצבא הרומאי, המנמא מרחבים עצומים בדרך מלחמותיו, היה אנוס להקדיש יום יום שעות רבות להקמת מחנה מבוצר, - חובה שלא התרפה בה, ובשעות המעטות שנתרו לתנועה צריך היה לעשות דרך ארוכה ככל האפשר. החיסון הנופני, הנכונות ליניעה והמשמעת המלוכדת היו בשעתם היסודות האמתים לגדולת צבאה של רומא, גם בתקופתו האזרחית וגם אחרי-כן במסגרת החילות-המקצועיות.

*

הלגיון הרומאי, כפי שנתגבש בהרכבו וארגונו סמוך למאה השלישית לפסה"ג, פתח תקופה חדשה באמנות המלחמה. כי בצורה זו ניתנו בידי המצביא בפעם הראשונה פורמציות צבאיות שלמות, המורכבות מכל סוגי החיל הנהוגים בימים ההם, והמסוגלות משום כך, כל אחת ואחת, לפעולה עצמאית. מבנה זה אפשר להניע חיילות במהירות על פני ארצות, לצרף אותם יחד להיותם לצבאות גדולים, או לחלק אותם לגייסות נפרדים. כאמור היה הלגיון מורכב משלושת אלפים איש חיל רגלי כבד, ו-1200 איש קל-זיון, שרובם היו נושאי-רומח ובחלקם קולעי-אבנים (בקלע*) וגם קשתים. אבל מלבד אלה עוד נוספו על הלגיון 300 פרשים לצרכי תנרות קטנות, לסיוור ולשמירת האנפים. עם התפתחות התכניקה הצבאית הונהגו בלגיון כלי-היריה הכבדים, ה"ארטילריים", של אותה התקופה. לפי דברי מקור רומאי מאוחר היו בכל לגיון 55 בליסטות יורות חצים ו-10 "אונגרים" ("חמורי-בר") או "קמפולטות", לקליעת אבנים. כלי-היריה אלה יצרו אפשרות לפעולות מצור, ובשעות הצורך הסתייעו בכל אלה להגנת המחנה הגדור של הלגיון עצמו. מראשית ימיו של הלגיון היו בו צנטוריות ("מאות") של נגרים ושאר בעלי מלאכה, לביצורים, לתיקוני-נשק וכיוצא באלה, מעין החיילות התכניים של הזמן החדש. אנו רואים, איפוא, כי יש כאן צירוף מקיף של כל יסודות החיל הדרושים לפעולה בכל המצבים. מאז התקופה הרומאית אין אנו מוצאים באירופה שום דוגמה לנופיי-צבא עצמאיים כאלה עד סוף המאה ה-18, שאז נוצר משטר הדיביות, - ואף הוא, כמבני הצבא הרומאי בשעתו, השפיע השפעה מוחשית ביותר על האפשרויות הטקטיות ועל ההיקף האסטרטגי של פעולות המלחמה. החלוקה האורגנית של צבא-רומא לפורמציות עצמאיות מבחינה מלחמתית שימשה אחת הסבות ליכולתו של הצבא הזה להמשיך בקיומו המאורגן גם לאחר כשלונות גדולים.

וכדי להעלות לפנינו את דמות הלגיון בשלמותה עלינו לציין כי כבר במאה השלישית נהגו לצרף אליו יחידות של "בני-ברית" (socii), איטליקים ממדינות החסות של רומא. זיונם ואימונם היה דומה לרומאי. אולם מאורגנים היו ביחידות קטנות מן הלגיון

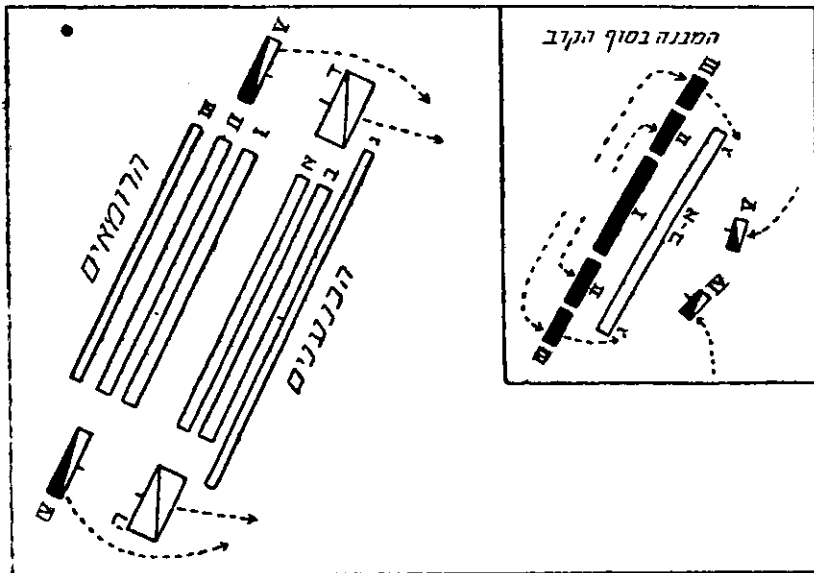
* הקלעים השתמשו לא רק באבנים, כי אם גם בכדורי עופרת מיוחדים.

(קוהורטות, בנות כמה מאות איש). כמה יחידות כאלה היו נספחות ללגיון, במספר כללי שווה, בערך, למספר אנשי הלגיון. ואולם מספר פרשיהם היה רב מן הנהוג ברומא. כי רומא לא הצטיינה מימיה ביותר בכוח פרשים משלה, והצלחותיה בענף-צבא זה באו, על הרוב, בזכות השתתפותם של בעלי-ברית או שכירים.

*

ליקוייו של הסדר המניפולרי בראשיתו, שנתגלו במלחמה עם חניבעל, כאשר צויין לעיל, מצאו במידה ניכרת את תיקונם בשלב המאוחר של המלחמה הפונית השניה. הרומאים (כלומר יחידים-סגולה שבהם, בעלי-עין מעמיקה-לראות, וסציפיון, האפריקני בראשם) למדו

סערכת זקָה (202 לפסה"ג)

א. גלים וליגורים	ב. אורתי קרת-חרשה
ג. הותיקים של חניבעל	ד.ה. פרשים
הסמטי I	II פרינציפס
IV פרשים נומידיים	III טריאריי
	V פרשים רומיים

לבסוף הרבה מחכמת המורה הנאוני שלהם, חניבעל מבני פרקא. במערכת קנה הכריעו בהרבה רזרבות חיל-הרגלים של הצבא הכנעני (עיין תרשים, ע' 5). צריכים היו הרומאים למצוא דרך משלהם ליצירת רזרבות ולשימוש בהן בשדה הקרב. אך לא במהרה הכירו הרומאים בצורך זה. הפתרון נמצא לראש-נה בכמה קרבות שנערכו בספרד, בפיקודו של סציפיון. מהות השיטה החדשה היתה בעיקר בהגדלת הרווח הקבוע (הדיסטנציה) בין הקוים הערוכים, ביחוד בין הקו הראשון לשני. על ידי כך אפשר היה, בשעת הצורך, לכוון את הרזרבה, - שהיתה עכשו מרו-

חקת יותר, - לא לשם תגבורת חזיתית, כי אם אל האגפים, להארכתם, כדי להקיף את אנפי האויב. אמנם על ידי כך נוצר בראשונה קושי פסיכולוגי רב כשביל המערך הדק של הקו הראשון. כי עתה ראו עצמם אנשי הקו הזה רחוקים מן התמיכה בערפם, שכל-כך רנילים היו בה. ואולם ההישג הטקטי של הנוהג החדש היה מכריע. נכונות הנוהג הזה, שאפשר לכנותו בשם 'מבנה של מערכים נפרדים', נתגלתה בצורה מוחשית במערכת זקָה (באפריקה, 202 לפני ספה"ג), אשר בה הוכרע כוחו של צבא קרת-חרשה הכרעה מוחלטת.

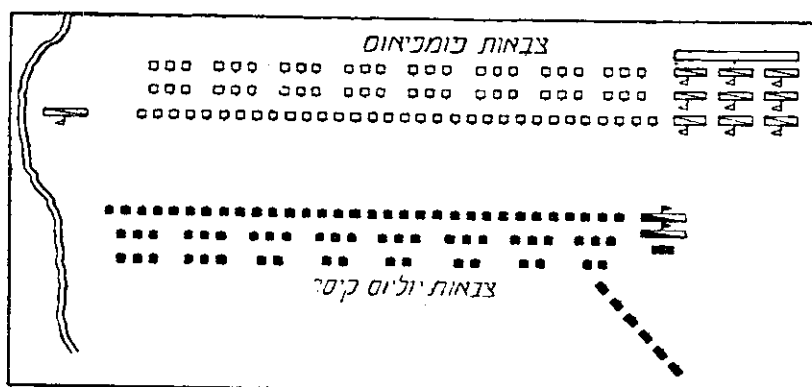
*

גם לאחר כל התיקונים, במבנה ובטקטיקה, אשר תוארו כאן, עוד אפשר לומר, כי דרך המלחמה של הרומאים הוסיפה להיות כפוחה בעיקרה אל סדרהקו, אלא שבמקום נוש-פלגה גדול אחד היו כאן שלושה קוים, קלושים באופן יחסי.

התפתחות נוספת חלה בלגיון הרומאי סמוך לשנת ה-100 לפני סה"ג, במלחמות עם הקימברים והטבטונים, אשר פרצו אז מיערות גרמניה. הסדר המניפולרי היה דק מדי משיוכל לעמוד בפני התקפה נסערת ופראית של ברברים אלה, והלגיונות נחלו תבוסות רבות. על כן חוברו או 30 המניפולים, אחד אחד מכל קו, והיו ל-10 קוהורטות (מעין הבטליונים שבימינו), בנות 600 חייל כל אחת. הלגיון הנורמלי נהפך איפוא בימי התיקונים ההם (שהונהגו על ידי הקונסול מריוס) לנוף בן 6000 איש של חיל-הרגלים סדיר (ומימי

אבנוסטום צורפו אליו גם 120 פרשים, לצרכי קשר ומשמר). מבנה הקוהורטה (שהיא – ולא המניפול הקטן – היתה מעתה את נוש הלוחמים המהודק), שיוה ללגיון גם מסיביות של נופי-משנה טקטיים גדולים יותר, וגם נמישות. כי נופי-משנה אלה, שהיו מוצקים יותר, ניתנו להעתיקים ממקומם ביתר קלות ולהניעם לנקודה זו או אחרת בתוך המערכה, וכן להשתמש בהם לפעולות איגוף, ביתר נוחות משאיפשר המבנה הדק והארוך מאד של הקו השני והשלישי של המניפולים אפילו בימי סציפיון (אשר ניסה, כאמור, להשתמש בקוים אלה בשלמותם בתור רזרבות לפעולות איגוף). חלה כאן, בעצם, התפתחות טבעית של תכונות הלגיון. כשם שהחל לוקה ללגיונות הקלה על הצבא הרומאי את האפשרות לערוך • אכספדיציות נפרדות ב.היקף אסטרטגי, כן הועילה עכשיו חלוקת הלגיון לקוהורטות לשימוש נפרד, נמיש ונוח יותר, בחלקי הלגיון, בשביל לערוך, בכוח מספיק, אכספדיציות בעלות מטרת טקטיות מצומצמות יותר.

מערכת פרסלום
(בין יוליוס קיסר ופומפיוס – 49 לפסה"ג)

דוגמה של עריכת קוהורטות ב־3 קוים *

יהודה הלך לעתים קרובות טריבון זה או אחר לשליחות מסוימת בראש קוהורטה אחת, או שתיים, או שלוש). אולם גם לאחר שהונהג ארגון הצבא בקוהורטות, עוד היה נהוג לערוך את הלגיון בשלושה קוים (עיין תרשים), או, לעתים, רק בשניים, לשם הבטחת הרזרבה, בשביל פעולה חזיתית או אנפית, לפי הצורך. אולם עתה לא עוד נבדלו הקוים זה מזה בהרכבם (לפי הגיל), באופיים ובתפקידיהם, כהבדל שהיה קודם בימי הסדר המניפולרי השורה. כל חלקי חיל-הרגלים הלגיונרי ניתנו עכשיו לחילופים וכשרים היו לכל תפקיד בסדר המערכה. אכן עוד בימי סציפיון נעשה הצעד הראשון בנידון זה, ועם השינוי הטקטי והארגוני התחילה גם התמורה באופיו של הצבא בכלל. מאז הלך ונבר בו היסוד של צבא מקצועי, מורכב מחיילים שאומנותם בכך, הנשכרים לשירות ממושך. התפשטותה של ממלכת רומא על פני העולם, המלחמות הארוכות ותנאי התחבורה כומן ההוא – הם שגרמו לכך.

*

כבר המוקדונים פיתחו הרבה את אמנות המצור. במיוחד קנה לו שם בנידון זה דִמֶטְרִיוס „פוליאורקטס“ (כובשי-הערים), בנו של אנטיגונוס, אחד ממלכי הדיאדוכים הראשונים. הרומאים הוסיפו לפתח את המקצוע הזה ועלו בזה גם על המוקדונים. הם קבעו כללים מסויימים ושכללו את האמצעים התכניים. במצור היו משתמשים בשיטת הצירקומפלציה (הקפת העיר הנצורה בטבעת), בשפכם סוללה מסביב לעיר. לעתים הוסיפו עליה סוללה שנייה, לשמירה על העורף של המחנה הצר, מפני נסיונות מן החוץ להביא עזרה לנצורים. סוללה כפולה כזאת הבטיחה מאליה את המצור הפסיבי, את ההסגרה להרעבת הנצורים, וכן הכבידה עליהם את הגיחה מן העיר. שוכללה גם מערכת אמצעי-ההתקפה האקטיביים. היו אלה אמצעים ארטיילריים, אם גם בלי אבק-שרפה, – ארטיילריה מיבנית, לפי עקרון הקלע או הקשת: הקטפולטה –

* שים לב לקו הרביעי שנועד כאן להבטחה מפני עקיפת פרשים.

הקולעת אבנים, והבליסטה – היורה חצים* . בשביל פריצת-פרץ בחומה שימש גם ראש האיל, – קורת-עץ כבדה, מצופה תור-ברזל, וקרנים לה כקרני-האיל.

הרומאים השתמשו במכונות אלה במידה רחבה. 340 קטפולטות היו לצבא טיטוס בצורו על חומות ירושלים. לאספינסוס היה ראש-איל, 100 טון משקלו. 1500 איש היו מביאים אותו לידי פעולה. 300 צמד פרדות או 150 שוורים רתומים בעול היו דרושים בשביל להעביר ראש-איל זה ממקום למקום. הצבא הנצור היה נלחם במכונות אלה על ידי שהיה מניח פעם בפעם מן העיר, תופס ושורף אותן. רוב התגרות מסביב לירושלים הנצורה היו, כנראה, מסוג זה.

פרט חשוב בהוי הצבאי הרומאי היה ביצור המחנות. באשר חנה הצבא, שם שפך תמיד סוללה, חפר תעלה והקים נדר חזקה. ביצורים אלה הפחיתו את סיכויי יריביהם של הרומאים להתקפות-אפתעה מוצלחות עליהם, כמקרים שקרו לעתים-קרובות את המחנות היוונים.

ואולם תהא זו טעות מצדנו לראות את אמנות המצור של הרומאים ואת כללי ביצור-מחנותיהם כשני חזיונות נפרדים. במרוצת-הימים היו אלה לחזיון אחד, המאפשר תקיעת יתד נאמנה בתוך ארץ נכבשת, פעם על ידי המחנק ההדרני ששמו לעיר הנצורה, ופעם בכוח המבצר הנודד, שהיה משמש תמיד מקלט לצבא רומאי שנינף. וכן היו הרומאים הראשונים והיחידים, לפני העת החדשה, שהפכו את כושר ההתחפרות למכשיר המלחמה בשרה. דונמאות רבות לכך אנו מוצאים בתקופתו של יוליוס קיסר. אמנם הוא לא הכניס שינויים בארגון הצבא הרומאי. אולם הוא פיתח והעלה את יכולתו הטקטית, האסטרטגית והתכנית לרמה נכונה ביותר. מצור-אֶלְסִיָה (בגליה) הוכיח כי קרי-ביצורים הכפול של צבא רומא לא רק מכביד על נחת הנצורים, אלא משמש גם מעצור לשחרור העיר על ידי צבא ידירותי מתקיף מעורף. קרביצורים כזה הקטין גם את הסיכויים למלחמה פרוטגונית בעורף הצבא, והיה זה אות מבשר-רעות לכל עיר שצרו עליה הרומאים מאז. בקרבות בין צבאות פומפיוס ויוליוס קיסר, ליד דיֶרְכִיוּס (באלבניה של ימינו) הגיעו הדברים בין שני צבאות-שדה אלה לידי מצור הדדי ממש.

רק במלחמה במדבר לא עמדה לרומאים התכניקה המטופחת הזאת (בין באמצעים תכניים ממש, ובין בארגון וטקטיקה). מרחבי-המישור הגדולים, קשי-האספקה וקשי-המלחמה בקשתים-רוכבים (של הפרתים), כל אלה היו לעתים קרובות לרעת הרומאים (מלחמת קרסוס ליד קָרָה; מסע אנטוניוס בצפון-מערבה של פרס ובארמניה, ועוד מערכות אחרות). בקנה מידה מצומצם יותר, פגעו, כנראה, תקלות אלו ביכולתו של מנגנון-המלחמה הרומאי גם בשעת הפעולות במדבר יהודה.

*

החל מהמאה הראשונה לספירת הנוצרים, לאחר שכל בני הברית האישלקיים הקודמים של רומא קיבלו את זכות האזרחות והתחילו לשרת בלגיונותיה, ולא ביחידות הנלוות אליהם, הולכים ומשתנים מהותם והרכבם של החילות המסייעים, הנוספים על הלגיונות. מעתה היו אלה, בעיקר, פרשים וחיילות קלים שכירים, מבני שבטים שונים, שנועדו להשלים את חיל-הרגלים הכבד של הלגיונות על ידי תוספת תכונות החסרות לו. פרשים קלים נומידיים (ואחרי כן גם מאוריטניים), פרשים גליים, ואחרי כן גם נרמניים, פרשים בְּטוּיִים, קָלְעִים מאיי הבליארים, מורי-קשת מכרתים, רגלים נומידיים קלי זין, – כל אלו שירתו כחיל מסייע בצבא רומא**.

* הביטוי העברי „אבני-בליסטאות” הוא משובש איפוא מבחינה תכנית, ויש בו משום עירבוב-פרשיות. ** עובדה מענינת היא, שרובם של חילות אלה באו באותה תקופה מן המחצית המערבית של הקיסרות, והרי זה מעיד על מיעוט יחסי של שבטים לוחמים במזרח המיוון.

לאט-לאט, בהדרגה (ביחוד במאה הראשונה לפסה"ג, עם עיצוב דמות הצבא הרומאי המקצועי על ידי אבנוסטוס ובימי יורשיו) חלים שינויים באופיים של צבאות-עזר (Auxilia) אלה. ניתן להם ארגון קבוע, בצורת "קוהורטות" של חיל-הרגלים ובצורת "אלות" (אנפים—Alae) של חיל-הפרשים, — אלה ואלה בנות כמה מאות חייל כל אחת.* האופי השבטי של חילות-עזר אלה הלך ונטשטש. אמנם עוד נשמרו השמות הישנים, של "קוהורטת הגלים מספר שבע", או "אלת התרקים מספר...". אבל שם זה בא לסמן את מוצאה הראשון של היחידה ולא דוקא את הרפכה, אשר נתמלא על ידי מתניסים מאנשי הפרובינציה, בה חנתה. בתקופת הקיסרים נהפכו רובן של היחידות הללו והיו להעתקות מדויקות כמעט של יחידות-משנה רומיות טהורות — בארגון, זיווג, טכסיסהן ולשון-הפיקוד שלהן. הן גם נוסו בעיקר מאותם בני-הפרובינציות, אשר כבר נתבוללו מאד ברומאים ואיבדו את אופיים השבטי. הבולט, או שלא היה להם אופי כזה מעולם, ביחוד באיזורי ה"לבנטיניות" המתיוונת הקלושה של העולם הקדמון. יש לציין, למשל, כי הקוהורטות ה"רומיות", ששימשו חיל-מצב ביהודה בימי הנציבים, בירושלים ובקיסריה, היו (שלא כלניונות) מורכבות, כנראה, בעיקרן מיסודות יוונים (או מיוונים) מקומיים, שנתבוללו ברומאים במידה מסויימת, כשם שהנציב האחרון, נסיוס פלורוס בעצמו, היה יוני לפי מוצאו, שהתבולל ברומאים. מתוך כך נוכל אולי להבין הרבה מגילויי היחס של חיילי היחידות הללו כלפי יהודי-הארץ גילויי איבה של יחסי שכנים צוררים, שטופחו במקום.

*

נסכם, אפוא, את הקיום האופייניים לדרכי השימוש של רומא בכוחות-העזר שלה. כאמור, הנדילה בהרבה את כוחה בעזרתם, הן על ידי שהכפילה את עצמת לניונותיה במלחמה, בספחה עליהם את חילות-העזר, והן על ידי תוספת סוני-חיל וסגולות-קרוב שחסרו לצבאותיה היסודיים. ואולם כל הימים נוהרו הרומאים שלא למזג לתוך צבאם, יתר על המידה, יסודות שטרם נעכלו די הצורך, וכן נמנעו מעשותם כוח מקביל, שיהיה בו כדי לסכן את שלטון רומא. ואולם, עצם פירורם של חילות-העזר ליחידות קטנות היה בו משום ערובה במקצת מפני סכנה זו. כאמור לא הלכו הרומאים בדרך המוקדונים והדיאדוכים, שהיו מכניסים יסודות זרים רבים לתוך צבאם, כי אם צרפו את הנכרים תחילה בכמה כורים של סיגול, של קליטת "רוח רומאית", של התבוללות. קודם הכניסום לנדרים שנשאו אופי שבטי, אחרי כן לקוהורטות כדמות הקוהורטות הרומיות, ורק לאחר כמה דורות הוכנסו בני הפרובינציות לתוך הלניונות עצמם. אכן, לקיסרות רומא היה בסיס דמונרפי רחב (כל אוכלוסית איטליה) להשלטת רוחה ותרבותה, הכללית והצבאית, — רחב פי כמה משהיה למדינות הדיאדוכים. ועם כל אלה ארבו גם להם לעתים אכזבות מרות, כגון מרד הבטויים, אשר פרץ סמוך למלחמות היהודים וחורבן הבית, — מרד מובהק של חילות-עזר בטויים שאומנו והודרכו על ידי הרומאים.

אבל בדרך כלל הועיל הריכוז המנוכש של היסודות הלטיניים-האיטלקיים (ואחרי-כך גם מבני-הפרובינציות שנתבוללו במידה מספקת) בלניונות, בכל התקופה הקלסית, הריפובליקאית והקיסרית של רומא, לשמור עליה מפני זעזועים מסוכנים ביותר וגם מפני ירידת הרמה הצבאית-המקצועית. למן המאה השלישית לפסה"ג ועד למאה השלישית לספירה קיימו הלניונות את שלטונם בעולם ללא מתחרה רציני.

(סוף יבוא)

* מהן בנות 500, ומהן בנות 1000 איש. היו גם קוהורטות "רכובות" שמנו 380 חייל רגלי ו-120 פרשים, או 760 + 240 — הרכב שהיה נוח לפעולות זעירות.

המזרח התיכון הסוביטי

(הערות גיאוגרפיות ואסטרטגיות)

בימים אלה, כשארצות המזרח התיכון נהפכות לעורף בלתי-אמצעי כמעט של החזית העולמית הגדולה, יש אקטואליות מיוחדת לדברי קרוזן, המדינאי האנגלי המפורסם, שנאמרו עוד לפני חמשים שנה על אסיה התיכונה. הוא הביע אז את דעתו באופן ציורי, שתורכסטן, אפגניסטן, עבר-הים הכספי ופרס אינן אלא לוח-שחמט, וערוך עליו משחק, שתכליתו — שלטון בעולם.

בקופות-הבטחון של המטות-הכלליים אשר לאומות הלוחמות הולכים ומתרבים התיקים המסומנים זה כבר במלה „דחוף“, והם מכילים חומר במכנה-הנוף של החבל, תכניות מתכניות שונות לפעולות צבאיות, ידיעות על כוחות מזויינים ותוצאות של חקירה מדוקדקת בדבר מהלכי הרוח הפוליטיים בעמים היושבים בחבל זה. השאלות בענין זה הן מסועפות כל-כך וחשיבותן רבה כל-כך, שיש צורך בספר מקיף על נושא זה, אשר ינתן לקצין המשכיל ולמעין, ואולם ספר כזה טרם נכתב, והדברים הבאים כאן, שהיו ראויים אולי לשמש כעין סקירה מסכמת לחיבור כזה, אינם, למעשה, אלא ציונים וליקוטים מתוך הספרות הענפה והמפוזרת.

השטחים הנרחבים של אסיה התיכונה, הכוללים בתוכם את פרס, אפגניסטן, קוקו, את הרפובליקות הסוביטיות באסיה התיכונה, את החבלים הצפוניים של הודו ואת תורכסטן הסינית (ולשלמות המסכת גם את אסיה הקטנה, הנחשבת בדרך כלל על המזרח הקרוב), — עלולים ליהפך לשדה קרב בכל אחד מארבעת המקרים המובאים בזה: א. התפרצות הצבא הגרמני דרך קוקו או דרך אחוזות הרוסים באסיה התיכונה. ב. התנפלות על תורכיה. ג. התפרצות מאפריקה דרך ארץ-ישראל. ד. התקפת יפנים דרך הודו או מונגוליה.

שדה קרבות אפשרי זה משתרע בחלקו הרחב מן הים האגיאני עד לטיבט ותופס כאן שטח בשיעור של יותר מ-500 אורך, כחמשת אלפים קילומטרים, וממפרץ-ערב ועד אומסק בשיעור של 300 רוחב, או שלושת אלפים קילומטרים, כלומר, — בהדגמה גרפית, — שטח של שתי אירופות (כלי רוסיה), אחת הררית, הכוללת את אסיה הקטנה, את רמת אירן, את הודו הצפונית ומקיפה 60 מיליון אוכלוסים, והשניה, ברובה אדמת שממה וערבה, בת 30 מיליון אוכלוסים, כולה בתחומי רוסיה הסוביטית ומובדלת מן הראשונה בערך במקבילה ה-40. שטח ארץ זה, התופס 9 מיליונים קילומטרים מרובעים — מעין גורל אחד מאחד אותו, ודברי ימיו מעידים כי תמורות גיאולוגיות ופוליטיות שנתרחשו בקצה אחד שלו, הגיעו, במוקדם או במאוחר, לקצה האחר. ואלה הן התכונות האופייניות של הארץ הזאת והמאורעות העיקריים בעבר שלה, אשר טבעו את רשמם על מצבה כיום ועל טבע העמים היושבים בה:

(א) הרים ורמות גבוהים ביותר בדרום, כדמות חומה ארוכה בת חמשת אלפים קילומטרים. (ב) ערבות ומדבריים גדולים ביותר, למן הים הכספי ועד מדבר ג'וזי. (ג) תופעות של רעידות אדמה שאינן פוסקות עד היום, המוכיחות כי חבל-ארץ זה טרם שלמה מלאכת בריאתו הגיאולוגית. (ד) שרידי ציויליזציות גדולות בעבר. (ה) גשר-תמיד לנדודי עמים; דרך מבואות ומעברים למאות, למן שערי ג'ונגר בהררי ג'ונגר, ליד ים-בלקש במזרח, ועד שערי קיליקיה בהררי טאורוס במערבו של החבל,

עשו דרכם גייסות של מנצחים ומנוצחים בנדודיהם. ו) כתוצאת הנדודים האלה קמו בריות לאומיות למאות, נידחות בהרים וערבות, מוזיאון אתנוגרפי של עמי-העולם, זרים זה לזה וקרובים זה לזה וקרובים-למחצה, המובדלים זה מזה לעתים קרובות באופן מלאכותי על ידי גבולות-מדינה של ארצות שונות. ז) השתיכותם של רוב האוכלוסים לדת מוחמד. ח) מקורות-נפט בכל מקום. ט) מדיניות ישבנית בלתי מיוצבת עד היום: רוסיה כבשה את אחוזותיה באסיה התיכונה ואנגליה השתלטה בהודו בזמן מאוחר בערך. י) התחרות בין אנגליה ורוסיה, שהפכה את המחצית התחתונה של אסיה התיכונה למחיצה בין הודו ורוסיה. יא) מלחמת העולם הקודמת והמהפכה ברוסיה, שזעזעה מקץ דורות רבים את כל ארצות אסיה התיכונה ועמיה עד היסוד. יב) נסיון של אומות לעשרות באסיה התיכונה להגדיר עצמן הגדרה לאומית וממלכתית. יג) תווזה שחלה בכלכלה העממית וביחסים החברתיים אצל עמי החבל. יד) חמש-עשרה שנות התפתחות שלווה, בערך, במסגרת הדיקטטורות של תורכיה, פרס ואפגניסטן בדרום ושל רוסיה הסובייטית בצפון.

כל הדמות המיוחדת הזאת של הרים ומדבריות, של אקלים ותנאי-תחבורה, וכן, במידה לא פחותה מזו, סגולותיהן של עשרות אומות, ששימשו נושא למריבות-תמיד בין שתי אימפריות, אומות שנתעוררו בכוח המלחמה, בתקוות השלום הורסילי והמהפכה הרוסית, ואשר הקימו אחרי כן דור שלם במסגרת של דיקטטורות, — כל אלה מהווים קומפלקס, שיעורר מחשבות רבות בלב כל מטה-כללי, בתכנון תכנית להתקפות ולהתקפות-נגד באסיה התיכונה.

ענין מיוחד יש לחקירת אסיה התיכונה הרוסית וחבל קוקו, לאור מלחמה בין גרמניה ורוסיה ועם התקרבות גרמניה לקוקו וגידול משקלם היחסי של העמים הבלתי-סלווים ברוסיה הסובייטית. מתוך 170 מיליוני האוכלוסים של ס.ס.ר. (1939) היו 125 מיליונים (73%) רוסים, אוקראינים ובלרוסים ו-45 מיליונים (37%) לא-סלווים, שמהם יושבים 30 מיליונים (18%) באסיה התיכונה ובקוקו. ואולם לאחר כיבוש אוקראינה, רוסיה הלבנה וחלק של רוסיה עצמה נשתנה היחס הזה במידה רבה. 120 מיליון האוכלוסים הנשארים מצטרפים מ-75 מיליון סלווים, כלומר 62%, ו-45 מיליון לא-סלווים, שהם 38% (מאלה 26% באסיה התיכונה ובקוקו). והיחס בין השטחים המיושבים על ידי סלווים ולא-סלווים הגיע למצב של 1:1.

כל זה מחריף את ענינו בנושא הזה, ומן הראוי שנעמוד במפורט על שאלות מבנה-הנוף והאקלים של המקומות הללו, על צורות ההובלה ועל תנאיה, על חקר האוכלוסים מבחינה אתנית, על תקוותיהם ונטיותיהם, על התנהגותם בימי מלחמות-האזרחים והמהפכות, וביחוד על המגמות הפן-איסלמיות והפן-תורכיות; מתוך כך תעלינה מסקנות מעשיות בנוגע לטקטיקה ולאסטרטגיה בחזיתות-מלחמה אלה, בנוגע לערכם של סוגי החיל השונים להגנת העורף, בנוגע לפעולת הטור החמשי, לאפשרויות של מעשי הרס וכו' וכו'.

אפשר לחלק את חקר בעיית אסיה התיכונה לשניים, כחקר במקום ובזמן. על גורמי המקום יש ליחס את שאלות האורוגרפיה, האקלים, התחבורה וכו', אל גורמי הזמן — את החלוקה האתנית, את טבעם של העמים ואת דרך התנהגותם. נפתח בגורמי המקום.

קוקו

התקפה גרמנית על קוקו ואירן עלולה לבוא בצורות שונות: דרך צפון קוקו, דרך רצועת-חופו בים השחור, דרך אסיה התיכונה הרוסית, או דרך תורכיה. כל

אחת מן האפשרויות האלו תפגע באחד או באחדים מתוך ארבעה שדות המלחמה הבאים, השונים זה מזה בתכונותיהם: (א) קדמת-קוקו. (ב) רכס-ההרים הקוקוי וארץ-הרמות אשר מעבר לקוקו. (ג) הערבות והמדבריות של אסיה התיכונה. (ד) שרשרות ההרים של אסיה התיכונה הסוביטית.

קדמת-קוקו. – כלומר אותו חלק של מיצר-היבשה הקוקוי, הנמתח מצפון לרכס הקוקוי שתופס את שליש השטח של כל החבל, – היא כעין המשך למישור של רוסיה האירופית. בחלקה הצפוני עוברת שפלת הנהרות קומא ומניטש; לפני היתה כאן קרקעית של מסרץ שהיה מחבר את הים הכספי אל הים השחור. שטח-ארץ זה אינו נבדל בשום דבר משדה-המערכה של רוסיה המרכזית, מלבד בטבע-הערבה הבולט אשר לו ובנדירות-התושבים הרבה יותר. אין הוא קובע תנאי-מלחמה מיוחדים ואינו מחייב טקטיקה חדשה. והוא הדין בנוגע לחלק הדרומי של קדמת קוקו. – ארץ-מישור המשתרעת כלפי צפון-מערב וצפון-מזרח, המתנשאה בדמות רמה שטוחה בתוך והמשמשת פרשת-מים בין הים הכספי והים האזובי. היא מסתיימת בגלי גבנונים המתמזגים עם מרגלות ההרים של הרכס העיקרי. אקלימה של קוקו דומה לשל דרום-רוסיה, רק חם ממנו במקצת ויבש ממנו. (מעלת-החום הממוצעת בינואר, לפי צלסיוס, – 6, ביוני – 24, וכמות המשקעים 300–500 מילימטרים).

שדה-מערכה מסוג אחר לגמרי נמצא בחלק האחר של קוקו. כאן תערך ההיאבקות בתנאים שונים לגמרי, אשר ידרשו גם טקטיקה אחרת.

הרכס העיקרי, ההולך מצפון-מערב לדרום-מזרח, לרחבו של כל המיצר, מהוה חומה שארכה 1400 קילומטר, בקירוב, ורחבה, בחלקה האמצעי, 90 קילומטר. החלק הזה הוא הגבוה ביותר. ממזרח לקונֶק (16,500 רגל) וממערב לאַלברו (18,500 רגל) הרכס מתנמך. בכל השרשרת הזאת יש יותר מ-150 שיאים שגבהם עולה ליותר מ-12 אלף רגל. בקו מקביל לרכס העיקרי הולכים רכסים אחרים, אם גם נמוכים ממנו, אף הם גבוהים בהרבה מקו-השלג. אולם תהא זו טעות גדולה מצדנו לחשוב שהרכס הקוקוי אינו בר-מעבר לשם התקפה על עבר-קוקו. ההתקפה ניתנת להערך בשלוש מגמות: לאורך שפת הים השחור, לאורך שפת הים הכספי ובדרך הרכס עצמו. בשני המקרים הראשונים אפשר לשתף טנקים ותותחים כבדים, אם כי הקרב יתחולל בשטח צר למדי. בהתקפה דרך הגבנונים הנמוכים של הרכס ישתתפו בעיקר חיל-רגלים וארטילריה קלה, ומקום רב בהתקפתם ינתן לאוירוני-ההפצצה. יש להניח, כי בעית חיל-האוויר להתקפה ולהגנה בהרי אסיה התיכונה תתפוס אותו מקום יסודי, שתפסה בעית הטנק בקרבות שבאפריקה הצפונית (ואשר תחמיר עוד יותר במדברות של אסיה התיכונה). תנאי הטיס בהרים מחייבים להשתמש במטוסים מותאמים לכך במיוחד. מפציק-הצלילה יבליט כאן את ערכו כאמצעי-להתקפה, בהיותו מסוגל ל"דקירה" גם בעמדות המצומצמות אשר בהרים ונקרות. כאמצעי של קשר יהא חשוב מאד ה-אבטו-ג'ירו, הממריא ויורד באופן מאונך כמעט, כלומר מסוגל לפעולה גם במגרשי-טיס קטנים ביותר. בכלל יש להעיר, כי מיעוט השטחים בהרים, המתאימים להקמת אוירודרומים, יחייב התכוננות מראש, ובין השאר גם ניצול מלא של האפשרויות הגדולות שישנן בהרים לקביעת סוללות תותחים בפסגות לשם הגנה אנטי-מטוסית על נקודות שבעמקים. כן יש להביא בחשבון את הנסיון בנפות של צפון מזרח הודו. ערך לא פחות מזה יש ליחס במלחמת הרים לפלוגות-צבא מיוחדות אשר תשקנה אותו "משחק-מחבואים" שמשחק הטנק בחיפושיו במדבר. תנועות-העקיפין שלהן בהרים, התקפות-החתף שלהן וכן

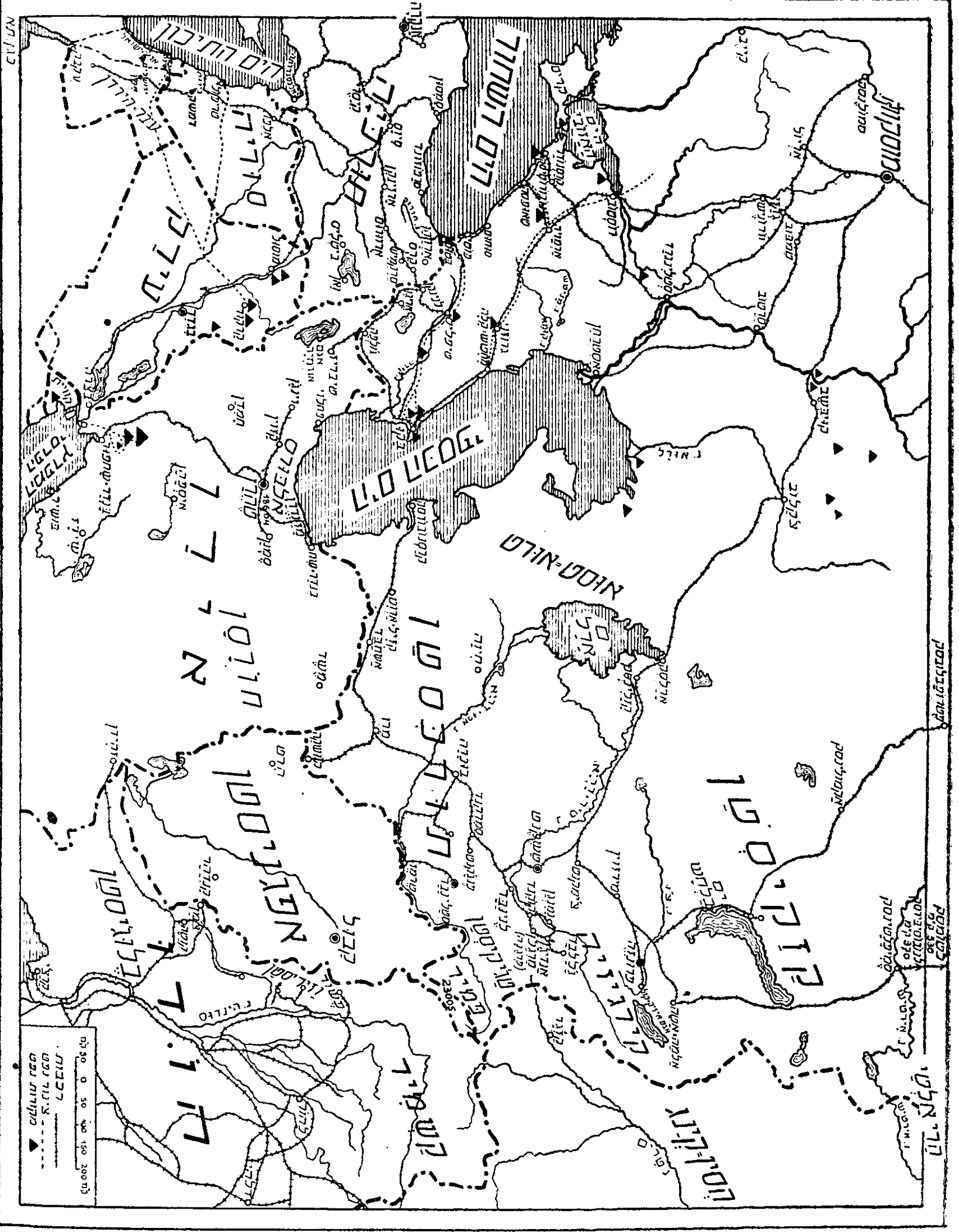
עקיפת הכוחות הנלחמים עם שפת-הים, ייצרו, יחד עם פעולת המטוסים, את התמונה האופיינית של קרב בהרים. בעיות הקשר והאספקה שקושיין נתגלה בתנאי הקרב במדבר, יהיו כאן עוד קשות ומורכבות יותר.

כל השאלות הללו נוגעות ביתר שאת גם לכל השטח המשתרע מדרום לרכס העיקרי עד הגבול הפרסי והתורכי, המכונה בשם עבר-קוקו. מלבד שלוחות הרכס העיקרי, והמישור הגרוזי המקוטע דרומית להן, אתה מוצא בשטח זה גם גוש הררי גבוה, אשר רכסיו מתפשטים על פני עבר-קוקו וקצוותיה. גוש זה נקרא בשם קוקו-הקטן. גבהו הממוצע 3500-4500 רגל ופסגת-הרכס מגיעה ל-8500-9000 רגל. שרשרת הרי-סורז, המסתעפת מאמצעיתו, מחברת אותו אל הרכס הקוקו. השיאים הגבוהים ביותר של קוקו-הקטן נמצאים בגבולות תורכיה, והם: אלג'ז (13,500 רגל) ואררט הגדול והקטן (17000 רגל ו-12,700 רגל). הטמפרטורה הממוצעת בעבר-קוקו בינואר היא +4 (צלסיוס) וביוני -28. כמות המשקעים שונה ומגיעה ל-500-1500 מ"מ; הכמות הגדולה ביותר בכל ס.ס.ס.ר. יורדת על אדמת חוף הים השחור ועל מורדות הדרום של הרכס הקוקו.

מסילות-הברזל תמלאנה תפקיד רב ערך, הן בהגנה והן בהתקפה, לאספקת בסיסי הצבא העיקריים. ערך פחות מזה יהיה להן מבחינה טקטית, כלומר לעזרת ההתקפה עצמה, כפי שהוכח בחזיתות אחרות. במקרה של התקפה גרמנית מצפון וניתוק קוקו מעל רוסיה עלול לעבור כל הבסיס של ההגנה הצבאית, ומתוך כך גם של ההובלה, דרומה, למקומות של חניית הצבא הבריטי. מבחינת האסטרטגיה והאספקה אפשר לחלק את מסילות-הברזל של קוקו ל-6 מסילות עיקריות:

(א) שתיים חותכות את צפון-קוקו ומחברות אותו אל רוסיה המרכזית. (ב) אחת הולכת לאורך הים הכספי. (ג) אחת הולכת לאורך הים השחור. (ד) אחת חותכת את עבר-קוקו. (ה) אחת הולכת ונסבה על פני גבולות עבר-קוקו עם תורכיה ופרס. מסילת-הברזל העיקרית המחברת את קוקו אל רוסיה, מתחילה ברוסטוב, עוברת על פני ארמור וגרוזני ומגיעה עד מחטש-קלה שעם חוף הים הכספי. הדרך השניה עוברת רק בצפון קדמת-קוקו, מחברת את סטלינגרד אל נובורוז'סיסק, בדרך קרסנוודר. לפי שמסילה זו חותכת את המסילה הראשונה במרחק של 150 ק"מ, בערך, מרוסטוב אין ערכה רב לצרכי חיבור אל רוסיה, במקרה שעיר זו תפול. מסילת-הברזל בשפלה שלאורך הים הכספי מחברת את מחטש-קלה אל בקו. מסילת הברזל לאורך חוף הים השחור נועדה לחבר את נובורוז'סיסק אל בטום וטיפלים דרך פוטי, אולם חלק לא גדול ממנה, מצפון לסוחום, טרם נשלם.

המסילה החמישית שתחילתה בבקו, חותכת את עבר-קוקו ופונה לצד בטום, דרך טיפלים. המסילה הששית מתחילה בטיפלים, יורדת אל לנינגן, הולכת בקו מקביל לגבול התורכי במזרח, ומשם לאורך הגבול הפרסי, דרך תחנת ג'ולפה אל בקו. בתחנת ג'ולפה היא מתחברת אל מסילת הברזל הפרסית הבאה מטבריו. אין עדיין חיבור-רכבת בין טהרן לטבריו, והנקודה האחרונה במסילת-הברזל בקו זה, ההולך ונבנה, היתה קודם קזוין ועכשו זינג'ן. מדרום-מערב ללנינגן יוצא סעיף-מסילה לא גדול, המחבר את קוקו אל מסילת הברזל התורכית ההולכת לקרס. זוהי מסילת-הברזל התורכית היחידה החותכת את מזרח אסיה הקטנה. מסילה זו הולכת דרך קרס, ארזרום וארזינגן לעבר קיסירי, וממנה מסתעף ענף צפונה, דרך תחנת ס'נס, ומגיע אל סמסון, הנמל התורכי שבים השחור. לדרך זו נכון תפקיד במקרה של התקפה גרמנית מהמיצרים, או מחוף הים השחור.

בכל הפעולות אשר תתחוללנה במקומות הללו תהא התעודה העיקרית של המפקדה להכין את הפעולות, מתוך שימת-לב לכל הפרטים. הקרב עצמו יהיה קצר לעתים, והנצחון יהיה לאותו צד אשר ישכיל לפתור את שאלות ההובלה, המים והמזון ואשר ידע להביא את הצבא עד שדה-המערכה במצב כשר לקרב. נראה, שדלדול הצבא וארגון-אספקה גרוע, אשר להם היה תמיד ערך עיקרי במלחמות הרים ומדבריות, מוסיפים להיות גורמים אדירים גם כיום. מהמון הדוגמאות מתולדות המלחמות בעבר, אפשר להביא ביחוד את מסע-התורכים בשנת 1914, בפיקודו של אנור-פחה. החיילות, המגויסים ברובם באנטוליה, היו פאר הצבא התורכי ומרובים ממתנגדיהם הרוסים. במסע זה נגד ריכוז הרוסים ליד סֶרְקֶמיש, וכן לעבר אַרְדֶּהן, נועד לתורכים סבל רב ביותר מחמת המעבר הקשה בהרים המושלגים ומליקויי האספקה, עד כי מ־150 אלף אנשי הגייס חזרו לבסיסייהם רק כשלושים אלף איש. השברון התורכי היה גדול כל כך, שאף יד-הברזל של מוסטפה-כמאל-פחה ושל ראש המטה שלו, הקולונל איזמת (כיום נשיא הרפובליקה התורכית), לא עצרה אחרי כן. בשנות 1916-17, להקים שנית את כוחות הצבא, וכשיצא כמאל-פחה אחרי המהפכה הרוסית לתקוף את הצבא הרוסי המסתלק מן החזית, מתגשמת ההתקפה הזאת (בה כבשו את וֶן, ביטליס והתקדמו אל בטום) באטיות רבה ומתוך קשיים גדולים. עם זה צריכים אנו להמנע ממשקנות מוטעות, שתלאותיהם של התוקפים בתנאים קשים אלה תהיינה תמיד מרובות משל המתגוננים. דרכי-המלחמה החדשות, כשרון הארגון של הגרמנים וראייתם את הנולד במסיבות קשות, ופעמים גם הנתקותם של הצבאות המתגוננים, — גורמים אלה עלולים להמיט שואה על ראשם של בעלי מסקנות כאלו. כאן נחוצה התגוננות דינמית. ועיקר-העיקרים: הכנה בעוד מועד. נסיונו של הגנרל ווינל מימים שהיה נספח בריטי ליד הארמיות הרוסיות בקוקז, ב־1916-1917, ודאי שיאפשר לו לנצל באופן תכליתי ביותר את תנאיה הטבעיים של זירת-מערכה זו.

אסיה התיכונה של רוסיה הסובייטית

תמונה אחרת לגמרי תגלה לפנינו באסיה התיכונה של רוסיה הסובייטית. ארץ זו משתרעת מאורל והים הכספי במערב עד אֶלְטֵי והגבול הסיני במזרח, מפרס ואפגניסטן בדרום ועד פלכי טובולסק וטומסק בצפון. מבחינת הטבע ומבנה הנוף נחלקת הארץ הזאת לשני חלקים נבדלים זה מזה בתכלית — חלק-המישור וחלק הריי. בחלק-המישור של הארץ, התופס $\frac{1}{2}$ מכל שטחה, משתרעים מישורים נרחבים שאדמתם אדמת חומר ומלחה, ומדבריות-חול שוממים ללא-מים, המתנשאים בדרך כלל בגובה של לא יותר מ־300 מטר מעל פני הים. שדה-מלחמה זה הוא נוח מאוד לפעולות-טנקים. במקומותיו הגרועים ביותר הוא מזכיר את לוב, ובאדמות החומר והמלחה הרי הוא מהוה כביש טבעי לתנועת טנקים וכלי-ירייה. יש להניח כי שאלות התימרון והקשר של היחידות הממונעות תקבלנה בשטחים נרחבים אלה ערך רב יותר אף מאשר בלוב. חלק המישור של הארץ הזאת עטור למלא ארכו מדרום בשרשרת הרים בלתי-פוסקת, המתחילה כמעט ליד חופי הים הכספי והולכת ומרחיקה לעמקה של יבשת אסיה (שלוחות גושי הודו-כוש, טֶיֶן-שֶׁן, פֶּמִיר-אלטי). ההרים הללו חוצים בין הארץ הזאת ובין ימי הדרום ומפקירים אותה ללהט השמש התת-טרופית. יש מקום לפקפק באפשרות, שהרים אלה ישמשו מקום מערכה-במקרה של התקפה גרמנית דרך פרס, או של התקפה יפנית על רוסיה דרך צפון הודו

או הסיין־קינג (תורכסטן הסינית). זהו בלי ספק החבל הקשה ביותר בעולם, אשר תנאיו הכבדים עולים לאין שיעור על כל מה שמנינו בקוקו.

חלק הערבה והמדבר של הארץ מצטיין באויר יבש ביותר, בכמות מועטת של משקעים, בחום גבוה בחדשי הקיץ ובקור גדול למדי בימי־החורף. על פני שטח גדול הוא בנוי שכבות־חול המשנות בלי הרף את צורתן בהשפעת הרוח, או שפלות־מלחה הזרועות פה ושם אגמי־מלח מתאדים וחרבים. פה ושם, על פני הקרקע המלוהט, עולים מיני צמחים נדירים, על הרוב בעלי עלים זעירים או מחוסרי־עלים לגמרי, אך עבי גבעולים וענפים. יש לראות את אקלים הארץ הזאת כעיקר ראשון במעלה לחישוב הטקטיקה בשדה־מלחמה זה, והוא צריך לשמש כמין מדריך־של־חובה לכל גנרל־אפסנאי (קנרטירמיסטר). אשר נכוננו לו כאן תפקידים חשובים. ההתאדות המרובה של המשקעים היא אחת מתכונותיו האופייניות ביותר של החבל. מכאן התמורה העמוקה המתחוללת בטבע הארץ וההרבותו האטית והמתמדת של כל האגן. באורח ציורי נוכל לתאר לנו, שהקרב מתחולל כאן על פני קרקע ים שחורב.

ההתאדות השנתית בטשקנט וסמרקנד גדולה פי שלושה מכמות המשקעים, בפרגנה – פי שבעה, בנוקוס – פי 27, ובפטרואלכסנדרובסק – פי 36. ההתאדות בימי הקיץ גדולה מכמות המשקעים: בנוקוס פי 85, ובפטרואלכסנדרובסק פי 270. קו אופייני בטבע הארץ הזאת יש לראות בערפליות הנסוכה על פני האטמוספירה שלה – שהיא, אל נכון, פרי פעולת גומלין של גרגירי אדמת־לס (קרקע צהוב, פורה, המצטבר על מדרוני הרים מגרגירי חול־מדבר הנישאים ברוח) דקים ביותר ואדי־מים. ערפליות זו תחייב, ודאי, תשומת־לב רבה בשעת בדיקת תנאי הטיס, ההפצצות האויריות, הקרב באויר ופעולת התותחים האנטי־טוסיים והאנטי־טנקיים. מן הרוחות שוררות כאן על הרוב הרוחות הקרות היבשות, הצפוניות והצפוניות־מזרחיות.

תשומת־לב מיוחדת מעירה השפלה הארלית־הכספית; יש לשער, שמקום זה ישמש דרך לנסינות־עקיפה של הצבא הגרמני במקרה של הגנה רוסית מוצלחת בצפון קוקו. כן יש מקום להנחה, שאם יצליחו הגרמנים בפעולותיהם יתקדמו עד ארלסק, כדי לחתוך את מסילת־הברזל (קויבישב–טשקנט), ואחרי־כן ישימו פעמיהם דרומה, מתוך כונה לעבור את אוסט־אורט, לפתוח חזית בפרס ולהכנס לקוקו מצד דרום. השפלה הארלית־הכספית היא המקום היבש ביותר בס.ס.ר., ארץ ללא נהרות, או שנהרותיה זורמים רק זמן מועט אחרי הגשמים והפשרת השלגים. הטמפרטורה של חבל עבר־הים־הכספי גבוהה רק משהו מאשר בשאר אסיה התיכונה, ואולם היבושת הקשה ביותר (בקרטנובדסק יורדים רק 166 מ"מ משקעים בשנה) והתלהטות החול עד ל-70⁰–65 גורמים ליצירת חום, שאינו נופל מחומה של לוב. העדר אוכלוסים (פחות מאיש אחד לקילומטר מרובע) וערים, – אשר מסביב להם היטיבו הרוסים ביותר להתגונן במלחמה זו, – גורם קשיים להגנת המקום הזה. כידוע קיים כאן רק מפעל אחד לטיהור מים ממלח, וכל ריכוז־חיילים ניכר לחזית הגנתית ידרוש בודאי משיכת קוי־מים (דוגמת הקו שבנו הבריטים במלחמה הקודמת במסעם בסיני) מן המקומות העשירים במים – מחופי אֶמו־דֶרְיָה או ממֶנְדֶרְן.

רוסיה הצארית בשעתה שאפה כל הימים לחדור דרך אוסט־אורט לחינה והודו. מסע שלא תוכן כהלכה, בימי פטר הראשון, נסתיים באבדן המשלחת הצבאית של הנסיך בקוביץ־צ'רקסקי. וכן עגום היה סופו של מסע הקוזקים בימי המלך פול, אשר הבטיח להם את כל אוצרותיה של הודו. הרחיק יותר מסעו של הגנרל פֶרוֹבֶסקי

בשנות 1839-40. משלחת זו צריכה היתה לעבור דרך של יותר מ-1000 קילומטר. היא יצאה לדרכה בנובמבר, שלא לשהות בקיץ במדבר, והיתה מורכבת מ-3½ בטליונים של חיל-רגלים ושלושה גדודי קוזקים, ובסך הכל 4000 איש, ועמם 20 תותחים ו-10 אלפים גמלים. ארגון החניות היה רע, לא היה די דלק למדורות, כן נתגלה גרעון בלבוש, ו-20% מן הגמלים נמצאו פסולים. השלג העמוק, הסופות והקור הרבו מחלות ותמותה. עד שהגיעו לחצי הדרך אבדה יותר ממחצית האנשים והגמלים, ובחודש פברואר פנה המסע בדרך חזרה. המסע האחרון דרך אוסט-אורט, שנסתיים בכיבוש חייה, החל בפברואר 1873, ובראשו עמד הגנרל קאופמן. השתתפו בו 13 אלף איש ועמם 4,500 סוסים ו-20 אלף גמלים. הצבא הלך בשלוש שדרות (מג'ינק, קזלינסק וחופי הים הכספי), ואחרי שהתגבר על קשיים עצומים והתענה בחום ואבק במדבריות-אין-מים, התאחדו הפלגות והגיעו עד חייה בסוף חודש מאי, ומקץ יומים כבשו אותה. כל סופרי-המלחמה של רוסיה מדגישים, שכמעט כל הקרבות באסיה התיכונה היו קצרים ודרשו קרבנות מועטים בערך, מה שמעלה על הדעת את תוצאות נסיונם של האנגלים בהודו. טשקנט, שהיתה עיר בת 100 אלף תושבים, ומגיניה 30 אלף, ולהם 50 תותחים, נלכדה בסער על ידי פלגה בת אלפיים איש, מצוידת ב-12 תותחים. צבא בוכרה, בן ארבעים אלף איש, הוכה על ידי פלגה בת 3 אלפים איש. קשה מעצם המלחמה היתה ההתגברות על החום, על חוסר המים, על החולות הניגרים. מכל המסופר כאן אפשר להסיק שלוש מסקנות: שעבר-הים-הכספי שימש תמיד דרך בלתי-נמנעת להתקפה מן הוולגה ומאורל על תורכסטן או חורסן; שאם צבא בן 13 אלף איש, בלויית גוף-אספקה כבד בן 25 אלף גמלים וסוסים, הצליח לפני שבעים שנה לעבור את השטח הזה בשלושה חדשים, הרי בתנאי ימינו ניתן הדבר להיעשות הרבה יותר מהר; ושלישית: שגם כאן, כמו בקוקו, יהא ערך מכריע להכשרת התנאים להתקפה והגנה, הכשרה שתיעשה בעוד מועד לכך. אי-ידיעת התנאים, או חוסר האפשרות התכנית להתגבר עליהם, הכשילה את המצביאים בימים מלפנים. לא כן הדברים כיום.

עם כל ידיעתנו את תנאי המלחמה הממוכנת של ימינו, יש להניח כי בתנאי המדבר, וביחוד באיזורי מרגלות ההרים, עוד ימלאו הגמל והסוס את תפקידם מאז וכי מיליון הגמלים ומאתים אלף הסוסים האסיתיים (סוסי-הקוזקים הנוודעים) אשר לאסיה התיכונה הסוביטית ישמשו אחד המשענים החשובים בקרבות לעתיד. נהרות אסיה התיכונה, כנהרות קוקו, אינם ראויים כלל לשמש אמצעי-תחבורה, ולכך תשמש בעיקר מסילת-הברזל. שלוש מסילות-ברזל מחברות את אסיה התיכונה אל רוסיה. האחת מתחילה בקויבישב והולכת דרומה-מזרחה, על פני ים אַרַל, עד טשקנט. השנייה מתחילה בנובוסיבירסק, והולכת דרומה-מזרחה דרך סְמִיפֶלְטִינסק, דרך אַלְמָה-אַטָה בירת קֶזְקֶסְטֶן ודרך צ'ימקנט עד טשקנט. השלישית מתחילה בפֶטְרו־פֶלּוּבֶסֶק (אשר עם מסילת-הברזל הטרנס-סיבירית) ועוברת דרך אַקְמולִינסק, דרך העיר החדשה קְרֶגֶנְדָה (166 אלף תושבים) הבנויה באיזור חשוב של מכרות ותעשייה, עוקפת את אגם בֶּלְחֶש (ששטחו כשטח ארץ-ישראל המערבית) ומתחברת עם „תורכסיב“ (מסילת-ברזל המקשרת את תורכסטן וסיביריה) על הנהר צ'ו.

בנית מסילה זו נסתיימה רק עכשיו. בזכותה תוסיף אסיה התיכונה להיות מחוברת אל סיביריה בשתי מסילות-ברזל, גם במקרה שקויבישב תפול. לשאר המסילות — ערך פנימי ואסטרטגי. ממערב למירוז'ין (על מסילת „תורכסיב“) מסתעף סעיף-מסילה אל פְּרוּגֶנָה, בירת קירגיזיה, ומוסיפה והולכת מרחק-מה לעבר אגם אִיסיק־קֶלֶן.

קול. מדרום לטשקנט הולכת מסילת-ברזל ארוכה ביותר דרך סמרקנד, בוכרה, מרו, לאורך גבול אירן עד קרסנובודסק שלחוף הים הכספי. למסילה זו סעיפים שונים. במזרח הולך ענף אחד אל לנינגרד וקוקנד, ואף הוא מסתעף בדרכו לשני סעיפים, אל נמנגן ומרג'ן (פרגנה), ושוב הם מתאחדים באנדיג'ן, והענף מסתיים בג'לל'בד. מסמרקנד הולך ענף אחד לא גדול וחודר לטג'יקיה, עד פנג'קנט. הענף הנמתח מבוכרה דרומה מגיע עד טרמז, שעל גבול אפגן, ומשם הוא עולה עד סטלינגרד. בירת טג'יקיסטן. ממרו יורדת המסילה עד לגאת-המדבר קושקה שעל גבול אפגניסטן. כדאי להתעכב על אותם ההפסקים במסילות הברזל שנתהוו בין קוקו לאסיה התיכונה מצד אחד ובין המזרח הקרוב אל הודו מצד שני. הפסקים אלה נתהוו כפרי הפוליטיקה להקמת מדינות-חיץ, והם עולים עכשו במחיר יקר של אי-נוחות ועכובים. אין חיבור בין זינג'ן לטבריו (כ-350 קילומטר בקו ישר), שהיה מחבר את המסילה הטרגנסאירנית אל קוקו. אין חיבור בין קזוין לגבול התורכי, אשר משם ימשך סעיף-מסילה תורכי אל ארורום. אין חיבור בין בנדר-שח לקזיל-ארנט ואשחבד, אשר יחבר את המסילה הטרגנסאירנית אל אסיה התיכונה הסובייטית.

אין חיבור בקו סמנן-משד (920 קילומטר) אשר יחבר את המסילה הטרגנס-אירנית אל קושקה, ביחוד רבות הפרצות האלו בחיבור אל הודו. הרשת ההודית שולחת ארבע קרני מישוש אל הגבול האפגני וקרן אחת אל הגבול הפרסי. לפחות שתיים מאלה אפשר היה לחבר אל המסילות הרוסיות. האחת צ'מן-קנדר-הרט-קושקה. השניה: פשוור-קבול-טרמז.

ידוע שישנן תכניות מעובדות לפרטיהן בנוגע לכל מסילות-הבינים החסרות, ואולם חילוקי דעות פוליטיים שימשו מניעה לחיבור הנקודות האמורות. מובן מאלו כי כל זה אינו ניתן להיעשות בימי המלחמה. אכן הקשר בין רוסיה לפרס הוא תנאי הכרחי לאספקה והגנה צבאית, ומשום כך יש ערך מיוחד לחיבור אל אסיה התיכונה וארץ עבר-הים-הכספי, ומה טוב היה לו נסולה במשך החורף מסילה בת 350 קילומטר (בקו-ישר) בין בנדר-שח לקזיל ארנט, אשר תשמש להמצאת אספקה לרוסיה גם במקרה נסיגה, מצפון-קוקו או מקויבישב, וכן כקו-אספקה מובטח לצבא הבריטי במקרה שהגרמנים יופיעו בעבר-הים הכספי. בינתיים הודיעה העתונות על בנין מזורז בקו קזוין-טבריו, על צבירת-מים, הנחת טלפונים וכו', וגם על העבודות הדחופות לחיבור תחנת-הסיום שבז'הידן למסילה הטרגנס-כספית. חיבור זה בכביש, מין דרך בורמה טרגנס-אירנית, בא כ-חחליף" למסילה האמורה (בין בנדר-שח לקזיל-ארנט), והוא יהיה בטוח יותר מפגיעת אויב אף ממסילת הברזל המפורסמת בנדר-שחפור - בנדר-שח, כי קו זה יעבור הרבה יותר מזרחה לאורך גבול-המערב של אפגניסטן.

*

לניתוח תנאי זירת-המלחמה של אסיה התיכונה, בזמן" (כלומר מבחינת החלוקה האתנית, טבעם של העמים ודרך התנהגותם) תוקדש סקירה מיוחדת.

1. התעלוקה, בכל ספרה שהיא, אינה נמנעת אלא מתוך ותור על תפקידים רבים ועל ידי רכזו הנמשש באחד.

חִילָהּ שֶׁל דְמוֹקְרַטִיָּה

(ל ק ח מ ש ו י צ ר י ה *)

שׁוֹיִצְרִיָּה הִיא הָאָרֶץ הַיְחִידָה בְּעוֹלָם אֲשֶׁר פְּתָרָה אֶת הַבְּעִיָּה שֶׁל הַגְּנַת דְמוֹקְרַטִיָּה מִבְּלִי לֵאבֹד אֶת מֵהוּתָהּ, מִבְּלִי לְשַׁקּוֹעַ בְּטוֹטְלוֹת עַל יְדֵי מִלִּיטְרִיזָצִיָּה. וְאֵלּוּ הֵן הָעוֹבְדוֹת: (א) שׁוֹיִצְרִיָּה הִיא הַדְמוֹקְרַטִיָּה הַחֲמוּשָׁה בִּיּוֹתֵר בְּעוֹלָם. בְּהִיוּתָהּ בֶּת אוֹכְלוֹסִיָּה שֶׁל 4.300.000 הִיא מְקִיֶּמֶת צְבָא בֶּן 600.000 אִישׁ, בְּקִירוֹב. פִּירוּשׁוֹ שֶׁל דָּבָר זֶה הוּא, שְׂאִישׁ אֶחָד מְכַל שְׁבַעַת תּוֹשְׁבִים נַעֲשֶׂה חֵייל בְּיוֹם הַגִּיוֹם הַכִּלְלִי. לוֹ הוֹנֵהֵג אוֹתוֹ קֵנָה מִידָה בְּאַרְצוֹת הַבְּרִית שֶׁל אַמְרִיקָה הִיא צְבָאָה עוֹלָה ל־20.000.000, בְּעֶרְךְ. (ב) בְּשׁוֹם מְקוֹם אֵין מְנַהֲגִים וּמוֹסְדוֹת בְּרוּחַ דְמוֹקְרַטִיָּה אֲמִתִּית כְּאֲשֶׁר בְּשׁוֹיִצְרִיָּה, וְעַם זֶה אֵין אֲתָה מוֹצֵא בְּשׁוֹם מְקוֹם צְבָא עֲמִמִּי כָל כֵּךְ, שֶׁהִנְהוּ חֵלֶק מֵהוּתִי מִן הַחַיִּים הָאוֹרְחִיִּים.

זֶמַן מוֹעֵט לִפְנֵי מִלְחַמַת 1914 עֶרֶךְ וַיִּלְהֵם הַשְּׁנִי בִיקוֹר רִשְׁמִי אֲצֵל הַמְּשַׁלָּה הַשׁוֹיִצְרִית. בּוֹזֵמַן שְׁנוֹכַח בְּתַמְרוֹנִים הַצְּבֵאִיִּים פְּנָה אֶל אֶחָד הַחֵיילִים וְאָמַר: „500,000 אִישׁ אַתֶּם וְהַנְּכֶם קִלְעִים טוֹבִים; אֲבָל מָה תַעֲשׂוּ אִם נִתְקוֹף אַתְּכֶם בְּמִלְיוֹן חֵיילִים?“ „כָּל אֶחָד מֵאַחֲנּוּ יִירָה פְּעַמִּים“, עָנָה הַחֵייל בְּרוּחַ שְׁקֵטָה. הַקִּיּוֹר בָּחַר לְעִבּוֹר דֶּרֶךְ בִּלְגִיָּה.

בְּמִשְׁךְ דוֹרֵי־דוֹרוֹת הִיא הַצְּבָא הַשׁוֹיִצְרִי צִיבוֹר שֶׁל אוֹרְחִים חֲפְשִׁים, אֲשֶׁר לְכָל אֶחָד מֵהֶם כְּלֵי־נֶשֶׁק מְשֻׁלּוֹ וְהוּא מְטַפֵּל בְּרִגְשׁ שֶׁל גְּאוּה בְּרוֹבָהוּ, בְּתַחֲמִשְׁתּוֹ וּבְצִיּוּדוֹ הַצְּבֵאִי. בְּשׁוֹיִצְרִיָּה אַתָּה רוֹאֵה לְעֵתִים קְרוֹבוֹת בְּסִבִּיבוֹת הָעֲנִיוֹת בִּיּוֹתֵר מְעֵרַכַת מְדִים תְּלוּיָה עַל הַגְּזוֹזְטָרָה לְשֵׁם אִיוּרוֹר, אוֹ שְׂאֲתָה נִתְקַל בְּאַכְרַ הַיּוֹשֵׁב עַל סֶף בֵּיתוֹ וְהוּא מְצַחֵץ וּמְשַׁמֵּן אֶת רוֹבּוֹ אַחֲרֵי תְּרִגְלִי־הַקְּלִיעָה שֶׁל יוֹם רִאשׁוֹן.

עֲצֵם הָעוֹבְדָה הַזֹּאת, שְׁכָל אוֹרְחַ יֵשׁ לוֹ נֶשֶׁק פְּרִטִי שְׁלוֹ, אֵף אִם מְנַהֵג זֶה הוּא מְסוֹרֶת מְדוֹרוֹת רְחוֹקִים, מְעַמִּיד אֶת שׁוֹיִצְרִיָּה בְּשׁוֹרָה הַרְאשׁוֹנָה שֶׁל הַהֲתַפְתְּחוֹת הַדְמוֹקְרַטִיָּה. עוֹבְדָה זוֹ מוֹכִיחָה בְּצוֹרָה מוֹחֲשִׁית בִּיּוֹתֵר, שֶׁהַמְּדִינָה נוֹתֵנַת אֲמוֹן גְּמוֹר בְּאוֹרְחֵיהָ וְשֶׁהֵם הַגִּיעוּ לְמַדְרָגָה שֶׁל בְּגֵרוֹת אוֹרְחִית שְׂאֵין דּוֹגְמַתָּה בְּשׁוֹם מְקוֹם. וְאוֹלָם מְצִיאוֹת הַנֶּשֶׁק בְּרִשׁוֹת הַפְּרִט אֵינּוּ רֶק אוֹת שֶׁל חֲרוֹת וְאַחֲרִיּוֹת בְּלִבָּד; יֵשׁ לְכַךְ גַּם חֲשִׁיבוֹת טְכְנִיָּת, — חֲשִׁיבוֹת רְבָה, כְּאֲשֶׁר הִרְאָתָה הַמְּלַחְמָה שֶׁל עֲכָשׁוּ. זוֹהִי הַדֶּרֶךְ הַיְחִידָה הַמְּאַפְשֶׁרֶת גִּיוֹם מְהִיר בִּיּוֹתֵר שְׂאֵינּוּ כְּבוֹל לְמַרְכּוֹ אֶחָד. נִמְצָא, שֶׁמְנַהֵג זֶה שֶׁל יְמֵי הַבִּינִים נִהַפֵּךְ לְשִׁיטְת־הַגְּנָה מוֹדֵרְנִית בִּיּוֹתֵר, הַשִּׁיטָה הַטּוֹבָה בִּיּוֹתֵר הַמוֹתְאֵמֶת לְהַגְּנַת אָרֶץ מְפִנֵי מִלְחַמַת־בּוֹק. הַחֻזְקַת נֶשֶׁק בִּיד כָּל אוֹרְחַ וְאוֹרְחַ — זֶה הַמְּפַתַח לְאַרְגוֹן הַצְּבָא הַשׁוֹיִצְרִי, וְכֵאֵן סוֹד הַפּוֹפּוֹלָרִיּוֹת שְׁלוֹ.

אַרְגוֹן זֶה נִיתֵן לְהַגְּדֵרָה בְּמוֹשֵׁג: חֵייל־אוֹרְחַ. בְּצִרְפַת וְכֵן בְּגֵרְמָנִיָּה אַתָּה מוֹצֵא, כִּי בְּשַׁעַת שְׂאֲנָשִׁים מְדַבְּרִים עַל הַצְּבָא הַרִי מְלָה זֶה מְעַלָּה דְמוּת שֶׁל עוֹלָם זֶר לְגִמְרֵי לְחַיִּים הָאוֹרְחִיִּים. בְּשִׁבִיל הַשׁוֹיִצְרִי אֵין הַצְּבָא אֶלֶּא „שִׁירוֹת“ וְתוֹ לֹא; וְכֵךְ הֵם רוֹאִים אֶת הַזֶּמֶן שֶׁהֵם מְבַלִּים בְּבֵית־הַסֶּפֶר לְטִירוֹנִים, וּב־תְּקוּפוֹת אֵימוֹנִי־הַחֲזוֹרָה — פְּרָקִי הָאֵימוֹן הַשְּׁנֵתִי וְהַתְּמָרוֹנִים הַנִּמְשָׁכִים אַרְבַּע שְׁבוּעוֹת, שֶׁהֵם חוֹבָה עַל כָּל הָאֲנָשִׁים הַרְאוּיִים לְגִיוֹם. הַ„שִׁירוֹת“ וְתוֹ לֹא. עֲצֵם הַבִּיטוּי הַזֶּה מְרָאֵה בְּבִהִירוֹת רְבָה, כִּיצַד תּוֹפְטִים אוֹרְחֵי דְמוֹקְרַטִיָּה זֶה אֶת חוֹבוֹתֵיהֶם הַצְּבֵאִיּוֹת. אֵין הֵם רוֹאִים אוֹתָן בְּאוֹר טְרָגִי, אֵף

* מוֹבָא בְּקִיצוֹרִים מִן הִירְחוֹן הָאֲמֵרִיקָנִי — Harpers, סֶפְטֵמְבֵּר 1941.

אינם מתבדחים על כך. חובות אלו הן, בפשטות, חלק מחייהם, כמשלחי־ידם או כמשפחותיהם. השירות הצבאי הנהו משלח־היד המשותף והמשפחה המשותפת לכל אזרח ואזרח בשויצריה.

יתר על כן, הצבא יוצר קשר לא רק בין אנשים־פרטים כי אם גם בין מעמדות. בשויצריה אין בתי־ספר מובדלים לקצינים, דוגמת אסכולות הקדטים בגרמניה או כאסכולת סן־סיר (St. Cyr) בצרפת. כל האנשים הצעירים בגיל עשרים שנה הראויים לשירות צבאי חייבים לבקר באותו בית־ספר לטירונים, אף אם הם עתידים ביום מימים להגיע למדרגה גבוהה ביותר. במשך ארבעה חדשים של אימון אינטנסיבי, טכני ומוסרי, הם זוכים לחויה סוציאלית אשר תטבע את חותמה עליהם לכל ימיהם. האכר והסטודנט־בעל־המשקפים, הפועל ובן־מעבדו הם חברים לחדר אחד, שכנים לשורה. במשך ארבעה ירחי נסיון ועמל יש שהות לאדם להתבונן אל חברו, לגלות את כוחותיו וחולשותיו ולקשור כמה קשרי־ידידות ממושכים. שויון מלא, לעתים גם קפדני מדי, שורר בקסרקטין ומתבטא לעתים קרובות, כמו אצל תלמידי בית־ספר, בהתבדחות על חשבונו של איזה בחור בן־טובים או של שאר־בשרו של הקולונל המפקד. לאחר חינוך זה, החמור למדי, המלווה אימון גופני שיטתי, שבים אחר כך האנשים אל החיים הציויליים, וניכרת בהם תמורה מפורשת; מיושרי־קומה, שזופים, מחוסנים, ועם זה גמישים משהיו, אנשים שקנו נסיון, אשר חיי השלוה בעיר או בכפר לא היו מקנים להם במשך עשר שנים.

נראה ששיטה זו של בית־ספר לטירונים, אשר תקופת האימון שם קצרה אך אינטנסיבית, יש לה יתרונות בולטים על פני כל שיטה אחרת הקובעת שירות משנה עד שלוש שנים בקסרקטין או במחנות. כיון שהזמן קצר אין נותנים לטירונים להוציא אף רגע לבטלה. ארבעה חדשים אלה של אימון בבית־הספר לטירונים משמשים מקור חיסון עצום בשביל בני הנוער השויצרי ודוגמה לאורח חיים מזורו ומסודר־יפה, בו מורגלים כוחותיו של אדם למאמץ רב ביותר כל הזמן. ועם זה מאפשרת תקופת־האימון הקצרה לכל טירון וטירון למצוא, בשובו, את מקום עבודתו שמור למענו בחיים האזרחיים, מה שאין כן לאחר שנה או שנתיים. על ידי כך מתבטל אחד הגורמים הכבדים ביותר לריחוק לב העם מחיי־הצבא כפי שאנו רואים בארצות אחרות.

אשר לאימון הטכני, שאינו מספיק מפני קוצר זמן השירות, הרי הפסד זה מתמלא במידה רבה על ידי תקופת אימוני־החזרה השנתיים. קצת מומחים, ואף קצת מדינאים, דרשו לפני כמה שנים הארכת תקופת־הלימודים בבית הספר לטירונים, אבל עד עכשו התנגדה דעת הקהל לכך. השויצרים מחבבים את חיי הצבא, אך אין הם מיליטריסטים. מתוך רגש אינסטינקטיבי יראים הם מפני כל דבר העלול להפוך את הצבא לגוף טכני יותר מדי, מרוחק מדי מן החיים הנורמליים של האומה. הצבא השויצרי מאורגן באופן שהאזרח אינו יוצא מגדר החיים הציויליים אלא במידה מועטת מאוד. ואולם אף החיים האזרחיים מביאים אותם לעתים קרובות במגע חי עם ענינים צבאיים. בכל קנטון וקנטון אתה מוצא „חוגי־חברים“ של קצינים וסגני־קצינים, בכל כפר קיים מועדון־ליריה.

אשר לחבר הקצינים אין זו כת מובדלת כאן, כנטיה שראינו בארצות אחרות. שיטת־הגיוס עצמה מונעת זאת. הקצין השויצרי הוא ברוב המקרים איש־אזרח כשאר האזרחים, אלא שאזרח זה צריך להיות מוכשר להיות מנהיג בין־יום־אחד ולפקד את אנשיו בשעת התמרונים. מדי שנה בשנה יהיה כדבר הזה בתקופת אימוני־החזרה.

בשאר ימות השנה עליו להפריש כמה שעות בשבוע ממשלח־ידו האזרחי ולהקדישן לחובות הרבות הכרוכות בדרגתו הצבאית. קפיטן, למשל, עוד מוסיף להשגיח על פלוגתו גם בחיים האזרחיים. תמיד יודע הנהו היכן גרים אנשיו. מנהג שמור בקפידה מחייב אותם לשלוח לו את ברכותיהם לראש השנה, והוא משיב תמיד על הברכות הללו. רבים מהם פונים אליו לשאול בעצתו, או לבקש עזרתו בחיפוש עבודה. הכל רואים אותו כראש משפחה גדולה בת מאתים נפש.

העתונות היומית, הירחונים, העתונים המצויירים מקדישים מקום רב לענינים צבאיים, דבר המפליא תמיד את לב הזרים. פְּתָבִים מְלִוִים את הצבא בשעת אימוני־החזרה ושולחים לעתוניהם יום־יום תיאורים מפורטים על התמרונים. על מינוי קצינים מודיעים העתונים בעמוד הראשון, ובנקרולוגים מספרים הם על פרטי הקריירה הצבאית של האיש. וכך עלולים אנו לגלות שפלוגי השופט, הרופא, פרופיסור־האוניברסיטה או הסוחר הגדול היה גם קולוגל, ופירוש הדבר שהאיש הקדיש מרצונו כמה וכמה שנות־חיים לצבא.

החוקת נשק ביד הפרט קשורה במסורת של הגנה־מקומית, וזו האחרונה היא פרי מבנה אדמת שויצריה. החלוקה לקנטונים מתאימה בדרך כלל לחלוקה הטבעית של הקרקע. הרי שהארגון הקנטוני של הצבא מתאים למעשה לצרכים הצבאיים, אם כי ראשיתו נעוצה בגורמים היסטוריים רחוקים מאוד. ממשלת הקנטון היא המגייסת את האנשים וממנה את הקצינים עד לדרגת קפיטן. מתוך כך אתה מוצא פְּרָגִימֶנט שויצרי, בדרך כלל, אנשים הבאים מאותו חלק של הארץ, המדברים באותו דיאלקט, והמכירים ברובם זה את זה. אשר ליחידות גדולות יותר, בריגדות ודיביזיות, נהוג לצרף יחד רגימנטים מקנטונים שכנים, באופן שכל אחת מן היחידות הולמת את המושג הצבאי שאפשר להביעו בשם „תאים טריטוריאליים“. הקצינים למעלה מדרגת קפיטן מתמנים על ידי „המועצה הפדרלית“ של המדינה. חייבים הם לדעת שתי לשונות לפחות, צרפתית וגרמנית, באופן שיוכלו לשמש מפקדים לצבאות הקנטונים השונים, הנתונים לפיקודם. וכך אנו רואים שמערכת הארגון הצבאי דומה למערכת הארגון הפוליטי, ושתיהן מתאימות לחלוקה הטבעית של אדמת שויצריה. הרי זה פרי התפתחות היסטורית ארוכה. שויצריה לא הקימה מעולם צבא מרכזי לפי איזו תכנית עיונית. להיפך, הכל מיוסד על יחידות מקומיות, אשר הותאמו יחד מתוך ליכוד שהלך ונתחזק במשך הדורות. אחדות הפיקוד שלמה כיום, אולם נהוגה ומכובדת החלוקה לפי הקנטונים. כל גדוד וגדוד שומר על אפיו המיוחד ועל מנהגיו. הַבְּרָנֵאִים מחמירים במשמעת; בני נַפְשָׁטֶל הם רוֹטְנָנִים, אלא שיודעים הם לחלוץ עצמם מכל צרה: הַזְּנָבֵאִים הם מהיר־צעד יותר מבני קנטון ווד, אולם הללו סבורים שהם מסוגלים ללכת זמן רב יותר, וכו'. כל אחד מהם ושיריו שלו, ותרועת החצוצרות המיוחדת לו, ושעשועיו, ואף גם מראהו החיצוני. אשר למבנה הצבא השויצרי הרי גם הוא מצטיין בכמה תכונות מיוחדות המענינות מאוד כיום. הצבא מורכב מתשע דיביזיות סדירות ומאורגן בארבעה קורפוסים. דיביזיות אלו מהוות את הגוש הגיתן לתימרון, כלומר את החלק המובילי של הצבא. את יתר הכוחות—קרוב למחצית—מהווים, ראשית, חילות־מצב הקבועים במצודות המגינות על מעברי־האלפים—מעבר סנקט נוטהארד, מעבר סנקט מוריס בהרי וָלִיס, מעבר סְרַגְנֶס, ושנית, הבריגדות ההרריות, המנוסות ב־סְקִי ואלפיניזם בהרי וליס וגְרָאוּפִינְדֶן, ולבסוף, מספר מסויים של בריגדות עצמאיות, המגינות על הגבולות, שהן היחידות השויצריות הטפוסיות ביותר לפי גיוסן ותפקידן.

שומרי-גבול אלה מגוייסים במקום; כלומר, האנשים שמהם היחידות האלה מורכבות נבחרים מתוך הערים, הכפרים והחוות הקרובות ביותר אל העמדות המוכנות על הגבול. הם מכירים את העמדות האלה היטב, משום שהם בעצמם התקינו אותן; הם חפרו את החפירות, ציפו אותן במלט, ביצרו אותן במו ידיהם. יודעים הם להגיע אליהן במהלך של שעה אחת ועד שלוש שעות מבתיהם. עם אות הסכנה הראשון נמסרת להם הודעה ישירה בעזרת הרדיו, הטלפון, או הטלגרף, או על ידי פעמון-האזעקה, ואינם צריכים אלא ללבוש את מדיהם, לקחת את רוביהם וללכת אל עמדות-הקרב שלהם באותם השבילים שהם רגילים ללכת בהם תמיד. הם ימצאו מכונות-יריה או תותחים אנטי-טנקיים מוכנים במקום. אוצרות תחמושת ומזון שמורים בתוך הסלעים, ששם הם מוגנים מפני הרעשה. הכל מוכן. סידור צבאות-כיסוי אלה במקומם בשנת 1939 חל חמשה ימים לפני הגיוס הכללי ובוצע במשך שעות מועטות מסביב לכל גבולות שויצריה.

כל זה עובד והוכן במשך עשר שנים על ידי המטה השויצרי הכללי. זוהי התשובה המוחשית היחידה לצורת ההתקפה החדשה של מלחמת-הבוק, הנהפכת על פיה בכוחו של גיוס בן-רגע כמעט. שויצריה היתה מסוגלה להכין את הגנתה בדרך זו משום שהיא הארץ היחידה, בה האנשים מצוידים ומזויינים כבר בימי השלום. ושוב נמצא, שבזכות המסורת הדמוקרטית יש ביד הקונפדרציה השויצרית לאחוז בשיטות-מלחמה מודרניות. הרי זה לקח רב משמעות.

היתרון המוסרי של ארגון זה חשוב כמעט כיתרון הטכני שבדבר. כל חייל שויצרי רואה לפניו את הטעם לחייו ולמותו. אותם שומרי-הגבול תופסים את עמדות הקרב שלהם במרחק של מילין מועטים מביתם. הם יודעים ברור, מה הדבר שהם מגינים עליו, הם רואים זאת בתחתית ההר אשר בו חפרו את ביצוריהם, בעמק הזה שהם יכולים להתבונן אליו במשך שמירת-הלילה הארוכה. סוד סגולתו של הצבא השויצרי הוא, שהוא שמר ועורר את הגורם המוסרי על ידי התאמה נבונה של הטקטיקה אל טבעה של הארץ ואל טבע האדם שבה.

יש להוסיף כי השימוש בנוטרי-גבול מאנשי המקום, וכן, אם גם במידה פחותה מזו, הארגון של הצבא הסדיר לפי מקומות מגורי האנשים מועיל מאוד גם לשמירה מפני חבלות וריגול. במקום שהחילים מכירים את תושבי המקום ואת הניב המקומי יתפס הזר מיד. באביב שנת 1940, בזמן שנפוצו הדיבורים על סכנת הצנחנים הגרמניים, קרה הדבר שטייס-צופה שויצרי היה אנוס לקפוץ מאוירונו משום תאונה שחלה במניע. הוא ירד במצנח אל עץ-תפוחים בקנטון תורגאו, איזור חקלאי בקרבת הגבול הגרמני. בעוד הוא מתאמץ להחלץ מרצועת המצנח התאספו אכרי הסביבה, מזויינים בקלשונים ובחרמשים, והקיפו את העץ. הקצין היה לבוש מדים שויצריים, אולם בעתונים כבר הובאו סיפורים על המערכה בהולנד, והאכרים לא נתנו אימון באיש. „אבל הרי אני בן הקנטון הזה!”

— „התוכל להוכיח זאת?” והמסכן נאלץ לעמוד במבחן שלם בדברי-חירופים בניב התורגובי, שאיש לא יוכל לחרף בו כהלכה בלתי אם קיבל תורה זו יחד עם חלב אמו. רק אז הורשה האיש לרדת מעל העץ.

הפעולה הראשונה של מלחמת-הבוק היא למנוע או להשבית את הגיוס בארץ הפלישה. אולם לגבי שויצריה לא יהא לדבר ערך מכריע. ראשית, כל הצבא השויצרי מגויס באופן מתמיד למן שנת 1939. שנית, השטחים הם קטנים כל-כך, שאפשר

להניע את הצבא למקומות ריכוזו מבלי להשתמש ברכבות. ולבסוף, תכונת הקרקע אינה נוחה לשימוש מוצלח במטוסים בקרב.

השלב השני של מלחמת הבזק הוא פריצת הקוים וניצול הנצחון בעומקה של הארץ מאחרי הקוים. האם יש אפשרות לכך בשוויצריה? בשביל לתאר או לשער מראש מסיבות-מלחמה בארץ זו, עלינו לשוב תמיד אל אותם שני הגורמים היסודיים: פני הארץ המבותרים לגזרות-גזרות ומבנה-הצבא משולל-הריכוז. והנה דומה, שמאורעות אחרונים מרמזים, כי היסודות הללו, שעלולים היו להחשב כמקור-חולשה בעבר, הם כיום תנאים מסייעים המאפשרים התנגדות ממשית להתקפה מגויסת. מה, בעצם, היו לקחי המלחמה הנוכחית? ראשית, ראינו את כשלונה הגמור של שיטת ההגנה בקו מבוצר, כי מרגע שהאויב פרץ את הקו לא נותר עוד בעורף דבר, רק שטח פתוח, מתי-מעט שוטרים והמון מבולבל של פליטים החוסמים את הדרכים. לא נותר דבר אשר ימנע את הריסת קו-התחבורה, את תפיסת הערים ואוצרות הנשק בכוחם של טנקים מועטים. לעומת זאת אנו מוצאים בשוויצריה מרכזי התנגדות רבים כמספר הקנטונים או כמספר הכפרים, ומספר בסיסי הגנה מאורגנים היטב כמספר המעבירים וההרים. יתכן לאמר, כי מאז חודש מאי שנת 1940 נהפך כל כפר שוויצרי, אף בלב המדינה, למין מבצר עצמאי או מצודה. מבואיו ומוצאיו סוגרו על ידי מתרסים אדירים בעומק של כמה וכמה ירדים, בנויים גזעי עצים וגושי-אבנים, וקירות של בתים מסוימים בוצרו עד כדי להפכם למבצרים בזעיר אנפין. אתה פותח דלת של אסם ואתה רואה לפניך תותח אנטי-טנקי מוגן על ידי קיר-מלט קטן. דיביזיות ממונעות של האויב תוכלנה להתקדם מהר רק אם תפסחנה על הכפרים, בעברן בדרכי יערות או באפרים. אולם הדרכים על פני כל הארץ בכל מגמה שהיא זרועים היטב מוקשים. היערות, וביחוד אשר לאורך הריין, הם המעצור הטוב ביותר להתקדמות של טנקים והמגן הטוב ביותר מפני הרעשת מטוסים. במקום שאין יערות נמצאים מעצורים טבעיים אחרים במרחק של ארבעה-חמשה מילין זה מזה: זרמי-מים עמוקים ומהירים, עמקים ונקרות מוגנים על ידי תותחים המוסתרים בין קירות-הסלעים. בכל "תא" של הארץ יהיה האויב נאלץ להעצר ולפתח התקפה לכל פרטיה. לא יהא כאן כל מקום להתקדמות-פלישה מהירה כמו בשדמות פלנדריה או פולין. אף הפצת-צלילה לא תהא אפשרית כמעט במקרים רבים, כי העמקים הם צרים מאוד.

מבנה אדמתנו הוא בן בריתנו הטוב ביותר, הכריז הגנרל גינן באחד מכרוזיו אל הצבא זמן מועט אחרי מפלת צרפת. אכן זכות גדולה היא לשוויצריה, שהיתה מסוגלה, בגלל המבנה הפדרלי שלה, לנצל בן-ברית טבעי זה עד קצה גבול האפשרות. היתה זו חכמה רבה מצד המטה הכללי השוויצרי לראות את הנולד עוד בשנת 1930, ולהבין כי המלחמה הבאה לא תהא מלחמת-חזיתות, כי אם תערך כבת אחת בכל מקום; וכי יש להכין הגנה בעומק ולא לסמוך על קו רצוף וצר, כי אם על קני-התנגדות המפוזרים על פני כל הארץ ומצוידים מראש באנשים ובכלי-נשק. כך חזרו השוויצרים לשיטת-מלחמתם הישנה אשר מדורות.

אלו שלשה דברים, שהיו מלמדים לבחירי פרס: לרלב על הסוס, לירות בקשת
ולדבר אמת.

הרודוסים

למד לקלוע*

אומה שלא למדה להשתמש ברובה ובאקדח עלולה כיום לעמוד בפני מצב חמור. אכן בריפניה מויינת עכשיו את אורתיה ומלמדת אותם לירות. הקולונל ג'ינפורד, המצורף אל משרד הנספת הצבאי של הצירות הבריטית בושינגטון, הצהיר זה לא כבר, לאמור:

„האזרחים האנגלים יודעים כיום מעטה של „מלחמת בוק“ מהו ואינם תושבים עוד. איש איש מוסיף לעסוק במשלח-ידו כקודם, אולם את פגרת-סוף-השבוע הרי הם מקדישים לאימוני-קליעה במטותים“. כאן, בארצות-הברית, לא הושם לב ללקח שניתן לבריטים ולארצות יבשת-אירופה. במרכזים העירוניים הגדולים שלנו כמעט שאי-אפשר עוד לאזרח הממוצע ללמוד את תורת-היריה. אם האנשים והנשים שלנו הוננו במידת כשרון להשתמש בנשק הרי זה נתקב באורח רשמי, בכוחם של חוקים מינעיים האוסרים על השימוש בנשק ועל קנינו. המשטרה והשלמונות, — יהד עם המוסדות למניעת פשעים, אינודי-המלחמה בניס-החמישי, מועצות העיריות, המוסדות המהוקקים של המדינות והקונגרס, — היו מצמצמים בלי הרף את רשות השימוש בנשק-האש. כבר הוכנסו כמה וכמה הצעות-חוק להגביל את זכות קנין הנשק הפרטי ולחייב רישום ורשיונות. נתפרסמו הצהרות בדבר הצורך בחוקים כאלה, מפני פעילותם של אנשי הגיס החמישי. אכן לשיא חוסר-ההגיון הגיעה בנידון זה הצעת חוק פדרלי, שלפיה יִדרש מכל אדם בעל רובה להתזיק אותו באוצרות-נשק ציבוריים, אשר יִמסרו כגראה לשמירת ממונים באים-בימים. שום דבר אינו עשוי כל-כך לשמש את אנשי הגיס החמישי כאוצרות נשק גדולים כאלה שנקל לתפסם, כפי שהיה אמנם הדבר בנורווגיה. השויצרי מיטיב יותר לדעת את אשר נכון — כל אורה ואורת מחזיק שם את רובהו בביתו, מוכן לשימוש בכל עת.

אך אם לפי שעה אפשר לקנות רובים בגלוי, הרי לימוד תורת היריה בערים גדולות דוגמת ניו-יורק, הוא ענין אחר לגמרי. במנהטן ** יש, לפי הידוע לי, רק מטוח ציבורי אחד — 22 מפר ארכו — בתוך בית. המטוחים של המשמר הלאומי, שהיו פתוחים קודם לפני מועדוני-הרובים, נסגרו עכשו בפניהם. בתחומי מחוז ניו-יורק אסור לירות אף ברובה מן הקליבר 0,22. רובי-אוויר לא הורשו. אסור לאדם לירות אף בין כתלי-מרתפו או בעלית-גגו. אסור לו להתזיק רובה פעון בבית או לקחתו עמו במכוניתו. המועדונים לקליעה-ברובים אינם שואפים להרבות בחברים, באין אפשרויות לתרגילי-יריה. אשר לאקדחים, הרי הם בחזקת איסור מוחלט לאזרח הרגיל, ואף קצין-מילואים זקוק לרשיון לכך. הגבלות מקיפות כאלה אינן קיימות בערים ובישובים קטנים יותר. שם אתה מוצא המון מועדונים לקליעה ברובים, ואולם גם הללו ניתנים עכשיו להגבלות. כל זה הוא בניגוד לגמיון המר של אירופה, וביהוד של אנגליה, שעכשיו נעשים שם תרגילי קליעה ע"י ציווילים בכל מקום ומקום. שם פועלים עכשיו למעלה מ-3000 קלובים כאלה. אנחנו בארצנו הגדולה אין לנו מספר רב כזה של קבוצות אקטיביות.

*

נסיון המלחמה בשנת 1940 הוכיח כי הרובאי המומחה, — המשמש כחייל, כ„קלע חפשי“***, או כפרטיזן-יערות, — שאין בידו כל דבר אחר מלבד רובהו, תחמושתו וזריזותו, יכול לשמש גורם אדיר בהגנה. שוב אין הוא נחשב כחזיון העובר ובמל. אדרבא, הוא הגיע לידי חשיבות חדשה. במקסיקה הצבאית החדשה ניתנת עצמאות לחייל הרגלי יותר משהיה נהוג הדבר בכל זמן אחר שהוא מאז המלחמות בצרפתים ובאיגדיאנים במאה ה-18 באמריקה. מפני הרוחים הגדולים הנדרשים ע"י המקסיקה בימינו, מפני החלוקה החדשה ליתידות קטנות, רחוק החייל הרגלי מקצינו יותר מבכל זמן אחר לפנינו. עליו

* מובא בקיצורים מירחון חיל-הרגלים-הימי של ארה"ב, "The Marine Corps Gazette", ספטמבר 1941.

** עירית-משנה של האי הגדול שבתוך ניו-יורק.

*** אדם הנלחם באויב-פולש, ללא פיקוד מרכזי ואולי גם ללא מדים.

להאמין בעצמו ולסמוך על רובהו. עליו לדעת כי יש בכוחו לשלוח אש קמלנית ביחידות, אם אנו שואפים כי יפעל בהצלחה.

אותה הלכה ישנה ושגורה של מפקדות צבאיות, האומרת כי אימון בקליעה אינדיבידואלית הוא בזבוז זמן לחינם, וכי רק אש מהירה, אש המונית, מהווה את כוח-האש, היא הלכה נפסדת שתקפה נתערער, והיא עלתה לנו במחיר אלפי נפשות בכל מלחמה שגלהמנו.

אש המונית לעצירת התקפת המוני תיל רגלי היתה אלילם של רבי-צבא במשך דורות, הן אצלנו והן בחוץ-לארץ. אולם בשנת 1940 לא הופיעו במערכה המוני תיל-הרגלים. במקום זה צנחו משמים חיילים מוויגים במקלעים; ואי-אלה אלפים, כלואים בכלי-רכב משוריינים, שמפועברו בכמה וכמה דרכים בלתי-מוגנות במהירות רבה כל כך, שמן הנמנע היה להשתמש כנגדם באש-תותחים. אל ארגונים געים אלה גלוו פלוגות של רוכבי-אופנוע ושל תיל-מהנדסים ממוכן, שבדומה לצנחנים הרי הם ניתנים על נקלה לפגיעת אש-רובים מדויקת. הם מגששים לפני הטנקים ומתקנים את פני הקרקע בכל מקום שהם מתעכבים: לפני גשרים הרוסים, לפני שמת מוצף מים, לפני מוקשים, מחסומים וכדומה. בנוף קשה אין טנקים יכולים להתקדם בלי לזית גייסות כאלה, ויש בכך משום חולשה; מחוץ לפגקים ומסביב להם צריכים להמצא אנשים — כדי לסייע להם בשעת הדחק.

מכונת-היריה של הטנק איננה נשק מדויק בשעת דהרתו. היא פועלת יפה נגד המוני-צבא, אך לא נגד קבוצות קטנות מוגנות, אף לא נגד תוקפים ממרחק אמות אחדות. הטנק הוא מסוכן ביותר ממרחק של 300 מטר, אבל במרחק של שני מטרים חסרי-ישע הנהו. בית-קיבול הדלק שלו הוא פחות מכדי מסע-קרב של 100 מילין. אחת השיטות-להלכה לנמילת כושר פעולתם של טנקים היא לאלץ את עובדיהם, בכוח אש-רובים של צלפים מובהקים, להשאר מבפנים. מספרים מעשה בארבעה חיילים בריטיים, שבמשך שלוש שעות ערכו ציד על טנק מבודד, פגום במקצת, והיו יורים ופוגעים ביושבי-הטנק, בזה אחר זה, כל פעם שהללו היו מנסים לעלות מתוכו. לפי Infantry Journal עובדו עכשו מכסיסים מסויימים לחיילים-רגלים לפעולה מוצלחת כנגד טנקים.

מתיאוריהם של קצינים וחיילים בזמננו, שהשתתפו בחזיתות צרפת ופלנדריה, אנו לומדים, כי לו הצטיינו בנות-הברית באותו כושר-יריה מדויק המציין את המיליציה השווייצרית והפינית, ולו היתה אצלם גם אוכלוסיה אזרחית מוויגת, היתה פריצת החזית של בנות-הברית מקבלת אולי צורה קלה הרבה יותר. בכמה וכמה פעולות מקומיות דומה שהיה צורך רק לעכב למשך שעה, בערך, את התקדמותם של גופים קלושים-למדי של כוחות גרמנים ממוכנים, עד שתבוא תגבורת או עד שתאורגן ההגנה מחדש. ידועים המון ספורים נאמנים על צנחנים, או על קומץ של טנקים גרמניים, או אף על פלוגות של רוכבי-אופנוע שכבשו מרכזים הרחק לפני הכוחות הגרמנים העיקריים. מורואה בספרו „הסרגדיה של צרפת“ מספר על כוחות קטנים של רוכבי-אופנוע שכבשו תחנות מסילות-ברזל צרפתיות במרחק של מילין רבים מעבר לקו-החזית הצרפתים. הוא מביא לדוגמה מעשה בקבוצת הפרים אנגלים שהותקפו על ידי גוף כזה, והללו נתלכדו אחרי כן והרגו את תוקפיהם, בזה אחר זה, במעדרים ואתים. אם ידית של מעדר עלולה להשבית סקטיקה כזו של האויב, על אחת כמה וכמה שמת-מעט אזרחים, קבועים בנקודות אסטרטגיות, או חיילים צלפים אחרים, היו יכולים לעשות גדולות בגידון זה.

העוֹתם של הצנחנים הגרמנים ושל רוכבי-האופנוע שלהם מאחורי החזית של בנות-הברית היתה מפליאה. הם היו יוצאים לריזיקות איומות והיו מצליחים בהן אך ורק משום שהאזרחים מאחורי החזית היו מחוסרים נשק ואומץ-לב להתיצב בפניהם. אכן בריסניה הגדולה הולכת ומתקנת כיום את המצב הזה במהירות.

דומה שגרמניה היא היתירה בין כל האומות שערכה תכנית למלחמה בשיטות חדשות ורעיונות חדשים של השמדה. ואילו אנחנו, כל השאר, מתכנים את המלחמה על ידי נסיון לשפר את השיטות הישנות. „הדבר האחד הבטוח בנוגע למלחמה“, אומר הקולונל פיליפס במאמר שנתפרסם ב-Infantry Journal, „זו הַתְּמוֹנָה שאינה פוסקת... ודאי שהמחויק בנושנות עתיד להכשל בכל עת.“ בנות-הברית

סימי מלחמת 1914—1918 למדו מלקה השנים ההן את הצורך באש המונית מתוך תאים משוריינים ומצודות — במלים אחרות: הגנה מפני המוני חיל רגלי. הצבא האמריקני החשיב את המסורת הזאת, או, ביתר דיוק, את הרעיון על אש המונית, יותר מאשר את דיוק-הקליעה. בכמה מספרי הלימוד הצבאיים האמריקניים נאמר, כי אין זה חשוב ללמד את החיילים קליעה מדויקת, באשר במתן אש-קבוצית מנוהלת תרבינה יותר הפגיעות ביריות בלתי מכוונות מאשר במכוונות היטב, משום הפיזור הנובע מאי-דיוק. הגחה זו הופרכה בשנינות על ידי רובאים, הן בצבא והן מחוצה לו. הקפטן ס. ר. שו מנחה, במאמר מוסמך שנתפרסם זה לא כבר, את כל פרשת המחלוקת בדבר הדיוק והכמות, והוא בא לידי מסקנה מפורשת, שדיוק הקליעה יכול להשיג תוצאות אף בתנאים שהאש ההמונית לא תשיג בהם מאומה; הוא עומד בכל תוקף על חובת אימון יסודי ברובה לכל הצבא.

אם אין לנו שנקים, אוירונים או תותחים, נדאג-נא, לפחות, שכל חייל שלנו יהא קלע טוב, אף אם לא רב כוחו בתרגילי-סדר. הציבור האמריקני רשאי לדרוש במחון-חלקי כזה מפני מקרה של התקפת-אפתעה לפני שצבאנו יהא מוכן לגמרי בשמחים אחרים.

הצורך באוכלוסים אורחים מלומדי-נשק, וערכם הגדול של צלפים אורחים בשעת-מלחמה, נגלה עוד ימים רבים לפני היות הרובה, ואנשי צבא נושאי-הקשת-הארוכה אצל האנגלים היו בעלי-אתוות, אכרים הבקיאים בשימוש הקשת הארוכה. החוק האנגלי חייב כל זכר להתאמן בה תמיד, ומקום רב בפעולות הציבור בכפרים תפסו התחרויות. ואכן כמעט במשך מאה שנה לא קם באירופה מתחרה לקשתים האנגלים, והם הלכו מחיל אל חיל והאדירו את כבוד אנגליה בקרבות-נצחון.

עוד לפני דורות החזיקו השויצרים ברעיון זה, ולהם אולי המיליציה הנאה ביותר שבעולם. רובים, כידונים, ו-120 כדורים שמורים לכל אחד בביתו (לא באוצרות-הנשק), ואימון בקליעה למטרה, ואפילו אם זו רק ירית-„סרק“ בלבד, הוא דבר יום ביומו. ידוע כי במשך שתיים-עשרה שעות אפשר להטיל חמש מאות אלף איש אוהוי-נשק מן המיליציה השויצרית לשדה המערכה. 120 הכדורים לאיש מספיקים, לפי-דברי קצין שויצרי אחד, „להפטר מ-121 פולשים, משום שאין אנו מחטאים ומשום שיכולים אנו להכות פעמיים במחי אחד“. זוהי אמנם הפרזה, אבל יש לה יסוד עובדתי גדול.

גם לפינים ארגון של מיליציה נאה ביותר המיוסד על הצטיינות ביריה. קשה למצוא כפר בפינגלנד שאין שם מסות-רובים וקֶרֶש לכלי-נשק. מדי שנה בשנה נערכות עד 15 אלפים תחרויות של קליעה ברובים בין אנשי המיליציה. וכתוצאה מזה ראינו גילויים בלתי-משוערים של כשרון-צלפות במלחמה עם הרוסים, שהפינים גרמו בה אבידות לרוסים בשיעור של 10 אבידות כנגד אבידה אחת שלהם. סרג'נט-מיג'ור אחד ירה 45 יריות וגרם 41 אבידות לרוסים. איש אחר באותה יחידה פגע בשמונים איש, לפחות.

ובדומה לזה היה המצב אצל הבורים בשתי מלחמותיהם עם אנגליה. אפשר להביא עמודים שלמים המתארים פרטים של מקרי מבוכה בצבא הבריטים, שנגרמו על ידי האש המדויקת-להפליא של צבא הבורים, שמספרם היה פחות בהרבה ממספר הבריטים. כדאי אולי להביא הערה אחת מדברי הקולונל בֶּלֶק, משקיף גרמני באפריקה הדרומית, שכתב אז: „הבריטים שותקו במשך עשר שעות בנות אש רובים ממרחק של 1000 מטר“. זהו טוח גדול ביותר לירית רובים.

גם בדברי ימי אמריקה אנו מוצאים קצת דוגמאות על ערכה של פעולת רובים מדויקת. כדוגמה הטובה ביותר ישמש לנו הקרב של ניו-אורליאנס בשנת 1815. כאן היה לנו כוח של צלפים מתוך יושבי-היערות, בפיקוד נאה. הצבא הבריטי, היילים ותיקים מן המלחמה בספרד, אבדו לו אלפיים איש, ואילו אבידותינו היו 71 איש הרוג ופצוע. הותיקים ההם לא הצליחו אפילו פעם אחת להתקרב אלינו כדי להשתמש בכידוניהם.

„קור-רוחו המופלג של הטוראי יֶזֶק וִיֶדו האמונה בנשק-אש“ — נאמר בדין-וחשבון הרשמי על מפעלו של הגבור הנודע ביותר בתיל-המשלוח של אמריקה במלחמת 18-1914 — „הם שגרמו

במידה רבה לגודו כי יוכל להמשיך בהתקדמותו במשך היום". אמן־יריה זה הרג יותר מ־15 גרמנים, פצע כמה מהם ושבר כל־כך את רוחם של השאר, ש־132 גרמנים וחמשה קצינים עמם נכנעו לפני כיתתו הקטנה של טוראי זה!

הצבא הבריטי הותיק שנסוג בשנת 1914 ממוֹנֶס זכה להתקיים, ואולי גם להציל את המלחמה בעת ההיא, רק משום שאנשי־צבא בריטיים אלה היו אולי הקלעים הטובים ביותר בכל צבאות העמים הנלחמים. הם שלחו אש ממיתה כל־כך, שהגרמנים סבורים היו כי הם נתונים לאש מכונות־יריה. אכן הצבא החדש שבא לחזית, הן של הבריטים והן של האמריקנים, לא הצמיח בשום פנים בדיוק־הקליעה כאותו הצבא הסדיר.

הצרפתים במלחמת העולם הראשונה לא ידעו כנראה לירות, לא בפתו ברובה ומימיהם לא תורגלו הרבה בקליעה למטרה. הגנרל פֶרְשינג מספר, כיצד רודפים היו אחרי גרמני ומנסים להתקרב אליו למדי, בשביל להטיל בו רימוֹן־יד, תחת לסמוך על רוביהם ולהפילו בכדור.

על צבאותיהם החדשים של הגרמנים מסופר שהם התאמנו אימון אינטנסיבי ברובה יותר מלשעבר. המפקדה הגרמנית רואה ברובה את נשקה החשוב. אף אנשי חיל־התותחים וכוחות־הקרקע של חיל־האוויר מוויינים ברובים. הוראת הקליעה ניתנה באופן יסודי. ולעומת זה צומצם תרגול־הסדר במבנים סגורים. לפי דברי הקפטן שו ישנן יחידות שהתאמנו באופן קבוע בתרגילי־קליעה־במטרה יומים בשבוע. בניגוד לזה הוא מביא את זמן האימון ברובה אצלנו בשנת 1917, שתפס רק 7 אחוז מכל זמן האימון, והרי זה זמן מוגבל כל־כך, שנתוץ לאדם להקדיש את כל ימיהו בשביל ללמוד לדייק. החייל הגרמני כיום שונה תכלית שינוי מאביו ויריביו בשנת 1917.

אכן מן הראוי לציין את דברי המניור מקבריד, מפקד כוח־הצלפים הקנדים בשנת 1915, הקובע כי הגרמנים מסרו בשנת 1914 לצלפים 20.000 רובי־ספורט בעלי עצמה רבה, המצוידים בכוונות מלסקופיות, והם שגרמו, כי רשימות האבידות בתוך חבר הקצינים הבריטי זיעזעו או את אנגליה. לבסוף נאלצו הבריטים להעמיד יחידות צלפים כנגד, שפעלו בהצלחה כגרמנים.

מכל האמור לעיל יש להסיק, כי רובאים מומחים יכולים לגרום נזק גדול בהרבה מכפי ערך מספרם. משקל המתכת הדרושה באופן ממוצע במלחמה בשביל להרוג או לפצוע באש הוא גדול להפליא. יש הנחה נאמנה, שחייל צריך להוציא עופרת כדי משקלו הוא בשביל לגרום נזק לאויבו. אם נקביל את כמות התחמושת של הנשק הקל שקלעו צבאותינו אל כוחות האויב בשנות 19—1917, לפי הסטטיסטיקה הרשמית (304.677.672 כדורים), לעומת אומדנה קפדנית של אבידות הגרמנים שנגרמו באש מסוג זה (כדורי רובים ומכונות־יריה), נמצא ש־6000 כדורים אמריקניים היו דרושים בשביל לגרום אבידה אחת לאויב. לפי שכדורים צבאיים עולים 35 בליטרה אחת, הרי שלפנינו משקל של חייל בריא־בשר.

בספר־שימוש צבאי אחד נאמר, כי אש־רגלים המוגנית טובה־למדי משיגה בטוח מסויים 310 פגיעות מתוך עשרת אלפים כדורים הנקלעים אל שורת־אויב אחת במצב של כריעה. על שיעור התמורה שמחוללת בנידון זה קליעת הצלפים אפשר ללמוד מתוך העובדה, שבתחרויות של קבוצות רובאים־מצטיינים נרשמות לפעמים 9000 פגיעות לעשרת אלפים יריות, באותו הפות האמור לגבי האש ההמונית. שום צבא בעולם לא יוכל להתיצב בפני אש כזו.

*

עד כאן בנוגע לזכרונות העבר. הדבר העתיד לקבוע את גורלה של המדינה בהווה הוא, שהעם האמריקני ילמד ברצינות רבה את לקחי אירופה, וביחוד יקח לו לדוגמה את הנעשה בבריטניה, אשר העורה הצבאית מצד האוכלוסיה מובאת שם בחשבון כחלק חשוב של ההגנה. חזית־הפלישה האפשרית באמריקה היא פי כמה גדולה מאשר בבריטניה הגדולה, ואין לנו כיום שוב ערובה בטוחה

שמוסדותינו הימיים והצבאיים בלבד יוכלו לעמוד בהצלחה בפני האויב המוכשר, האכזרי, האדיר והמוזן ביותר — אשר לא קם עוד עלינו כמותו בכל תולדות עמנו.

אם בתינו וחרותנו ראויים לקרבנות האישיים שעלינו להביא כדי להצילם, כי אז יכול נזכר להביא את חיילינו ואזרחינו לידי כך, שיתרגלו לקול הנשק וילמדו להשתמש בו בהצלחה, וכל זה מיד, בלי שהיות, מבלי שים לב ליחס הביטול מצד שלמונות צבאיים או אזרחיים השרויים בבטחונם. כדי שילמד אדם להרוג בכל נשק־אש הוא צריך להתאמן בכך; אבל הלימוד אינו קשה. הישגי היריות שלנו בזמן האחרון כמעט שאינם מתקבלים על דעתו של המתחיל. נביא רק דוגמה אחת. המטרה הרשמית הקמנה לפוח של 100 ירד (ברובים של קליבר 0,22) יש לה עיגול, שני אינששים קמרו. בתוך העיגול הזה יש עוד עיגול פנימי, אינשש אחד רחבו. גסה להביט אל נקודה כזו ממרחק של 100 ירד. אולם המנצחים בתחרות הלאומית במחנה פרי בשנת 1940, לא רק פגעו בעיגול הגדול כל ארבעים הפעמים שירו, אלא ששלושים מאלה פגעו בעיגול הפנימי! לגבי קלעים כאלה אין סדקי־העינים שבטנקים מהווים מפרה בלתי אפשרית.

בעוד שכמה מקציני הצבא פועלים, שההתכשרות ברובה בן קליבר 0,22 אין בה מועיל ליריה צבאית, הרי יש דעה מתנגדת לכך בהחלט מצד מומחה ידוע היטב, וזו לשונו: „יורה שלמד היטב להשתמש ברובה של הקליבר הקטן יכול לאחוז אחרי כן בקליבר 0,30 (הצבאי) ולירות בו בערך באותה ההצלחה מאותו מוח... לפני כמה שנים היה מקרה בשני קלעים שנתאמו ברובה של קליבר קטן ולא ירו קודם לכן מימיהם בקליבר 0,30-06—והנה, ביום הראשון להשתמש בו השיגו את ההישג העולמי של 1000 ירד“.

כל ראש עיריה, שריף, או מושל יכול לעורר תנועה רצינית להוראת תורת הקליעה לאזרחים אשר בתחומו. בחסות כזו אפשר להקים מועדוני קליעה או להרחיבם. קליעה במטות־שעשועים אין בה משום ישועה רבה. מן הראוי שמטותי „המשמר הלאומי“ יפתחו לפני מועדונים של אזרחים אמריקנים פהורים. הקירת המשמרה יכולה לקבוע את זהותם וישרם. תעמולה רחבה ופרסום יש בהם כדי לעורר אנשים וגברים להצטרף, לקנות רובים וללמוד בהצלחה את תורת היריה וההגנה. אפשר לנצל את WPA (המוסד הממשלתי ליצירת עבודה פרודוקטיבית למתוסרי־עבודה) בשביל להקים מטות־יריה חדשים. אפשר להשיג מדריכים מן המועדונים הקיימים מכבר. תחמושת אפשר להשיג בהתרמה צבורית ורובים אפשר להשיג במתנה.

בכמה ישובים אמריקניים כבר קמו איגודים חשובים של אזרחים. כך, למשל, בן־ספילד, אשר במדינת ניו־ג'רסי, פיתחו ראש העיר וקולונל־צבאי־בדימוס, יחד, תכנית־הגנה שלמה לעיר וקבעו את תורת הקליעה כתלק חשוב באימון. העיר עצמה קצבה 5000 דולר לקנית תחמושת, אקדוחים ורובים בשביל כמה מאות מאורחיה הנמנים על הרזרבה המאומנת של העיר, ובכללם גם כמאה נשים. תוכנו תכניות ונערכו תרגילי־אימון להגנת נקודות־הסכנה של העיר — דוד־הגן, ברכת־המים, תחנת מסילת־הברזל וכדומה. כל הנשק אשר בידי האזרחים נבדק והותקן וצויד בתחמושת. תמשת אלפים של וספילדים כאלו יש להן עדיין שהות ללמוד, במרם יהיו שני האוקינוסים, המפרידים כיום בינינו ובין אויבינו האפשריים, למחיצות־הגנה בלתי־מספיקות, בדומה לביצות פולין, לסכרים הנפתחים של הולנד, לנהר סן ולקו מו־ינו.

כָּל שְׂנִיטֵיב לְהִתְאַמֵּן, בְּן רַבִּים יוֹתֵר תְּסַבְּנוּיִם שְׁלֵא נִצְטָרֵךְ לְהִלָּחֵם. אִם לֹא נַעֲשֶׂה זֹאת, וְהַתְּקַפָּה תָּבוֹא, תֵּהֵא זֶה מְלֹאכֶת־דָּמִים מְשֻׁכָּת לְהִתְנַבֵּר עָלֵינוּ...

ס נ ש ו ר ה נ ר י ק ב ו ט ל ז ד ג י

הערות לשימוש בכוחות מוביליים

(במערכה הגדולה ובמלחמה הזעירה)

סוד חכמת המלחמה צפון ברגלים ולא בידיים. באמרה מצומצמת זו הגדיר מצביא גדול, המרשל די ספס, את עיקר בעיית המוביליות. היתרונות אשר לצבא לוחם כשהוא מהיר וקל-תנועה מיריבו גלויות לעין בכל שלב של האופרציות. להיות מהיר וקל-תנועה מן האויב, הוה אומר, לזכות באפשרויות הללו:

(א) לראות לפני שיראה האויב ויותר ממנו את השטח ואת מערכות הצד השני לסייר סיור יסודי יותר ממנו, ומתוך כך גם להבטיח הבטחה מוצלחת יותר.

(ב) לתפוס יתרונות-גוף (גבעות שליטות, מעבר-הרים וכו') בטרם יוכל האויב לתפוס, ועל ידי כך להקדים בפעולת הנשק ומתוך עמדות נוחות יותר. אכן עובדות פשוטות אלו אוצרות בתוכן את הגורמים המכריעים שבכל פעולת-קרב, גדולה או קטנה: תימרון והפתעה.

(ג) להשתמש מהר מיתרון-כוחות של האויב ולמנוע ממהלומת האויב את מטרחה, וכן לרכז כוחות משלף כנגד מקומות התורפה של האויב, בהתאם לעקרונות יסודיים אלו בהנהלת-מלחמה: חסכון בכוחות וריכוזם.

מכאן מובן מאליו, כי בעיית המוביליות – ימיה כימי חכמת-המלחמה עצמה.

מוביליות אסטרטגית – מן הסוס אל המנוע.

עד אחרי מלחמת 18-1914 היה חיל-הפרשים המכשיר המובילי העיקרי של הצבא. נעמוד כאן רק על שני פרקים עיקריים בהתפתחותו בתקופה האחרונה: למן תקופתו של גוסטב אדולף ועד לימי נפוליאון מילא חיל זה, בערך, תפקיד של צבא פרשי-מערכה, לאמור שתפקידו העיקרי היה לתת מהלומה בהמון-רוכבים, – תפקיד טקטי איפוא. ואולם מימי נפוליאון מבצבצת ועולה בזה תמורה, ובמקצת ביזמתו של נפוליאון עצמו. המערכה הראשונה, בה נתגלתה תמורה זו ברור, היתה מלחמת הדרום והצפון באמריקה. כאן פעל חיל-הפרשים, כדברי הגנרל לי, מפקד צבא הדרום, "כעיניו, אזניו ואצבעותיו של הצבא", או כלשונו של שרידן, גנרל-הפרשים המהולל אשר לצבא הצפון, "כחיל-רגלים שאפשר לשחררו מארבע רגליו", ובלשון ברורה יותר נאמר, שתפקידו העיקריים של חיל זה הם תפקידי סיור, הבטחה ופירגוד, מצד אחד, וכן, מצד שני, תנועה מהירה של כוח-אש, גדול ככל האפשר, אל הנקודה המכרעת של שדה-המערכה הכללי, כלומר מוביליות אסטרטגית. בהתאם לכך נחלק חיל-הפרשים לשני סוגים: (א) חיל-פרשים של דיביזיות, המקבל עליו לשמש כעינים, אונים ואצבעות במסגרתן של דיביזיות חיל-הרגלים או אף במסגרת של קורפוס הצבא.* (ב) חיל-פרשים של הארמיה, המהוה דיביזיות וקורפוסים של פרשים והמשמש מכשיר למוביליות אסטרטגית. מלחמת 18-1914 נתנה דוגמאות מסויימות לשימוש מוצלח במכשיר זה. אחת הדוגמאות הללו ראינו אצל הגנרל אלנבי בהשתמשו בארץ-ישראל בקורפוס "חיל רוכבי-המדבר" בקרב עזה באר-שבע, בהתקפת-הסיום בשרון ובשעת רדיפת האויב בעמק. כאן הוכיח הגנרל הבריטי כי יש מקום לקרב-תנועה וקרבת-השמד אף בדור של מלחמת עמדות ומלחמת-ציד. ואולם בחזית המערב

* בכמה צבאות קיימת גם מחלקה-של-פרשים במסגרת הרגימנט.

לא מצאה המוביליות האסטרטגית מקום לפעולה, והצלחות האינפנטריה והארטילריה לא ניתנו לניצול. רק עם הופעת פורמציות הגונות של טנקים נוצרה שם טוב אפשרות מסויימת למוביליות. לעומת זאת, ראינו בשלבים המאוחרים של מלחמת האזרחים ברוסיה 1918-1920, כי לעתים מלאו שם הקורפוסים והגייסות של פרשי שני הצדדים תפקידים מכריעים, וזה משום שהחיילות היו מפוזרים שם על פני שטחים עצומים.

בימים שלאחר מלחמת 18-1914 נתגלתה חשיבות המוביליות האסטרטגית הן במערכת רוסיה-פולין והן במערכת יון-תורכיה. בו בזמן מתחילה הנטיה להוציא ככל האפשר ביחידות המוביליות את הסוס מפני המנוע. עובדה זו גרמה לשינויים בכללים הטקטיים, אבל לא שינתה שום דבר מהותי בעקרונות האופרטיביים ובעקרונות הניהוג של חיל-הפרשים שקיבל צורה חדשה. וכאן כדאי לציין פרט אחד בתולדות הצבא הגרמני החדש. במכסת הצבא שהניח חוזה ורסיל לגרמניה נקבע אחוז גדול של דיביזיות חיל-פרשים, והגרמנים התאימו את הפורמציות הללו לשמש להם כמעבדה, כמוסדות לנסיונות ולאיוון בשביל הדיביזיות הממונעות והמשוריינות שלהם לעתיד. בפעם הראשונה נתגלו מכשירי המוביליות האסטרטגית המודרנית במלוא כוחם במלחמת ספרד. אם עד העת ההיא היינו מוצאים, שיחידות קטנות, אם הן מזוינות בהמון מכוונות-יריה, מסוגלות לעצור התקדמות או רדיפה, לכסות על נסיגה או ליצור את הבסיס למרכז-התנגדות חדש, הנה עתה ראינו, שכוחות קלים, מורכבים ממכוניות משוריינות וטנקים קלים (המטהרים במהירות רבה לפנייהם את דרכי-התקדמותם) ומחיל-פרשים רגיל (שיש בכוחו לעשות פעולות-עקיפין במקום שפני הקרקע אינם נוחים למוטור) ונחמכים על ידי קלעי-אופנוע, חיל-רגלים ממונע וארטילריה ממונעת, ועל ידי מפציצי-צ'לילה, (שמהוים יחד כוח-אש חזק ומובילי), - מסוגלים היו לבצע התקדמות מהירה ומפתעת וכן לנצל, במהירות רבה ביותר ובכוח-תגופה גדול, את הישגיהם של סוגי-הנשק הכבדים, של היחידות המשוריינות, של דיביזיות חיל הרגלים ושל יחידות-המפציצים הגדולות. כך, מתוך יצירת המכשירים המתאימים של המוביליות האסטרטגית וצירופם הנכון, נולדה מכוונת מלחמת-הבזק הפשיסטית. היא הוכיחה את כוחה בפולניה, בלגיה, הולנד, צרפת ובבלקנים, במקום שמצאה לפנייה מתנגד בלתי-מוכן או כבד-תנועה. היא ראתה את גבולות יכלתה בכל מקום שיריבה היה מצויד באמצעי המוביליות האסטרטגית וידע להשתמש בהם, כמו ברוסיה, ועכשיו בלוב.

כוחות ממונעים במלחמה הזעירה

המלחמה הזעירה מחייבת את שני הצדדים למוביליות טקטית. אותו צד שתפקידו לדכא את כנופיות לוחמי-הגרילה צריך להיות מסוגל להתנועע במהירות על פני שטח שקשה לעבור בו, לסייר את השטחים המתעלמים מן העין, לשמש לחיילות אטיים יותר אבטחה מפני התנפלויות ופעולות-מארב, לדכא בפעולות-בזק את קני המלחמה הזעירה ונקודות-המשען שלה.

ערכה של המוביליות בשביל לוחם-הגרילה עצמו מתגלה לפנינו בבהירות מתוך פסוק של לורנס, אמן המלחמה הזעירה, וזו לשונו: "הזמן והמהירות הם קלפי-המשחק שלנו, ולא כוח-המחץ. התגברות על מרחקים חשובה לנו מתנופת המחץ. עלינו לכוף על האויב קו-הגנה סטטי, ארוך ככל האפשר. לשם כך זקוקים אנו ליחידת-קרב קטנה אבל מובילית ביותר, אשר כוחה לא יהא תלוי בכמותה. בהיותנו מהירי-

תנועה מן התורכים פי חמשה, הרי אנו שקולים כנגדם, ואולי גם עולים עליהם גם כשאינן עמנו אלא כדי חלק חמישי ממספרם. לורנס זה הגשים את עקרוניו אלה בימי מרד הערבים באמצעים אלה: ברוכבי הגמלים במדבר, ברוכבי פרדות באזורי ההרים בדרום ים המלח ובארץ מואב, במכונית המשוריינת ובטנדרים בשתי גזרות המערכה; מכאן, שאפשר היה להתגבר על קשיי הקרקע אף בכוח המנועים הבלתי-משוכללים של הימים ההם, וזה בזכות האימון המיוחד וההתמסרות של הנהגים. דרכיו של לורנס, בהשתמשו בשלושה אמצעי-קרב אלה לשם השגת המוביליות הטקטית וגם האסטרטגית, משמשים עד היום דוגמאות קלסיות לפעולות-קרב במלחמה זעירה. אמנם אין לשכוח כי לורנס פעל בתנאים אידיאליים בלתי מצויים. המדבר הרחב שימש לו שטח לתמרונים, והיה לו לפעול נגד אויב שלא יכול בשום אופן להקים לו הגנה מובילית.

מלחמה זעירה בהרים מטילה על שני הצדדים תפקידים קשים הרבה יותר, כאשר ניתן לנו להוכיח בתקופות שונות בארץ-ישראל. דוקא כאן בלטה היטב חשיבותה של המוביליות. עוד בימי פעולתו של „השומר“ ראינו מה רב ערכם של רוכבים מועטים, השולטים בבהמותיהם ובכלי-זינם, להגנת שטחי ישוב נרחבים. הז'נדרמריה הבריטית, שנוצרה בארץ כעבור שנים אחדות אחרי מלחמת העולם, כללה גם פרשים וגם קבוצות מוסעות במכוניות משוריינות ובטנדרים. צירוף זה נמצא בריכולת כל-כך, שכדוגמתו נעשה, במסגרת רחבה מזו, בחיל-הספר של עבר הירדן וב„לגיון הערבי“. וגם זאת: בדין וחשבון של הועדה המלכותית בנשיאותו של פיל, בפרק על הבטחון הציבורי, יש המלצה על הקמת כוח-מחק, שחלק ממנו יהיו פרשים וחלק יהיה ממונע. גם כיום, בעוד המלחמה הגדולה משתוללת בשתי יבשות, יש ערך אקטואלי לבעיות המלחמה הזעירה, ארגונה וההתגוננות מפניה. ראשית, משום שנתגלה כי מלחמת-גרילה בקנה-מדה גדול, מיוסדת על כוחות-מרדנים קיימים באירופה המשועבדת לנאצים, היא מכשיר אדיר ואולי גם מכריע; ושנית, משום שהמלחמה הזעירה בערפו של האויב, — כשהיא נתמכת על ידי הגייס החמישי וניזונה מצנחנים וצבא מוסע באוירונים, — מהווה חלק בלתי-נפרד בתורת-המלחמה הגרמנית. כל ארץ היושבת בקרבת מקום לשדות-המערכה העיקריים צריכה לתת דעתה מראש על התנפלויות כאלו ולהתכונן לקראתן. במסגרת ההתגוננות הזאת מוטלים תפקידים חשובים על הכוחות המוביליים. את אלה עליהם למלא, אם על ידי-עצמם בלבד, או מתוך שיתוף עם אותן היחידות הקטנות של חיל-הרגלים, בשיעור פלוגה בערך, שנתגלו כפורמציה מתאימה ותכליתית ביותר בהכנעת כנופיות בהרים. הבה ונתבונן אפוא בסוגי החיילות השונים, בסגולות הקרב שלהם ובאפשרויות השימוש בהם, לפי ההרכב שציינו לעיל.

א) רוכבים. הקולריה הנורמלית כבר הוכיחה פעמים אין-ספור את ערכה החשוב, ביחוד בפעולות של מלחמה זעירה, — זו יכלתה לנוע כמעט בכל גוף וגוף. קבוצת רוכבים, נאמר בת 15-16 איש, אשר לה מקלע, תת-מקלע — או שנים, ושאר אנשיה מזויינים בקרבינים ואקדחים אבטומטיים, יש בכוחה לשמש לא רק כענינים, אזנים ואצבעות לפלוגת-רגלים הפועלת במלחמה הזעירה, לא רק להבטיח אותה מפני מארבים והתנפלויות-הפתעה ולסייר את השטח כדי קילומטרים אחדים לפניה; קבוצת רוכבים כזו יכולה גם לתת יד מכרעת לעצם הקרב, בחסמה, אגב תימרון-אגפים מהיר, את דרך נסיגתו של האויב. זוהי פעולה חשובה ביחוד בקרבות-גרילה, שבהם נוטה על הרוב האויב הנפגע להתחמק, כדי לפתוח שוב בפעולתו, באין מפריע, במקום אחר, — ואחד התפקידים החשובים ביותר, אף של כל שאר סוגי

החיילות המוביליים הוא, למנוע מן האויב אפשרות זו. הרוכבים בימינו הם סוג-חיל, המסוגל בכוחות חזקים כל-שהם, כגון במחלקה, לשמש פטרולים-של-משמר למרחק ניכר, וכן לבצע פשיטות-פתע על מקלטי-הרים של כנופיות. ואולם תקלה אחת עומדת תמיד בפני יחידות קטנות של קולריה במלחמה עם פרטיזנים. כיון שהאנשים יורדים על הרוב מעל סוסיהם לשם הקרב, - אם כי בתנאי מלחמה זעירה נערכת לעתים השתערות רכובה באקדה, - הרי עליהם להשאיר בדרך-כלל משמר חזק, כדי שליש האנשים, להבטחת הסוסים, השרויים על הרוב בסכנה בשעת במלחמה עם כנופיות, ועל ידי כך פוחת במידה ניכרת כוח-הקרב שלהם. נוסף לזה יש לציין, כי אימון חיל-פרשים הוא האימון הקשה ביותר וכלכלתם יקרה משל כל סוגי-החיילות שנוכרו כאן. אכן אי-תלותו היחסית של הסוס בשדה באספקת מספוא, לעומת הצורך ההכרחי בהסעת אספקת-דלק מתמדת לכוחות הממונעים, נוטלת במדת-מה את עוקצם של החסרונות האמורים.

מן הראוי לציין, כי גם בדור זה של טכניקה משוכללת לא ניטל ערכם של משמרות-רוכבים; ביחוד לסיור שטחים קשים לתנועה* ולגילוי גרעיני הסתננות של האויב.

(ב) רוכבי-אופנים. אלה מתאימים לא רק לשירות של קשר ושליחות; כיתות רוכבי-אופנים המורכבות משמונה נושאי קרבינים ושני אנשי תת-מקלעים, או מחלקות בנות ארבע כיתות כאלה, בצירוף כיתת מקלעים על גבי אופנוע, מסוגלות לשימוש רב-פנים, ביחוד כפטרולים-של-משמר לכבישים, לפרשות-דרכים, גשרים וכדו', להגן על אלה מפני מעשי-הרס והנחת מוקשים, וכן כרזרבה מובילית. תנועתם המהירה החרישית מסגלת אותם גם לתפקיד של משמרות-לילה. אמצעי-ההובלה שלהם זולים, אימונם אינו מורכב. אמנם במקרה של ירידה מהאופנים לשם קרב מתעוררת גם כאן אותה הבעיה של שמירת האופניים, כשמירת הסוסים אצל הרוכבים, ואולם כאן הקושי פחות. חסרונם העיקרי של רוכבי-האופנים הוא שהם מרותקים לכבישים, לדרכים, או לשטחי-ארץ שטוחים, כגון רצועת-החוף, והם סובלים ביותר מתקלות של בוך על פני שדות, בדרכים בלתי סלולות, ובאיזורי הרים.

(ג) כוחות ממונעים. 1. טנדרים ורוכבי-אופנוע. טנדרים, שאמנם מתאימים פחות לתפקידי הבטחה ופטרולים, מסוגלים לבצע אותו התפקיד המתואר כבר בדברינו על חיל-הפרשים, - תפקיד של אנף-תימרון מובילי, שמתקדם ומוריד את אנשיו באגפו ובערפו של האויב הכפות לקו-החזית. השמירה על אמצעי-ההובלה היא קלה באופן יחסי. משום מהירותם המוטורית ראויים הם יותר מרוכבי-אופנים לשמש לוייה לשיירות אספקה חשובות וכדו'. והוא הדין בנוגע לרוכבי-אופנוע עם עגלת-משנה. במקרה זה אפשר גם לקבוע מקלע באופנוע וגם להסיע בו חיילים (כיתת אופנוע תכיל אז 4 כלי-רכב, 12 חיילים, מקלע אחד ותת-מקלעים אחדים). אמנם בשטח בלתי סלול כושר תנועתם מוגבל, אך פעולותיהם המפליאות של טנדרים-פועד פשוטים, בפיקודו של לורנס ואצל הלגיון הערבי, וכן של קלעי-אופנוע בריטיים וגרמניים במסע הבלקן, מוכיחות, כי אימון-נהיגה מתאים מכשיר אותם לתנועה גם בשטחים קשים יותר. אכן יחידות-אופנוע מתאימות הרבה יותר מאשר טנדרים לתפקידי סיור, וכן לתפקידי ליווי במסיבות מסוכנות, כי אינן מצריכות ציפוף מסוכן של אנשים כמו

* ב"משמר-הארץ" הבריטי באיזורי הרים, יערות וביצות, שהדרכים מועטות שם, הוקמו יחידות של רוכבים מאנשי המקום הבקיאיים בשבילי הסביבה, שמתפקידן לגלות סוכני-אויב ולהלחם בהם. וכאן מקום לשאול, האם נוצלו אפשרויות כאלו במידה מספקת באיזורים הכפריים של ארצנו? - המ'.

במכוניות, והן מוכשרות להסתדר מיד במבנה של קרב (או אכטחה) מפור. פעולת-הקרב עצמה תתכן יותר מעל אופנוע מאשר מתוך סנדר. האופנוע הוא גם קל יותר לתנועה, וביחוד למעבר בשבילי הרים. (2) מכוניות משוריינות. הללו ממלאות תפקיד מיוחד בפעולה נגד אויב החסר כל נשק בוקע-שריון. אפשר להשתמש בהן לא רק לשם הבטחת דרכים, כי אם גם לסיור-תוקפני, לפעולות-פשוט עצמאיות וכן כרזבת-אש מובילית ולאווה אורח התימרון המתואר אצל הסנדרים. כן הן באות בחשבון לפעולה בקרב-רחובות וכבסיסי-אש נעים לפורמציות של רגלים. כושר-תנועתם בשטח לא סלול וכושר-הקרב שלהם תלוי בטיפוס של המכונה. הטיפוסים שהיו נהוגים בארץ יש להם ליקויים, כגון תנועה כבדה, מגן בלתי-מספיק לגלגלים וחסר בהם הצריח המסתובב. אכן שני הליקויים האחרונים ניתנים לתיקון במדת-מה. ממכוניות משוריינות מתוקנות כאלה אפשר לפעול במקלע או במכונת-יריה כבדה. בלי התיקונים מתאימה המכונית הזאת רק כאמצעי-הובלה מהיר, ובטוח באופן יחסי, להסעת קבוצות-רגלים. יסודות ממונעים מסוגלים לעתים קרובות במלחמה הזעירה להצטרף יחד בהצלחה אל קבוצת-פשוט או לקבוצת-הלם עצמאית קטנה, כגון, מחלקה אחת על גבי סנדרים מחלקה אחת של קלעי-אופנוע וארבע מכוניות משוריינות. מתוך סקירה קצרה זו רואים אנו, כי כוחות מוביליים עלולים למלא במלחמה הזעירה תפקידים בהיקף רחב וראויים לשימוש רב-אפשרויות כמו במלחמה הגדולה ממש.

תום וינטרינגהם

אל שיגרה!

(הערות שונות בענין חיל-רגלים קל, שימוש בעשן, המרגמה, הסואה ותרגול-סדר *)

האם צריכים אנו לתכן את כל הרעיונות הטקטיים של צבאנו על יסוד הדוגמה של הדיביזיות המשוריינות הגרמניות, כפי שסבורים כמה מחסידי הטקטיקה של הרכב המשורייני? האם עלינו לשאוף לצבא המורכב כמעט כולו מדיביזיות משוריינות? מאמין אני כי מעשה כזה יהא בו משום משגה פטלי. האיסטרטגיה הכוללת בהיאבקות עם גרמניה הנאצית ודאי שיש בה גם בחינות ומסיבות אשר לא תאפשרנה שימוש טקטי הגון בכוח משורייני. כך, למשל, טנקים וכלי-רכב של שדה קשה מאד להעלותם ליבשה מן הים. עוד יותר קשה להוריד מן האויר טנקים בני גודל וכובד המתאימים לרוב האופרציות במלחמה המודרנית. כוחות משוריינים אינם מתאימים לפעולות גריליה בארץ הרים. כן אינם מתאימים למלחמת-רחוב. והיוצא מזה הוא, שדרישות רבות של האסטרטגיה שלנו לעתיד-לבוא אינן ניתנות לסיפוק על-ידי חיקוי הטקטיקה והציוד הגרמנים, או על-ידי פיתוח טכניקה משוריינת משלנו. עלינו להקים גם חיל-רגלים קל ומובחר.

אינו דומה חיל-רגלים קל לחיל-רגלים ממונע. אמנם, ככל אשר יוכל ישתמש בהובלה ממונעת, אבל לעתים קרובות יותר עשוי הוא להשתמש באמצעי הובלה אורחיים מוחרמים מאשר בכלי-רכב אשר יורדו עמו מאניות או מאוירונים. על כן יהיה ציודו הנורמלי שונה מצידן של רוב הדיביזיות שלנו כיום, ויש לאמנו לא רק להשתמש יפה בציוד הרגיל של הצבא, כי אם גם לנצל בהצלחה כל ציוד שימצא על דרכו. השיטות הטקטיות שלו תביאינה לידי התפתחות מכסימלית את רעיונות ההסתננות בעזרת פטרולים-לוחמים ואת רעיון ההגנה על-ידי יצירת המון «איים מחוסנים בפני טנקים»-איים קטנים ומבודדים-למחצה.

* קטע מספרו של ת. וינטרינגהם «החופש הוא נשקנו» (Freedom Is Our Weapon)

האנשים אשר יאומנו בשביל היחידות הללו ילמדו על עניני הסואה הרבה יותר משנהוג ללמד כיום את החייל הבריטי הרגיל. עליהם להיות מסוגלים להתמוג עם נוף הארץ שהם תופשים—עד לבלי הבחין בהם. הם ילמדו לדעת, שמלבד השיטות המקובלות כיום בצבא לעשות חפירה או תבת-מצודה * — שיטות מדוקדקות ונאות — ישנן דרכים לחפור חפירות קטנות ונמוכות, שאין להן מעקה ** ומשום כך אינן נראות על נקלה כל כך. את העפר החפור מתוך חפירות כאלה אוספים לתוך שמיכות, מרחיקים אותו מן המקום ועורמים אותו באיזה מקום אחר, כעין מעקות מדומים, בשביל להטעות את האויב ולהטות לשם את האש שלו.

כן ילמד חיל-רגלים קל זה כיצד לעשות תימרות-עשן וכיצד להשתמש בהן, כדי לשים לו מסתור מעין האויב ומאשו. חשיבות מיוחדת נודעת לכיסוי זה במלחמת-רחוב, וזהו האמצעי היחיד הידוע כיום, אשר בעזרתו יוכל חיל-רגלים, בלי תמיכת כוחות משוריינים כבדים וארטילריה, להתקדם מהר לקראת כוח מתנגד, במקום שפני-הקרקע אינם נותנים אלא מחסה מועט. אנשי-צבא בעלי השקפות מתקדמות הכניסו בספרי האימון הבריטיים כמה וכמה הערות מועילות ונכונות בנוגע לשימוש בעשן. הם קבעו שיחידות חיל-רגלים צריכות להיות מצוידות בכלי-זין מסוג המרגמה של ימינו, אשר יוכלו לכוון-היטב פצצות-עשן באויר שקט. אולם הם לא הצליחו להבטיח את אספקת הכלים הדרושים כדי שכל חיל-הרגלים המתאמן ילמד וידע להשתמש בעשן בכל עת שיש נחיצות בכך; והנחיצות הזאת קיימת ברוב המקרים בשעת התקדמות באור היום.

אותם בעלי ההשקפות המתקדמות בצבא, אשר בהשפעתם חלו מאז ראשית המלחמה הזאת שנויים רבים לטובה, נגועים לעתים קרובות מדי בשאיפת השלימות. אין הם יכולים לסבול אלא גשק מושלם ביותר ומדויק ביותר. המרגמות הקטנות שלהם להטלת פצצות-עשן עמוסות שני פְּלָטִים וכונֶת-מורכבת, עם המון כפתורים לסיבוב, ויש צורך בכמה חישובים מתמטיים בטרם יותאם הכלי וכיוון ליריה. ולאחר שירה נמצא שנפלה טעות בחישוב המרחק וכיוון הרוח (אשר לו השפעה רבה על כל פגזי-מרגמה), וסוף-סוף נאלצים לכון את המרגמה לפעולה מדויקת רק מתוך תהליך של נסיונות ושגיאות. ואילו בבית-הספר לאימון מדריכי משמר-הארץ באוסטרלי פרק המצאנו מרגמה, שאפשר לעשותה, בהוצאות של שילינגים אחדים, על-ידי צרוף של צינור-פלדה ועוֹקֵץ שננעץ באדמה. משלמדו האנשים להכיר יפה את תכונתה, יכלו לפעול יפה בנשק זה, כמעט כמו במרגמה הרגילה. משקלה הוא פחות ממחצית משקל המרגמה הרגילה והיא זולה פי עשר. יכולה היא לכסות עמדה חזקה של האויב בעשן, ממרחק מספיק בשביל לאפשר לחיל-הרגלים להתקדם כדי טוח של רימון-יד. במקרה של חוסר פצצות או רימונים מעלי-עשן לצרכי האימון המעשי, אפשר לאחוז באחד התחליפים המצויים, או ללמד את הצבא להטיל ענני-עשן בעזרת כל חומר גדלק הבא ביד. באוסטרלי היינו מתקינים רימוני-עשן משלנו מכל מיני חמרים, אולם בעיקר מזפת ומאבק-שרפה שחור תוצרת-בית. כמו כן למדנו שערמת-שחת קטנה יכולה להעלות בשעת הצורך ענן-עשן עבה וממושך מאד, המתקיים הרבה יותר מעשן כל רימון שהוא.

רוב הפרטים שקטרגתי עליהם, אם באופן ישר ואם אגב אורחא, ורוב הענינים שהמלצתי עליהם אינם בגדר חידוש בעיניהם של קציני-מטה מתקדמים, אשר לא העלימו עין מכל זה. הם למדו הרבה מן המערכות בבלגיה ובצרפת, והם נתנו ביטוי ללקח זה בצורת מאמרים רציניים ומועילים והרצאות, עד כי «המשנה» הטקטית של הצבא הבריטי כיום שוב אינה זו שבשנת 1937, שהיתה בעיקר תערובת של לקחי מלחמת 14-18 עם הדים חזקים מאוד ממערכות נוספות הרבה יותר. אולם האנשים המתאמנים היו לומדים בעבר המון דברים רעים ונואלים. ויש לציין כי לעתים קרובות מדי טיפלו בשינויים רק דרך ריפוף בלבד. לעתים קרובות מדי הדבר משעמם את האנשים ואינם מקדישים תשומת-לב רבה לשיטות החדשות המוצעות. ואילו מגוייסים צעירים המצטרפים לצבא

** מעקה — parapet.

* תבת-מצודה — pill-box.

עכשיו משתעממים ביותר מחוסר ההגיון שבשיטות הנהוגות בצבא, מחוסר יכלתם של מוריהם להסביר להם את הנימוקים לאיזה נוהג מסויים ומחמת הזמן הרב המתבזבז על דרכי השיגרה של הצבא, האטיים והמסורבלים. פעמים נתקלנו במטות ומפקדים, שמטעמי צמצום אינם מסכימים «לכבז» כמות מספקת של חמרים בשביל אימון מועיל. קיימים עדיין משפטים קדומים עקשניים בנוגע לדרכי ביצוע שונות, אשר ניתן להן היתרון באשר הן חדורות רוח צבאית, כביכול, וזה משום שהיו מועילות לפני דורות.

אחד המישגים שקשה ביותר לעקרו, זו ההנחה שיפה לרוח הצבאית לטפח ריגול ריות בעריכת שורת אנשים, כלי-רכב ועמדות. ואולם ריגולריות מכל סוג שהוא הוא הדבר הנראה מן האויר בראש וראשונה. יחידה מאומנת יפה אשר לה כלי-רכב ממונעים תסתיר את הרכב הזה ככל האפשר, תחת מחסה עצים; אולם בשעת בקורת מצווה היא, משום-מה, להעלות את הרכב הזה ממחסו ולערוך אותו בשורה מדוקדקת ביותר. בדרך נוהגים לשמור על ריוח מדויק בין כלי-הרכב – מנהג המקל לא רק על תצפית מן האויר, אלא גם על התקפת-אויר. תורת ההסוואה, בדומה לרעיונות מודרניים רבים אחרים, נלמדה יפה בצבא, ופעמים גם הלכה למעשה. אולם כלי-רכב ושאר דברים, אחרי שהוסוו, או לפני כן, נערכים לעתים קרובות ביותר בסדר וברוחים כאלה, שהדבר מכשיל את כל כוונת ההסוואה.

אותה הקביעות שלטת בהמון דברים אחרים, כגון בעניני מדים. מספר מסויים של גשמים בכל יחידה ויחידה צריך להיות מצויד בגלימות אפורות-חומות, שאפשר לצבוע אותן באופן שהדבר יפר את שרטוט דמותו של האיש כשהוא נראה ממרחק קצר, ואפשר להתאימן לגונים השולטים בשטח בו הוא מגשש. אולם לו הצענו להשתמש בגלימות כאלה לאו דוקא במקרה נדיר ביותר היה הדבר מעורר זועה בלבם של מפקדים, אשר דרישתם האינסטינקטיבית היא שכל חייל ידמה לחברו. יש לעקור את פולחן האחידות והריגולריות מתוך צבאנו. האחידות והקבע מועילים רק במידה שהם מקשים על ההבחנה בין עצמים ואנשים שונים. זולת זה הרי הם תמיד לרעה במלחמה המודרנית. מתמיה המראה של ביצורי הביטון הנבנים סמוך לכמה דרכים באנגליה. ביטון כשהוא נשאר בצורה גסה, «בלתי גמורה», מבליע את האור, והוא נראה פחות, לאין שיעור, מביטון אשר צורתו חלקה ומוגמרת. ואילו הגנות של תבות-המצודה שלנו והקירות של שאר בניני ביטון משופשפים בהקפדה רבה עד שהם נעשים חלקים. ואחרי כן צובעים אותם. ואולם תהא מלאכת צביעתם טובה ככל שתהיה, הרי הם בולטים בכל זאת משום צורתם הריגולרית, משום ששטחם העליון מעלה קוים ישרים ומשום פניהם החלקים. יש שהם מכוסים אסוואה מלאכותית ואולם מתחת לצבע ולאסוואה זאת מוסיף להיות אותו החומר: ביטון לבן. פצצה, או פגז, או אפילו כדור שיחתכו בביטון יגלו בקע לבן או שכבה לבנה אשר יראו מרחוק. בתוספת מחיר פעוטה אפשר לספק מלט מגוון. אך לו היו משתמשים במלט מגוון היתה, אולי, הרשות דורשת שיהא לו גוון אחד ומיוחד, והיתה מסרבת לקבל מלט מגוון ומרובב שיכיל סגולות-הסוואה טבעיות.

אותו פולחן של קביעות ואחידות יש לו גילוי קרוב מאוד בספירת האימון והטקטיקה – זו ההקפדה על תרגול-הסדר. קצת תרגול נחוץ לכל חייל. על ידי כך הוא מתכשר לתנועה מתוקנת ומתרגל לאחוזו בנשקו. אולם תרגולים שנתישנו מלמדים דברים שהם לרעה במעשה-המלחמה המודרנית.

מליצי-היושר של התרגול טוענים, שעיקר מעשהו של החייל הוא לציית לפקודות. אכן כן הוא ואולם מימי נפוליאון אנו מוצאים שתי דרכים לפני החייל להוציא לפועל את הפקודות הניתנות לו: דרך המצוה המלומדת, הגסכלת, ללא מחשבה, והדרך הנבונה. מאז נתפרדו הדרכים האלה מאוד. חייל שמשתמש בשכלו אינו יכול לעשות בפשטות את הדברים שתורגל לעשותם. המלחמה כיום כולה מתקרבת למלחמת התגרה המפוזרת, ויותר מאשר בימיו נפוליאון הולמים דברי נפוליאון את ימינו: מימי לא אהבתי צבא אבטומטים; חיילים אנשי-שכל דרשתי.

מה מגוון צריך להיות השימוש בטכניקה אגב ניתוח או עיבוד איזו דוגמת קרב
שהיא בשעת לימודי הטקטיקה בזמננו.

ערך רב יש לניתוח נכון של הבעיות הקיימות בהנהלת קרב-האש. מפני
הטוח הגדול ודיוק-הפגיעה, שאליהם הגיעו כיום הארטילריה וכלי-האש של חיל-
הרגלים, נעשתה האש אחד הגורמים החשובים ביותר בקרב בימינו. והרי זה מחייב,
שכל השאלות העוסקות בהנהלת קרב-אש תתבררנה בלימודים בדיקנות ובהרחבה
מלאה; כי רק בדרך זו אפשר יהיה להקנות ללומדים הרגלי-מציאות נכונים לניהול
האש בתנאי הקרב בימינו.

לשם כך לא די עכשיו, שמנהל השיעורים רק ישגיח על הלומדים כי יטילו בכל
פעם תפקידים שונים על הארטילריה, על מכוונת-היריה והמקלעים ועל שאר כלי-
האש; לא די שישגיח על מתן ההוראות, מסירת הפקודות וכו', אם נכוונת הן מבחינה
טכנית; הוא ימלא את שליחותו כראוי רק אם יביא את הענין לידי השלמה, ונוסף
על כל האמור ירגיל את הלומדים לחשב בכל מקרה את כמות הפגזים והכדורים
הדרושים לביצוע תפקיד-האש שניתן לפניהם, וממילא גם את שיעור הזמן הדרוש
לכך. משמופיעה תעודה חדשה במהלך הקרב, על הלומדים לתת דעתם על כך, אם
כבר נפתרה עד אז התעודה הקודמת, או שהתעודה החדשה חשובה כל כך, שיש
להפסיק את ביצוע התפקיד הקודם. כל זה צריך להשתקף בצורה נבונה בנתונים
חדשים, שמנהל הלימודים מכניס לתוך הסיטואציה ע"י הערותיו. נתונים אלה וכן
מהלך השיעור כולו צריכים להעמיד את הלומדים במצבים קשים, כדי שרק מתוך
ארגון נכון של יחידות-המשנה המסורות בידם יצליחו לדכא את אש האויב. כן יש
לשים לב בעוד מועד לעבודת מערכת העורף.

רק עיבוד ממצה כזה של כל השאלות הקשורות באמצעי-האש בקרב של
ימינו יש בו כדי לספק את דרישות השעה ולהקנות ללומדים את הידיעות
וההרגלים הנחוצים להם להנהלת קרב-אש בהצלחה.

בדברנו על הקרבה המכסימלית של לימודי-הטקטיקה לתנאי הקרב במציאות,
עלינו להתעכב על ענין האבידות. אי-אפשר להמנע מאבידות באנשים ובציוד באיזה
קרב בעל ערך כלשהו. אם אין אתה מביא אותן בחשבון, הרי אתה נאלץ לעתים
קרובות להכניס שינויים מאוחרים בהחלטות שהחלטת לפני הקרב, והללו משפיעים
בהרבה על תוצאות הקרב. על כן צריכים הלומדים בשיעורי הטקטיקה לקנות להם,
בין שאר הידיעות וההרגלים, גם את היכולת להביא בחשבון מראש, בחישובי הקרב
העומד לפניהם, את האבידות המשוערות ולהתגבר עליהן אף בתנאים הקשים של
מתיחות הקרב. ראשית כל יש להנהיג באימוני המפקדים את הכללת ענין האבידות
בין הנתונים המתוספים במהלך השעור, ולפתח אצל הלומדים את רוח-הגמישות,
כי ידעו להתגבר על הקשיים הנובעים מתוך כך. מקרים, שמערכת-אש-ההגנה, המאורגנת
לפני הקרב, מזדעזעת מחמת איבוד אמצעי-אש; שנפצעים מפקדים וחיילים וניתקים
קשרי הטלפון והטלגרף; שנהרסת נקודת-תצפית משוכללת של המפקד; הרס-מעברות,
טנקים שנחבלו, אבידות במנגנון הפיקוד; צופים על שדה הקרב שנפגעו; מעצורים
באספקת הכדורים משום שנפצעו המגישים, אבידות באנשים ובציוד, בסוללות-התותחנים
הפועלות וכו',— כל זה ועוד פרטים רבים כהמה, המהוים חלק בלתי נפרד ממציאות
הקרב בימינו, צריכים למצוא שימוש-חובה בלימודי הטקטיקה.

במתן נתונים אלה על האבידות אל יפריז המורה בחומר-המצבים, אלא שעליו
לתת מושגים בהתאם לתנאי המצב בקרב ובהתאם לאפשרויות שנתהוו בנידון זה

בשעה הנידונה. כך, למשל, מהירות תנועתם של הטנקים וכיוונם, כמות התותחים האנטי-טנקיים, מהירות-היריה שלהם ושיעור-הפגיעה בטנקים מטיפוס מסויים, — כל אלה צריכים לקבוע את השיעור הממוצע של הטנקים הנחבלים המוצאים מכלל פעולה. כמות הפגזים הדרושים להשתקתם או להשמדתם של קני מכונות-היריה, והזמן הממוצע הדרוש לכך; מספר התותחים הדרוש לכך מתוך הכמות הנתונה, — אלה קובעים את שיעור האבידות בין המשמשים את מכונות-היריה ואת זמן השתקת מכונות-היריה שלא עברו בעוד מועד לעמדה אחרת. מידת נכונותם של אמצעי ההגנה האנטי-מטוסית ויכלתם של הלומדים למצוא את הכיוון המועיל ביותר לשם התקפת-אוויר פתאומית, בצירוף עם מהירות תנועתם של המטוסים ושיעור הנפגעים בהם, אלה צריכים לקבוע את מספר המטוסים שהוצאו מפעולה. הדוגמאות שהבאנו בזה מספיקות בשביל להוכיח, כי בכל מקרה ומקרה צריך להיות טעם לכמות האבידות, והן צריכות להתאים לאותם השיעורים הממוצעים המתקבלים על הדעת במציאות, בתנאים הנתונים.

אלו הן, בערך, הדרישות, שמציגה המציאות שלנו ביחס לתוכן לימודי הטקטיקה. ביצוע מלא של הדרישות האלה בצירופן ישוה לתוכן הלימודים אותה ממשות ומתיחות ואותו גיוון עשיר אשר יקרב את הלימודים האלה קרבה אמיצה אל מסיבות הקרב בימינו. בדרך זו יגיעו הלומדים לרכישת אותן הידיעות ואותם ההרגלים הדרושים להם למעשה בפעולת הקרב.

בשביל להשיג את המטרה הזאת בשלמות יש לכוון לכך לא רק את תוכן לימודי הטקטיקה כי אם גם את המתודיקה של עריכת הלימודים. לשם כך נחוק, ראשית כל, שהידיעות וההרגלים הטקטיים הנקנים בלימודים אלה יחוזקו היטב על ידי שימוש למעשה בשדה. עבודה מעשית זו צריכה להיעשות בסוגי נוף שונים ומגוונים, בכל מיני תנאים של מזג-האוויר, בכל עונת-השנה ובכל שעות היום והלילה, והיא צריכה להקנות ללומדים הרגלים מעשיים בהנהלת-קרב בכל מיני מצבי-קרב. לאחר שנותחה איזו דוגמת-קרב בתוך החדר, צריכים הלומדים לחזור בשיעורים הבאים על אותה דוגמה בכל מיני נוף, בתנאי-החושך בלילה וכו', ולסגל להם למעשה אותם הקיום המיוחדים המתגלים על ידי שינוי המסיבות. בשעת האימון בעריכת מפת-הפעולה צריכים הלומדים לרכוש להם הרגלים מפורשים לפעולה זו בלילה, בגשם ובשאר מסיבות קשות העלולות להתרחש בשעת קרב. לאחר ניתוח דרכי ניהול הקרב, דרכי עבודת המטות וכו', צריכים הלומדים, כתום הלימודים בחדר, לצאת לשדה, ומתוך עבודה משותפת עם כוחות-הקשר המתאימים, עליהם לטבוע בקרבם את ההרגלים הדרושים למעשה. אפלת-הלילה, רוח וגשם, שלג וסופה, כלומר כל אותם התנאים הקשים ביותר, אך גם הנוחים ביותר להדהמה והצלחה בהתקפה על האויב, צריכים להיות מנוצלים בצורה נבונה בלימודי הטקטיקה לשם מתן תרגול מעשי ללומדים.

רב הקצינים אינם פנהיגים מטבע פרימם; אולם מבטחני, כי מתוך מאמץ משפף ללמד בארץ שטתי את המקצוע הזה ומתוך פננה רצינית לשכלל בלי הרה את ההוראה, עלולים קצינים רבים לרכוש להם את סגלות הפנהיגות. גנרל פרי ל. פילס (ארה"ב)

הבטחת טרנספורט מנועי מפני מכונות משוריינות בשטחי העורף*

פ ת ח - ד ב ר

אם באת להורות דברי הלכה ורוצה אתה כי דבריך ישפיעו, השתדל שיעוררו ענין. ספריהשימוש הרשמיים הם אמנם ספרי לימוד מצויינים, אולם בדרך כלל הרי זה חומר-קריאה יבש מדי; כן גם רוב הדברים הנאמרים בהם אינם נתפסים במידה מספקת עד שהם מובאים לידי שימוש מעשי, אם כתרגיל (בגייסות או ללא גייסות) ואם במלחמה ממש.

אכן השיטה לתאר ולהדגים את סעיפי האימון הטקטי האלמנטרי בצורת «חלומות» הנאים בזה אחר זה היא שיטה מקובלת מכבר וגם שיטה טובה. הפתרונות לבעיות אינם דוקא הפתרונות הטובים ביותר, אולם שואפים הם להיות פתרונות בריאים בעקרונותיהם. ואם תרומה צנועה זו לאימונו תשמש דחיפה למחשבה, הרי תעשה שליחות מועילה.

ח ל ו ם ר א ש ו ן . לא יכולתי לקבוע אם היה הדבר במציאות, או שהיה זה, אחרי הכל, רק סיוט-לילה בלבד. הייתי יגע עד מאד לאחר חויותי האחרונות אחרי שהותקף הפלג ** שלי על ידי מכונות משוריינות של האויב, ועדיין היתה הכרתי מדומדמת למחצה. יכולתי רק לחשוב על אותו חלק של דרכי אשר שם קרני האסון. זכורני כי עברנו את הַיִּלְבָּנָת ונמצאנו בדרך חֶלְקֵת נוֹה חַיִּים לעבר מי שיחזור.

הפלג שלי, שהיה מורכב מ-20 מכונות נושאות-משא וחמשה רוכבי-אופנוע, נראה ארוך כל-כך, בהתקדמו אותו בוקר-סתו בשיעור של עשרה כלי-רכב לקילומטר אחד ובמהירות של 25 ק"מ לשעה. ובראשו היתה מכונת-ההבטחה שלי - בת הטון האחד - מצויידת במקלע וברובה אנטי-טנקי.

הכל בא כחתף. לפתע פתאום נשמע קול טרטור של אש מכונות-יריה; שתי מכונות משוריינות הופיעו מדרך צדדית וזינקו לקראתנו. הן התקדמו לאורך הדרך והמטירו אש על הפלג שלי. לא היה לנו מפלט! מיני מחשבות חולפים ברגע כזה כברק במוחך. מבדח ממש! נזכרתי כי קראתי בספרי-הלימוד הרשמיים בנוגע למשמר-לויה לטרנספורט ממונע בשטחי העורף. אכן, כל משמר-לויה לא היה ברשותי. אין אני סבור כי אפשר היה להשיג משמרות כאלה, ובכל אופן יתכן שהממונים על כך לא היו מחשיבים את שליחותי הדלה, כדי לנכותה במשמר. כן זכרתי מה שכתוב באחד מספריהשימוש, כי על המפקד להעסיק את האויב כדי לחמק בינתיים כמה שאפשר מן הטרנספורט המנועי שלו, המחוסר מגן באופן יחסי. האם עשיתי כל מה שניתן להיעשות כדי להציל את המצב? וכאן שקעתי שוב בערפל של חוסר-הכרה.

ה ח ל ו ם ה ש נ י . ראש הפלג שלי הגיע ל-מי לבנות. ידעתי שהאויב וכן גם צבאותינו נמצאים מצפון וכי מכונותיו המשוריינות של האויב עלולות להופיע כל רגע. דרכי נמשכה על פני חלקת נוה חיים לעבר מי שיחזור, ואני זכרתי ברור כי באיזה זמן-שהוא קודם לכן באני סיוט-לילה, בו מצא אסון אותי ואת הפלג שלי בין מי לבנות ובין מי שיחזור. החלטתי לאחוז

* מובא מן הרבעון Army Quarterly, יולי 1941.

** ביחידות-התחבורה של הצבא הבריטי נחלקת הפלוגה (company) ל-sections, ול-sub-sections,

שקראנו להן בזה: פְּלָגִים (יחיד - פְּלָג), ותת-פלגים (יחיד - תת-פלג). - המ'.

בכל אמצעי הזהירות ולהשתמש בנאמנות בכל הידיעות המעטות שהיו לי, לפתרון הבעיה העומדת לפני. האם לא כתוב באיזה מקום בספר-השימוש כי נחוץ קודם כל להעריך את המצב? אמנם כן, להעריך את המצב ואחרי-כן לערוך תכנית. מובן מאליו שלא יכולתי לטכס עצה כנגד כל הדרכים הצדדיות הקטנות שבהן עלולות היו להשתמש המכוניות המשוריינות של האויב. אך מלבד זה לא שיערתי כלל שהן תשתמשנה בכל הדרכים הללו. הן תבואנה ישר בדרכים הראשיות עד שתתקלנה בהתנגדות. ואז, אולי, אם לא תוכלנה להתגבר על ההתנגדות, עלולות הן להסתייע בדרכים הקטנות, כדי לעקוף את המעצור. אם כי האויב היה מצפון, זכרתי את אשר שמעתי באיזו הרצאה כי ההגנה צריכה להיות מכל הרוחות (מקפת), ולפיכך צריך אני אמנם להקדיש את עיקר תשומת-לבי למבואות מצד צפון, ועם זה לא לגרוע עין גם מן הדרום. החלטתי כי המבואות העיקריים אל דרכי הם: דרך המלך על פני שדה קוצים בין מי לבנות ו-נהר איתן; שתי הדרכים הראשיות הנפגשות בפרשת-הדרכים של עפרה; הדרך העוברת על פני גבעת השרקרק; והדרך על פני נאות דשא. אשר לצד דרום חשבתי לצמצם את תשומת לבי במבואות העיקריים מ-בית ים על פני שדה שית. זכרתי כי אינפורמציה בעוד מועד היא אחד הסעיפים החשובים בפרק ה"הבטחה". כן זכרתי שבמקרה שאני מקבל ידיעה מוקדמת על התקפת מכוניות משוריינות הרי עלי להעסיק את האויב, ובו בזמן למלט כמה שאפשר מן המחלקה שלי; ולפי תפיסתי את הענין צריך הייתי אפוא להסתלק במגמה הפוכה לצד ההתקפה. וכיצד לעצור את האויב? אולי זה הטעם שביתנה לי מכונית-הבטחה! עכשיו היה ברור לי הכל והתכנית עלתה מאליה. אשלח רוכבי-אופנוע לסייר, כדי לקבל ידיעות בעוד מועד. במקרה של התקפה אקבע את מכונית-ההבטחה שלי במקום שממנו תוכל להעסיק את האויב. בנידון זה לא יהיה כל קושי. אעמיד מכונית-משא לרחבה של הדרך, לשמש מחסום למכוניות המשוריינות של האויב, ואכסה על המחסום באש הרובה האנטי-טנקי והמקלע. כך תהא לי שהות מספקת לשם פליטה. ואולם היו לי חמשה רוכבי-אופנוע בסך הכל, ולא היה די באלה בשביל לשלוח אל כל המבואות העיקריים. אף על פי כן מצאתי תחבולה נאה להתגבר על קושי זה. מתוך הצצה במפה תפסתי מיד כי מבואות-הדרך העיקריים היו, בעצם, אותם שני הדרכים הנפגשים ליד עפרה (מסומנים ב-א). משנתקרב לגקודה זו אקבע את מכונית-המחסום ואת הרובה האנטי-טנקי שלי בפרשת-הדרכים. אשר לשאר המבואות אשלח לפני את רוכבי-האופנוע שלי כדלקמן: (I) בדרך שדה קוצים «להעיק עין» ולשוב מיד בידיעות אלי בעברי על פני שדרת אלונים. (II) שדרת אלונים – נאות שממה – יער השדה ולהביא ידיעות אלי לחלקת נוה חיים. (III) גבעת השרקרק ו-נאות דשא. מסרתי פקודות לסמלים שלי ולרוכבי-האופנוע ואנו המשכנו בדרכנו. הייתי מלא בטחון באמצעים שאחזתי להבטחת הפלג שלי. משהתקרבו ל-שדרת אלונים יכולתי לראות את הסיבוב אשר בו פנה אחד מרוכבי-האופנוע שלי, ואחרי-כן, כשהבטתי שוב, נפתעתי ונחרדתי לראות אחת המכוניות המשוריינות של האויב מגיחה מאותה הפינה ובאה ישר לקראתנו, בהמטירה צרורות אש ממכונית-יריה על מכוניות-המשא שלי, בעברה על פניהן. לא היה סיפק בידנו לעשות מה כנגד זה. איך קרה כדבר הזה? כאן יכלה להיות רק תשובה אחת: אין זאת כי רוכבי-האופנוע שלי נתקל במכונית המשוריינת ונהרג מיד. איזו שטות היתה זו מצדי לתלות את בטחון הפלג שלי ברוכבי-אופנוע זה! ושוב ניטלט הכרתי ממני לאחר שנפצעתי.

החלום שלי. הגעתי בראש הפלג שלי אל מי לבנות, וזכרתי ברור כי פעם בסיוט-לילה מצאני האסון בנהגי שיירה על פני חלקת נוה חיים לעבר מי שיחזור. ככל שיכולתי לזכור אחזתי אז באמצעי-זהירות להבטחת כלי-הרכב שלי, אלא שהאמצעים האלה הכזיבו. אמנם כן, זכרתי ברור את כל פרטי החלום ההוא והחלטתי לא להכשל הפעם באותן השגיאות. שקלתי את המצב ובאתי לידי מסקנה, שהערכת המצב אז היתה נכונה, אולם תכניתי להשתלט עליו היתה מוטעית. תרתי בזכרוני אחרי איזה עיקר, או דברי הדרכה שקראתי אולי באחד מספרי-השימוש

הרשמיים. לא יכולתי להעלות הרבה בזכרוני מלבד משהו על אודות קביעת מזקפים * לאורך הדרך; אבל דומה היה לי כי אין בידי כל אנשים למזקפים כאלה וכל נהגים מיותרים למטרה כזו. לעומת זה עלתה על דעתי מחשבה אחרת, כי במקרה שאשמע בעוד מועד על התקפה מתקרבת, יהא רצוני הדבר להפעיל מיד את מכונית-ההבטחה שלי. אולם אם כך, מה תועלת לשלחה בראש, או לקבעה להגנת איזו נקודה שאולי לא יפנה אליה האויב כלל? לא, עלי להכניס תיקונים בסדר-מסעי, ועל כל פנים דבר אחד ברור לי, שמכונית-ההבטחה שלי צריכה להיות תחת ידי, בדיוק מאחורי מכוניתי. במקרה שנתקל פתאום במכונית משוריינת של האויב אקבע מכונית-משא פנויה שתצא לפנינו, מתוך כוונה אחת ויחידה לחסום את הדרך בפני האויב. אבל מה בנוגע לכל אותן הדרכים הראשיות המסתעפות באגפיי? ארבע מהן מצפון, שתיים מדרום – שש לכל הפחות. כיצד אוכל לשים מזקפים עליהן? כיצד אוכל לחסום אותן לזמן-מה? בנקודה זו נצנזה מחשבה בלבי. אולי כדאי להשתמש במכוניות המשא הקדמיות שלי כבמחסומים עד עבור שאר הפלג שלי? או, טוב מזה, אולי יכול אני להטיל על תת-הפלג הקדמי שלי – בן שש מכוניות – את הבטחת הדרך, לפי הוראותי? אבל מה פירושו של דבר למעשה? עלי להראות בדיוק למפקד תת-הפלג על גבי המפה את הדרכים הבאות בחשבון, ומשנתקרב אליהן יבדיל הוא מכונית-משא אחת להתקדם כדי מאה, ואולי מאתים מטר, בדרך הצדדית שאנו עוברים על פניה. הנהג יסוב את המכונית במקום מתאים וישאיר אותה לרוחב הדרך. הוא עצמו יכנס לבין השיחים ויכסה על המחסום ברובהו. אבל אם הוא יותקף, איך יודע לי הדבר? טוב, איפוא, הרי כאן נהגה-משנה. יכול הוא להמצא באיזה מקום שהוא באותה דרך והוא ירוץ חזרה אל חלקת נוה חיים ויזהיר אחד מרוכבי-האופנוע או יקפוץ בעצמו לאחת ממכוניות המשא בעברן. ואם לא נותקף, כיצד אקבץ חזרה את כל כלי-הרכב האלה? סבורני, כי שני רוכבי-אופנוע במאסף של השדרה יוכלו למלא את התפקיד הזה. כן, נדמה לי שזוהי תכנית בריאה. משמגיע כל תת-פלג אל ראש השדרה יכול הוא לקבל עליו את חובת הבטחת הדרך. הסברתי את תכניתי למפקדי תת-הפלגים ומסרתי להם את פקודותי. קבעתי את סדר המסע לאור רעיונותי החדשים בנוגע לתפקיד מכונית-ההבטחה שלי ויצאנו לדרכנו.

הכל התנהל בהתאם לתכנית, וראש-השדרה הגיע לנקודה ב. ובעוד אני מתחיל לחשוב כי הפעם לא נותקף, והנה בא כחתף אחד מרוכבי-האופנוע שלי ונהג-מכונית על אוכף-המשנה. נהג זה היה נרגש מאד, ובקושי יכולתי להבין מתוך דבריו ששתי מכוניות משוריינות של האויב התקרבו אל מכונית-המשא שלו שהוא שם אותה לרוחב הדרך סמוך לנקודת ק. איש אחד יצא מתוך המכוניות המשוריינות והיה בדעתו לקשור חבל-סחיבה אל מכונית-המשא, ובו ברגע נהרג ביד נהגנו השני, והוא, הנהג הראשון, חש אלינו חזרה להביא את החדשה. מיד שלחתי את מכונית-ההבטחה להתקדם לנקודת-ההתקפה ומסרתי פקודות לכל שאר מכוניות-המשא לפנות ימינה ולעשות דרכן אל בית עוגן. אחרות מהן התקדמו ישר ופנו לימין דרך גורן האטד, אחדות שמו פניהן לדרך יער השדה ופנו אל בית עוגן בעברן על פני ברכת בית ים. המכונית האחרונה לעזיבת חלקת נוה חיים היתה מכונית-ההבטחה, ומפי הקורפורל הממונה נודע לי, שלפני עזבה את המקום שלחה למכוניות המשוריינות של האויב כמה יריות מוצלחות מן הרובה האנטי-טנקי. סרז'נט-הפלג שלי התקדם והגיע אל בית עוגן, וכבר היה מכנס את המכוניות בבואן; המשכנו בדרכנו מבלי שנתקלנו בשום תקלה נוספת והגענו לבסוף למחוז-הפצנו.

החלום הרביעי. רוצה הייתי לשדל עצמי כי כל זה היה, אחרי הכל, רק סיוט-לילה בלבד. הפלג שלי, בן 20 המכוניות הטעונות משא, היה ערוך על פני חלקת נוה חיים וראשו בפרשת-הדרכים המסומנת ב-ג. המכוניות מצאו מחסה מתחת לעצים; ומפקד-הפלוגה שלי עזב זה עתה את המקום; פקודותיו נראו לי ברורות. ידעתי כי האויב וצבאותינו אנו מתנגחים

* מִזְקָף (piquet) – משמר זקיפים.

במרחק כמה מלין צפונה, והיה עלי לִחנות במשך כמה שעות עד שיחשך, ולהשתמש לכך בדרכים המהוים את המשולש של עפרה. מפקד הפלוגה שלי העיר לי בהפרדו: «ראה, אל תשכח לאחוז באמצעים מספיקים להבטחתך, ביחוד מפני מכוניות משוריינות של האויב». הבעיה נראתה בעיני פשוטה למדי, ואני ידעתי כי ספרי-השימוש הרשמיים מדגישים ביותר את ערך הסיוור. עלי איפוא לערוך סיוור, ועל סמך זה לחבר את תכניתי.

ראשית כל נתכוונתי לחקור, איזו משלוש הדרכים נותנת את ההסתור הטוב ביותר מן האויר. בלוייתו של סרג'נט-הפלג שלי הסעתי את מכוניתי לאט מסביב למשולש, ושנינו באנו לידי מסקנה, שיכולים היינו להשתמש בשתי הדרכים המהוות את הצד הצפוני של המשולש. השאלה השניה שביקשתי לפתור היתה שאלת מחסומי הדרכים. אכן בקי הייתי בענינים אלה וידעתי, למשל, שאמצעי ההגנה צריכים להיות «מקיפים». לא יכולתי להמנע מרגש הבטחון שנבע מידיעתי את הענין, וצני השתמשתי בהודמנות להסביר לסרג'נט-הפלג שלי, מה פירוש הגנה «מקפת». אחרי כן שמנו פנינו אל פרשת הדרכים המסומנת באות א, ושם החלטתי לשים בנקודה זו מכונית-משא, שתשמש מחסום מכל התקפה, אם תבוא, מצד שני המבואות הצפוניים. אחרי-כן פנינו לנקודה ד, גילינו שם «מקום נהדר» ונכנסנו לדיון בתכנית לפרטי פרטיה. ירדתי לתוך התעלה ושמתי לבי אל שדה-האש הנהדר. לאחר שגמרנו בעמדה זו התקדמנו לאורך חלקת נוה חיים לסביבות הנקודה ה. כאן מצאנו שוב מקום מועיל מאד, מתאים לקבוע שם מכונית-משא כמחסום בדרך ולכסות עליה באש רובים. עתה החלטתי לפנות אל צומת הדרכים ו, ועל דרכנו שמחתי מאד לראות, כי נהגי ניצלו את שעת ההמתנה לשם טיפול במכוניותיהם. אך הגעתי לצומת והנה נפתעתי, ולא מעט חרדתי, בשמעי ממרחק לא רב ביותר קול יריות של מכונית-יריה בלויית קול צעקות-אנשים. סיבבתי את המכונית לאחור, ומשהגענו לפרשת-הדרכים ג נודעעתי מאד בראותי שתי מכוניות משוריינות של האויב מקצצות בפלג שלי. איזה מזל רע! ואחרי הכל הלא זה רק כחצי שעה שאני עורך את סיוורי. הלא כן כתוב בספר, כי יש לערוך סיוור. האם התמהמהתי יותר מדי בכך?

החלום החדש. נדמה לי כי זה אך התנערתי מחלום-בלהות. בהביטי סביבי שמתי לבי לארשת המבוכה בפני סרג'נט הפלג שלי העומד ומחכה לפקודות. בן רגע שבתי להכרתי. המצב היה אותו המצב בדיוק, כמו בחלום הקודם. מכונית מפקד הפלוגה שלי הלכה והתרחקה מהר בדרך הפונה דרומה. «שים לב ונקוט באמצעי זהירות מספיקים להבטחה מפני מכוניות משוריינות של האויב», כך היתה הערתו האחרונה. נראה היה לי כי יש לבצע סיוור ולערוך תכנית. זכרתי כי חלמתי פעם חלום, בו נתקף הפלג שלי תוך כדי סיוורי. מילא, את «המשחק» הזה אמנע על נקלה. עלי לשים מחסומי-דרך מיד. די להציץ במפה כדי לקבוע את המקומות המתאימים, פחות או יותר. ואגב, למה לא אערוך אה תכניותי על פי המפה? אמנם המפה לא תוכל להאיר עיני בכל דבר, אבל אחרי שאתבונן סביב אוכל לשפר או לשנות את התכנית שערכתי ע"פ המפה. והסיוור מה יהיה עליו? בכן, לאחר שאטמן לי את תכניתי לפי המפה, עוד יהא הדבר תלוי בשנים או שלושה מקומות, לפי שהם נראים במציאות. למשל, לפי המפה נדמה לי, ששתי הדרכים המהוות את צפון המשולש נותנות מחסה טוב ביותר למכוניותי; עלי להיזכר בדבר מתוך סיוור. על כן מסרתי פקודותי לסרג'נט-הפלג, לאמור: תת-הפלג מס' 1 יבדיל מיד מכוניות-משא לשמש מחסומים במקומות, שקבעתי אותם, כפי שאזכור ברור, בחלומי הקודם, ואני אבדוק אותם אחר-כך. כן הסברתי שאני יוצא מיד לבחון את שתי הדרכים, אשר בהם יש בדעתי לקבוע את מקום-חניית כלי-הרכב. אני אסתלק רק לזמן קצר, וכל מפקדי תת-הפלגים והלנס-קורפורל הממלא מקום מפקד תת-הפלג מס' 1 צריכים להזדמן עמי בפרשת-הדרכים ג בעוד חמש דקות, כדי לקבל הוראות סופיות. אחרי שסיירתי את שתי הדרכים מצאתי אותן רצויות, והוריתי למפקדי תת-הפלגים להתקדם בכלי-רכבם למקומות-החניה הנועדים להם. מפקד תת-הפלג מס' 1 הודיעני זמן קצר אחר כך כי כל

המחסומים העמדו במקומם, ואני החלטתי להלוות אליו לשם תיור-בדיקה מיד. ראשית ביקרנו את פרשת-הדרכים א. המכונית תפסה את פרשת-הדרכים לִרְחֵבָה, ואני שמתי לבי לתעלות המצוינות ולגדרות ההגונות אשר מכל צד; ומלבד זה היו שם כמובן גם העצים. קבוצת רובאים של נהגי-משנה נועדה לכיסוי המחסום באש. נוסף לזה נקבע צופה במרחק-מהמשם, בשדה, שעליו להזהיר באותות מוסכמים על התקרבות האויב. הבעתי לקורפורל את שביעת-רצוני מסידוריו והפלגתי הלאה בדרכי, לבקר את המחסום הקרוב. טרם הרחקתי לכת והנה קול צעקה, והיה ברור כי מכוניותיו של האויב מתקרבות לפרשת-הדרכים מצפון. מקץ רגעים מספר נעצרו שתי מכוניות משוריניות של האויב, זו בצד זו, מול מחסום-מכונית-המשא שלנו. נתתי פקודות בקול לנהגינו, להסיע את מכוניותיהם. ואז קרה האסון. בעוד הנהגים מנסים לעלות על מכוניותיהם ולהסיען, כיסו המכוניות המשוריניות של האויב את שתי הדרכים באש מכוונת-יריה. לא היתה לנו כל תקווה להמלט; ואז הבנתי שמחסום-הדרך הועמד באופן, שלאויב נשאר שדה-אש פתוח על פני כל הפלג. אותו רגע קתעלפתי.

החלום השני. עיינתי במפה ושקלתי, מה תכנית אערוך כדי לחנות בשטח הקטן שנקבע לפלג שלי ולהבטיח אותו. שטח זה היה בצורת משולש שצלעותיו הן שלוש דרכים במקום מיוער היטב. נדמה היה לי כי שמעתי פעם, או קראתי, או חלמתי על בעיה כגון זו, ובמקרה ההוא מצא אסון את מפקד הפלג מפני שזלזל בכמה נקודות מסוימות של האימון הטקטי האלמנטרי. ומה מוזר היה הדבר: נקודות אלו היו ברורות בזכרוני, ואני החלטתי להשתמש בכל ידיעותי למילוי התפקיד אשר לפני. ערכתי מהר תכנית לפי המפה והבדלתי תת-פלג לקבוצת מחסומי-דרך. הנקודות שציינתי היו: T, T, T, T, T. על ידי סיור נוכחתי כי שתי הדרכים הצפוניות במשולש שלי נותנות מחסה טוב ביותר מפני תצפית-אוויר; כינסתי את מפקדי תת-הפלגים ומסרתי להם את הוראותי האחרונות; אחרי כן ביקרתי את המחסומים והוספתי כמה תקונים במצבם וכן בהרכב קבוצות-הכיסוי. שמתי את מכונית ההבטחה שלי בנקודה מרכזית בפרשת הדרכים ג, שמכאן יכלה לשמש תגבורת מהירה ככל האפשר לכל אחד מן המחסומים. לא עבר זמן רב, והצופה שנקבע לפני המחסומים אשר בשני המבואות הצפוניים נתן אות-אזהרה, ואני הייתי קרוב למדי למקום ויכולתי לראות כי שתי מכוניות משוריניות מתקרבות למחסום השמאלי. פקדתי על נהגי לזוז, ומכונית-ההבטחה שלי יצאה לפנים, לכסות על המחסום. האויב המטיר צרורות-אש ממכוונת-יריה, אולם המחסומים העמדו באופן שהמכוניות שלי היו מחוץ לשדה האש של האויב. לא איבדנו רגע ופנינו דרומה. נוסף לגוש העיקרי של הפלג הצלחתי למלט גם את מחסומי-הדרכים, חוץ מן השנים אשר למול פני האויב. אלה נשארו, כמובן, מאחורינו, והקורפורל הפמונה על המקלע שלי סיפר לי אחר כך, שבטרם עזבו את המקום הצליחו אנשינו לשלוח כמה וכמה יריות מוצלחות אל המכוניות המשוריניות.

היקיצה. מצאתי עצמי הופך והופך בזכרוני פרקים מחלומותי הקשים. היה מקום לעיון, אם פתרתי כהוגן את הבעיות שעמדו לפני, או שהנצחון היה למכוניות המשוריניות. ואולי היה מקום להרהר על פעולתם של שני הצדדים. תמה הייתי, מה זממו שתי מכוניות משוריניות אלו בשוטטן בשטחי-העורף. מובן שִׁלָּה יִירוּ בכל מטרה מתאימה המזדמנת להן, אבל מנקודת-ראות של האויב – אולי חשוב מזה לעורר מבוכה, שהיא נשק אדיר במלחמה. אילו היה כל טרנספורט ממונע גאלץ לשנות את כיוון מהלכו, או להחליף את מקום חנייתו בשעת הופעת שני כלי-רכב משוריניים, הרי ברור שסכנת המבוכה היתה גדולה. והרי, לאמיתו של דבר, אין שתי מכוניות משוריניות הנעצרות לפני מחסום בדרך אלא כשתי צפרים יושבות מול קנה-רובה אנטי-טנקי מכוון היטב. נמצא, שבמקום לשנות את כיוון דרכי, או לשנות את מקומי, טוב אולי יותר לגשת לבעיה לא רק מבחינת «הֶשֶׁב מִפָּה», כי אם גם מתוך נאמנות לכלל «קיים את שליחותך». ורק אם פתרון זה הוא למעלה מכוחי עלי לנסות ולמלט את כלי-רכבי.

רוסיה הסובייטית במלחמה

קפטן סיריל פולס הוא המומחה הצבאי של ה"טיימס" ופרשן-צבאי ברדיו הבריטי. בחוברת ב"ג של מערכות פירסמו מפרי-עטו שני מאמרי-הערכה על הצבא הגרמני ועל הצבא הצרפתי, ובחוברת ז' — "לקח משדה-המערכה הצרפתי". בזה אנו מביאים כמה מהערותיו על הצבא הסובייטי והאבקותו, — מופתקים מן ה-*Illustrated London News*, אוגוסט 1941.

בקיאותי בעניני הצבא האדום היא רחוקה מן השלמות, ואין אני יכול לכתוב על נושא זה אלא בקיצור. המטה הכללי הרוסי מחזיק בכל תוקף בשיטת ההתקפה, בדומה לגרמנים. לעומת זה מעונינים הרוסים פחות מן הגרמנים בהכרעות מהירות ביותר, במה שקורין בלשון המקובלת בשם "מלחמת בזק". הם מיחסים ערך רב יותר להכנה ארטילרית יסודית ואינם בוחלים במלחמה של שחיקה הדדית, אם רק סבורים הם שעל ידי כך יגיעו אל מטרתם. להלכה, אם לא למעשה, אין הם יודעים רחמים בבחירת התפקיד ליחידותיהם. כוח הנשלח לתנועת איגוף או הקפה — גותנים לו אספקה לשנים או שלושה ימים ואומרים לו כי אין הוא יכול לקוות לקבל עוד ועליו להושיע לעצמו ככל אשר יוכל, אחרי שימלא את תפקידו; אם ינותק ויושמד הרי רע ומר, אבל העיקר הוא, שהתפקיד יבוצע היטב. בשעת התמרונים הבריטיים לפני שנים אחדות ביצע מפקד הצד האחד תנועה מפתיעה ונועזת ביותר, בשלחו דיביזיה אחת במכוניות הרחק אל ערפו של האויב. מישהו העיר אז לנספח הצבאי הרוסי בעת ההיא, כי דיביזיה זו תנותק בצורה קשה והיא עלולה להשמד כמעט. תשובתו היתה: "היא תעשה את שליחותה. צורת-תמרון כזו הולמת את מושגינו אנו".

הטקטיקה הרוסית בפעולת הטנקים נראית זהירה יותר מזו של הגרמנים. בהתקפה נגד עמדה מבוצרת הולכים טנקים קלים או בינוניים בראש חיל-הרגלים או מלוים אותו, והם מחופים באש ארטילרית. רק לאחר שקו-ההתנגדות הראשי נתפס על ידי חיל-הרגלים נשלחים הטנקים הכבדים, או הכבדים-למחצה, להשיג את חיל-הרגלים של האויב ולהעמיק-לחדור אל תוך מערכותיו. בדומה לגרמנים, חושבים הרוסים במושגים של מלחמת המונים, אשר בראשם הולך "עוקץ" ממוכן ומצויד כהלכה. שמתי לבי לדעה מהלכת, כי בנידון זה טועים הרוסים, שהם מגבבים על חזיתם המון פיות של הולכי-בטל שיש לכלכלם, וכי בהתחשבות עם שטחיהם הפתוחים הגדולים עליהם לבטוח אך ורק במלחמה של תנועה מהירה המבוצעת על ידי כוחות ממונעים ביותר, אם משוריינים ואם לאו. ואולם נדמה לי, כי הנחה זו נובעת מתוך תפיסה עיונית בלבד, שאין לה כל מגע עם המציאות, על כל פנים בכל הנוגע להגנה. משעה שאתה מתחיל למפן ולמנע את הצבא בקנה-מדה הגון, עליך להקים את כל המיתקנים לאוצרות דלק ומחסנים, למכוניות-דודים נושאות דלק (הכפותות לדרכים יותר משאר כלי-רכב), לבתי מלאכה וכל השאר. הטנקים עם בית-קיבול הדלק הגדול שלהם ושל קרוניות-הדודים המלוים אותם מסוגלים אמנם לעשות דרכם בקמפניה קצרה בנשימה אחת; ואולם מקץ שבועות אחדים של קרבות קשים ושל תנועה מהירה יש הכרח להפעיל את מנגנון קו-התחבורה. אם אתה מתרכז בכוחות מוביליים בלבד ומזלזל במה שקורין בשם "סתימה" על ידי המוני חיל-רגלים וארטילרית, על כרחך אתה מניח פרצות גדולות בחזית; ואם יש לך עסק עם צבא גרמני, בכוחותיו המוביליים האדירים ובהעזתו בהתקפה, מצוא תמצא אותם מסתננים בעד הפרצות האלה, כדי לכבוש את המיתקנים אשר בערפך.

אשר הם בלבד יכולים לקיים את הכוחות המוביליים שלך בשדה. לולא העמידה רוסיה כנגד המוני האויב המונים משלה, בצד הכוחות המשוריינים ושאר הכוחות המוביליים, ודאי שהגרמנים היו מגיעים למוסקבה, לנינגרד, קיוב, — ואולי גם לחרקוב — מקץ חודש אחד למלחמה.

הקמת צבא־המונים ברוסיה אינה בשבילה אלא שאלת ציוד בלבד. עוד לפני שנתים היה לרוסיה בשדה צבא של שני מיליונים בקירוב, ומהם 75 אחוז באירופה. אין ביכלתי לקבוע, מה גדול היה הצבא המגויס עד יוני 1941, ואולם היה לה בעת ההיא צבא־מילואים מאומן או מאומן־במקצת בשיעור של יותר מ־12 מיליונים. ודאי שמספר האנשים בגיל־הצבא בארץ הוא פי שלושה מזה, בערך, אולם אין כל סיכויים לזיין יותר מחלק מהם, ואף אין בזה צורך לפי שעה. בנידון זה יש יתרון גדול לרוסיה על גרמניה; כי יש לה הרבה יותר אנשים בגיל צבאי, שיכולים להמשיך בעבודתם בשדה ובבית־החרושת. אף הנשים היו עסוקות שם תמיד בעבודה חקלאית, ובזמן האחרון נכנסו הרבה נשים לתעשייה, ולעתים גם למפעלי התעשייה הכבדה. אכן מבחינה אחת נלחמת רוסיה על הזמן; זקוקה היא לשהות בשביל להחלים ממכת־האפתעה הראשונה שנתנה את היזמה בידי הגרמנים, המחזיקים בה מאז* ואילו מבחינת מצב התעשייה הכבדה שלה נשקפות לה ודאי סכנות חמורות במלחמה ממושכת, המכלה אספקה בשיעור עצום.

רוצה אני להוסיף דברים אחדים בנוגע לטקטיקה האוירית של הרוסים, הנבדלת בהרבה מזו שלנו, כשם שיש הבדל בתנאים של שתי הארצות. הטקטיקה הרוסית אינה גורסת התקפת־אויר על הכוחות הקדמיים של האויב כשהם נמצאים במגע עם כוחות הקרקע של הרוסים. סבורים הם כי מטוסים מנמיכי־טוס או צוללים עלולים להפגע באש התותחים ומכונות־היריה, הן שלהם והן של האויב, ואילו הרעשת מטרות כאלו מגבוה — כמעט שאין בה מועיל. תפקידם של מטוסי־קרב ושל מפציצי־סער קלים בהתקפה או התקפת־נגד הוא להשתער על הארטילריה של האויב, על תחבורתו ועל הרזרבה הסמוכה, ואילו מפציצים בינוניים, מוגנים על ידי מטוסי־קרב, מתקיפים כוחות רזרבה מרוחקים יותר. למפציצים הכבדים נועדו כמובן תפקידים אסטרטגיים, אולם יש להעיר שבמערכה זו לא מלאו מפציצים מרחיקי־טוס תפקיד אסטרטגי גדול, פרט לפעולות בפלוישטי וקונסטנצה. אם תבוא שעת־נופש, ודאי שפעולה זו תגדל הרבה; אולם נראה הדבר, שכל עוד נמשכות הפעולות האקטיביות, וכל עוד הצבא האדום נלחץ קשה, חושבים הרוסים ענין זה למותרות. עליהם להשיג תוצאות מהירות במחיר אשקעתם, בעוד שפרי פעולה אסטרטגית של הפצצת בתי־חרושת, בתי־זיקוק וכיוצא באלה, לא יאסף לעתים אלא מקץ חדשים. חיל האויר הוא חלק מן הצבא האדום, והוא נלחם בצותא עם הצבא, כלשון הרוסים. כן יש מקום להניח שכוח הצנחנים הגדול, המונה לפי השמועה כ־100,000 איש, מאומנים לכך במיוחד, נוצל עד עכשו במידה מועטת, והוא יוטל לתוך המערכה רק במקרה של אופנסיבה־נגדית שתפתח באופן רצוי. הרושם הכללי שנקבע אצלי ביחס לצבא זה, שלא ראיתיו מימי, הוא, שהוא נופל מיריבו האדיר בפרטים, בדיקנות, באימון מוקפד, בשכלול, ואולם זהו כוח מאורגן היטב, אשר צרכיו חושבו היטב והוא מתאים, בכל אופן, לארץ ולתנאים שבהם הוא נלחם. ואין זה נראה כלל שהתמורה במשטר הארץ, או השינוי בזיון ובטקטיקה, פגע לרעה אף בצורה קלה ביותר ברוח־המלחמה הרוסי המובהק, הנודע לתהילה מאז ומקדם.

* אכן הל שינוי במצב זה מאז נכתב המאמר. — המ'.

הטקטיקה של תותחני-האויב

מתוך האיזוןסטיה, סוף ספטמבר 1941.

בגורת-החזית שלנו משתמשים הגרמנים, בקרבות עם יהודות הצבא האדום, בעיקר בארטילריה דיביוזינית*. אם כי ברשות הגרמנים יש גם ארטילריה לתגבורת**, אין הם משתמשים בה אלא לעתים רחוקות. למעשה לא נודמן לנו לראות פעולת תותחים מסוגים כבדים בגורת החזית שלנו.

בשליחת אש-תותחים על עמדותינו נוקט האויב בשיטה של השתערויות-אש קצרות בשמחים מסויימים***. בשעת כך גוהגות הסוללות הפשיסטיות לשלוח שתיים-שלוש סדרות-אש בחלקה אחת, ומיד הן קעבירות את האש לגורות הסמוכות. צפיפות האש הארטילרית היא מוגבלת ביותר, ומשום כך לא רב כוח פעולתה.

התותחנים הפשיסטיים משתמשים במידה רבה בפגזי חמר נפץ מרסק, ביהוד בהמפרת אש על גושי-יער. כאן הכונה לרושם הנפשי. כן גוהגים אנשי היפטר לשלוח אש ארטילרית על פני נקודות מאוכלסות, אם כי ידוע ברור, שאין שם מפרות צבאיות, אף לא יחידות-צבא. כל זה נעשה באותה הכונה — לפרוע את רוח המתנגד.

מנהג רווח אצל האויב להשתמש בטנקים שלו בתורת ארטילריה נעה. באיזור א' לא נשלחו הטנקים הכבדים של הגרמנים, עם תותחיהם בני 75 ה"מ"מ, אף פעם אחת להתקפה. הם שלחו אש על פני עמדותינו, אנב תימרון בקצה היער.

בתשובה לזינוקי האש של סוללותינו עונים הגרמנים ב-20—30 פגזים. לשם הכנת התקפה או לשם תמיכה בה הם הולמים 15—10 דקות בקצה הקדמי של הגנתנו, ומיד הם מעבירים את האש לעומק. בדרך כלל יש לומר כי תוצאות היריות של התותחנים הגרמנים הן מוגבלות מאד. הפסד האויב יוצא בשכר פעולת האוירונים שלו. את אשר נהוג לראות כתפקיד הארטילריה מפילים הגרמנים על המטוסים, הפועלים אף בעומק של 7—8 קילומטרים בלבד מן הקו הקדמי של החזית.

לא נודמן לנו לראות מקרים של גיטוש וסימון עמדות-האש שלנו על ידי תותחני האויב, בעזרת סוללות של „קולטי צלילים“****. לבדיקת הקליעה של אש-התותחים והדרכתה משמשים אצל האויב מטוסים-סיורים. לאחר שמטוס כזה מגלה את עמדת הסוללות שלנו, הרי הוא עושה סיבוב מוסכם, והגרמנים פותחים באש-תותחים. ואולם אין הם יכולים, בשום פנים, להתברך תמיד בתוצאות היריות. כך, למשל, באיזור ק. קבע המטוס הגרמני בדיוק את מקום עמדת התותחים שלנו ואותת לסוללות שלו. הגרמנים פתחו באש, ואולם הפגזים פגעו לא בסוללה, כי אם במרתק-טה ממנה. לאחר המפרת-אש במשך חצי-שעה היו אבידותינו — אפס. לעומת זה סימנה סוללת-קולטי-צלילים שלנו את נקודות-האש של הפשיסטים, וברד פגזינו השתער עליהם ופגע במטרה בדיוק.

* ארטילרית-שדה קלה העומדת ברשות מפקד הדיביזיה של חיל-הרגלים. עד השנים האחרונות שימשו לכך ברוב הצבאות (וגם בצבא הרוסי) תותחי שדה שקוטרם שלושה אינצשים, בקירוב. לפני שנים אחדות החליף הצבא הגרמני את התותח הזה בהוביצר-שדה בן 4/2 אינצשים, המתאים יותר לתנאי המלחמה המודרנית (חילוסים כאלה נעשים עכשיו גם בצבא האמריקני). — המ'.

** ארטילריה בינונית (ולעתים כבדה) העומדת ברשות מפקדת הקורפוס או הארמיה, והיא מכוונת על ידי מפקדה זו לתמיכת אחת הדיביזיות. בארטילריה בינונית משמשים לכך כלי-יריה (תותחים מרחיקי-קלוע והוביצרים) שקטרם למן 4.8 ועד 6 אינצשים. — המ'.

*** להבדיל מן חנוגה שהיה מקובל במלחמת העולם הקודמת, שאז היתה הארטילריה מקימה „מסך-אש-כמין חומה רצופה, — קבועה או מתקדמת, — לאורך כל החזית הנתקפת. — המ'.

**** שיטה מיוחדת למצוא את מקומה של סוללת-תותחים מוסתרת של האויב, לפי צלילי-יריותיה, בעזרת שתי תחנות-קשב. כל אחת משתי התחנות קובעת את כיוון הקול של כלי התותחים הנסתרים, והצטלבות קווי-הכיוון מגדירה את מקומה המדויק של המטרה הבלתי-נראית. ליחידות העוסקות בכך ניתן בצבא הרוסי השם: „סוללת קולטי-צלילים“. — המ'.

והוא הדין בנוגע לתותחים הגרמנים האנטי-מטוסיים. ריכוזי-האויב בכל מקום גדושים סוללות אנטי-מטוסיות ומוננים על ידן. האויב מוציא פגזים למאות, בנסותו להתנגד למטוסינו, ואולם אין זה מעכב את פייסינו — כמו, למשל, באיזור א. — למס ולהלום את האויב אנב פיסת-תגלחת**.

את התותחים האנטי-טנקיים עורך האויב בתוך מבני-המסע של חיל-הרגלים הממונע ושל כלי-הרכב. אחרי שנים-שלושה כלי-רכב בא, על הרוב, תותח אנטי-טנקי. ברגע שהאויב נתקל ביהדותינו התוקפות פוגים כלי-רכבו מהר הצדה ומגלים ארטילריה אנטי-טנקית מוכנה לקרב. מקטיקה זו, שהיתה חדשה בשבילנו בזמן הראשון, היתה מכבידה על פעולת יהדות-הטנקים שלנו. בתשובה לתמרון מתוכם זה יש לנו עכשו דרכי-מאבק משלנו.

בכל גזרת החזית שלנו לא רבות אבירות חיל-הרגלים מפעולת אש-תותחי האויב. פעולות הארטילריה שלנו, מהלומותיה ההמוניות הגורמות אבירות עצומות לאויב, מתוללות לעתים קרובות בהלה בין החיילים הפשיסטיים. הגה עובדה שיפוסית. יחידת חיל-הרגלים שלנו יצאה לכפר ק', שנתפס על ידי הגרמנים, כדי לדחוק משם את האויב ולתדפו אל מעבר לנהר ד'. לתמיכת חיל-הרגלים נשלחו שני תותחים, שהתקדמו אל ק' בשתי דרכים מקבילות. קרה הדבר, שהתותחנים עברו לפני חיל-הרגלים. מפקד הסוללה, שקרב אל הכפר לפני הרגלים, בא לידי החלטה נועזה — להכות בגרמנים שתפסו עמדה בגנים ובמקשאות. האש המוחצת פעלה מהר את פעולתה. הגרמנים ברחו, וכשהגיעה יחידת-הרגלים שלנו למקום, כבר נחו התותחנים בכפר המשותרר וחיכו לפכוניות כדי לשלוח למטה את הפשיסטים השבוים.

פ. סונדרן

העלאת קצינים בצבא הגרמני*

למן הרגע שהצעיר הגרמני נכנס לעבוד בצבא, הוא נתון לעינם הפקוחה של קצינים מיוחדים המתכוננים בו ולומדים את תכונותיו. קצינים אלה, הממונים על מיון החומר האנושי, נבחרו לתפקידם משום כשרונם להבחין בתומר יאה לקצינות. לפני שנים אחדות היתה לי הזדמנות לבוא במגע עם אחד מהם במחנה-אימון על-יד פוטסדאם. בקצה אחד של השדה נמצאה מחלקת רובאים. כל אחד מהם צריך היה לעבור את השדה, בנצלו כל אפשרות של כיסוי טבעי — סלעים, עצים, גבים. הקצין רשם קו-שלילה בכרטיס כל איש שגילה עצמו זמן רב מדי לאש הצלף של „האויב“. האיש שקיבל קוים במספר מועט ביותר זכה למתן חופשה נוספת.

הקצין הצביע על אחד האנשים. „התבונן אליו“, אמר, „יש לו מוח בקדקדו והוא משתמש בו. שים לב לריצותיו, כמה מדויקות הן“. אחרי גמר התרגיל נקרא הטוראי שמידם אל הקצין. הקצין פנה אליו בשאלות, כגון: כמה חביב עליו רובהו; האם סבור הוא שמדים מסוים היו מועילים להיילים בעברם שדה באותן המסיבות. תשובותיו היו בטעם. למחרת היה שמידם לקורפורל.

ניתנה לשמידם קבוצה קטנה, ללמדה. אנשיו למדו לעבור את השדה ולהשליך רימונים אל קו מכונת-יירה מדומה, במהירות מרובה משל קבוצות שאר הקורפורלים. ומקץ שבועות אחדים נוספים הועלה שמידם לדרגת סרג'נט. מקץ שני חדשים אחרי זה נשלח לאקדמיה צבאית ללמוד ולהגיע למעלת קצין. לאחר שנה היה האיש ליפנט. הדבר היה בשנת 1938. בפעם האחרונה שמעתי על אודותיו לפני שנה, בקירוב. בגיל של 30 נעשה האיש מיור ונתכבד בצלב הברזל ממדרגה ראשונה בעד הצטיינות בניהוג אנשים באש. מקרהו של שמידם לא היה מן הבלתי מצויים. האיש לא היה נאצי אדוק מאד, וכן לא היו לו ידידים רבי-השפעה. אולם הוא נתן בכשרונות צבאיים.

** „פיסת-תגלחת“ — מונח לקוח מאוצר הלשון של אורית-המלחמה הצרפתית (Vol-rasant). ופירושו: טיסה מקבילה לפני האדמה, ובמרחק מינימלי ממנה, שלא כ„טיסת-הצלילה“ הנערכת בזניקה מלכסנת אל פני האדמה — כמין תנועת דקירה. שתיהן צורות-טיס נמוכות לשם התקפה מקרוב. — המ'. * מובא בקיצורים מן ה-Reader's Digest, יולי 1941.

שוב הייתי נוכח פעם אחרת יום תמים בחברתם של שופטים, כהוציאם את משפטם על כמה קפיטנים, שהוליכו, בזה אחר זה, איש איש את פלוגתו כלפי קבוצת בניני-חיה, אשר בהן הסתתר כביכול כוח-אויב הנון ועמו שתי מכוונות-דירה. הדיקנות והמהירות של הקפיטן בערכו את אנשיו, בחירתו את שיטת-הפעולה, שליטתו בפלוגה—כל אלה קבעו אם ראוי הוא לעלות בדרגה, או לאו. למחרת ראיתי כיצד נבחנו קציני היל-המהנדסים בפעולות-נישור, ומפקדי רכב משוריין— באופן התקרבים אל ביצורים. אחד מאלה האחרונים הביא את פלוגתו לשמח, שגם אני, ההדיוט, ידעתי כי ישחק שם לאבק. ראיתי את השופטים מציינים על כרטיס-האימון שלו: „אינו ראוי לפיקוד“.

שלוש שנים לפני פרוץ המלחמה ראיתי כיצד נבחרו מפקדי-רגימנטים לכוחות הממוכנים של גליל-מינכן, בתוך ערבוביה, שהיתה דומה ככל האפשר למחזה-המלחמה אמת, צריכים היו המועמדים להראות דוגמה של פריצת-חיות— חזרה מדויקת לאשר ארע אחרי-כן מקץ שלש שנים בפלנדריה. הלל האויר היה שחור מרוב אוירונים, ואוי לקצין שהשאיר את המגקים או את מכוניותיו במקום גלוי בלי הסוואה. מפציץ היה מפור על פני הדרך או על פני השרה שקים קטנים של קמח מעורב בדבק צבוע, שהמיל סימנים בלתי-נמחים בכלי הרכב שפגע בהם, וסימן היה נמתח על כרטיסו של המפקד שאנשיו נהגו ברישול. 15 איש היו מועמדים לדרגת קולונל; רק שמונה אנשים זכו בכך.

מדי שנה בשנה נותן מיניסטרוני-המלחמה הזדמנות לכל הקצינים לכתוב „מאמרי-תחרות“ על כמה נושאים צבאיים. מאמרים אלה נברקים על ידי קציני המטה הראשי, הנבחרים לתפקיד זה ממעם המפקדה העליונה משום רוחב תפיסתם. המסות האלה הביאו כמה רעיונות, שקצינים בעלי „גולגלות משוריות“ היו משליכים אותם ודאי אל הסל, כגון הרעיון להוריד צבא בראונים, שבאמריקה עדיין לעגו לו כלדבר הזיה, בו בזמן שהגרמנים כבר התכוונו להנשים אותו בהצלחה בכרתים.

אם אחד הקצינים כותב איזה „מחקר“ בלתי רגיל, מוציאה מחלקת המינויים את כרטיסו. אפשר מומחה הוא— מתאים לפיתוח ארטיילריה אנטי-ממוסית, או אולי נשקפות לו עתידות בצמרת הפיקוד. אימון האנשים שלא נועדו לעליה, הוא בדרך ההתמחות המיוחדת באחד הענפים, עד שכל אחד מהם הנהו מושלם בתכלית לתפקידו המיוחד. התפרים-הלוחמים שהתקיפו את המצודה הבלגית אָבֶן קָמְפֶאל— המפתח לביצורי תעלת אלברט— חזרו על תרגיל ההתקפה הזאת במשך ירחים תמימים, על פי דוגמת המצודה שהוקמה בפרוסיה המזרחית. יום אחר יום ערכו ממוסית-שמוקה „מסך-אש“, בעוד התפרים מתקדמים בכיסוי עשן, כדי לשים מטענים של קרי-נמרז-מולדֶאָן, בעזרת מוסות-תחיבה ארוכים, לתוך אשנבי-המצודה ולקבוע יורקי-אש בעמדות-פעולתם. ובשעה שהוצאה לפועל ההתקפה האמתית התקדמו הגרמנים בדיקנות שנראתה כ„טבע שני“. אכן היה זה הרגל כטבע שני.

בשנת 1939 ראיתי חיילים גרמנים מתאמנים בסנקים בשורצנולד. זו היתה התכוננות לקראת ההתקדמות דרך האַרְדֶנֶים, שהמטה הכללי הצרפתי חשבה לבלתי-אפשרית. השרדות הממוכנות עסקו באימון זה שעות רצופות בבת אחת, יום אחר יום. האנשים היו חוזרים מדולדלים לגמרי. „האם ישבת פעם משך שש שעות בפנק?“ שאלני אחד מהם. אמרתי כי מימי לא נתנסיתי בכך. „אל תגיע לכך!“— ענני, ומקץ חמש דקות היה כבר שקוע בשנתו. שוב ראיתיו לאחר כמה חדשים, ועתה היה מסוגל לבלות שש שעות בתוך פנק כמעשה יום-יום.

אף רגע אחד בסדר-יומו של חייל גרמני אינו הולך לבמלה. עבודת-הלבלרות, מלאכת-הממבט, עבודה-פשוטה מסכיב-לעמדה געשית על ידי גוף צבאי-אזרחי מורכב מאנשים שאינם מסוגלים לתפקיד-הקרב. יום-יום על החייל הגרמני לחזור על פרק ב„אימון הכללי“. רימוניד מושלך אליו, ועליו לתפסו ולהשליכו חזרה במהירות האפשרית. עליו להתקדם דרך יער, ולירות מן המותן אל מטרה המורמת פתאום בנתיבו. עליו להיות מסוגל לקפוץ לתוך בור חפור על ידי פגז ולא לשבור רגל. עליו להתאמן לעבור דרך סבך-תיל, מבלי שכובעו יפגע בתיל וישמיע קול. „האבידות מחמת בערות במלחמה הקודמת היו גדולות יותר מדי“, אמר לי פעם אחת קצין-מטה גרמני, „הפעם נמנעם אותן בשבעים ותמשה אחוו“.

דומה שהמספרים של קרב-צרפת מאשרים הנחה זו.

מיון-האנשים בצבא ארצות הברית*

שיטת חלוקת האנשים בצבא ארצות הברית – אשר לפיה נשלח החייל החדש למקום שם יביא תועלת רבה ביותר – הולכת ונעשית, לאחר כמה חדשי נסיונות, השיטה הטובה ביותר בעולם. זו הפעם הראשונה בתולדות צבא ארצות-הברית נעשה מיון האנשים על פי שיטה מדעית ובאופן יסודי. הרי זה הישג של קומץ אנשים נמרצים במיניסטריון המלחמה, אשר בלחץ לקחי אירופה התגברו על ההתנגדות-לשינויים מצד קצינים קשישים יותר.

שיטה זו גורמת, שמפקד הזקוק לטכנאי-של-סוככים, למומחה לחמרי-נפץ ולפיצוץ, למטיאורולוג או לצלם-שבאירונים, יכול להשיג אנשים בעלי מקצוע באותה הקלות שבה משיגה חברה מסחרית גדולה סטינוגרפים או מנהלי-חשבונות. שיטה זו, אשר פותחה בעזרת המומחים הגדולים שבארץ, תציל משימוש בלתי נכון באנשים מחוננים בכשרונות מיוחדים, דבר שגרע מכושר פעולתנו במלחמה הקודמת.

מיון החומר הגלמי של המגויסים מתחיל עוד ב„מרכז קבלת הטייונים“. שם מעמידים אותם ב„מבחן המיון הכללי“ – שהוא מבחן גרוש בכתב, הנמשך כשעה, ובו נבחנת תבונתו (intelligence) של האיש. הבחינות השונות של התפיסה, החריפות, כוח-הניתוח ושל הידיעות הכלליות, מתחילות מענינים פשוטים ביותר ומגיעות לשאלות חמורות, שאף בוגרי קולג' יתקשו לענות עליהן. התוצאה היא: שלושה-עשר למאה מן המגויסים נערכים כבני דרגה א' – חומר מובחר מאוד, יאה לקצינות; 40 למאה משיגים דרגה ב' – מובחר, – חומר לסגני-קצינים; 27 למאה נקבעים בדרגה ג' – „מוצע“; 13 אחוז בדרגה ד' – „נמוך“; ו-7 אחוזים בדרגה ה' – „נמוך מאוד, – לתשומת-לב נוספת לתפקיד מיוחד, או לשחרור“. זהו הישג שאף הצבא הגרמני יקנא בו. אחרי מבחן-יסוד זה מובא הטייון לפני „מיון-משוחח“, וזה ממלא את „כרטיס-הכושר של החייל“. זוהי תעודה מפורטת אשר תלוה אחרי-כן את החייל כל ימי שירותו בצבא. כאן באים פרטים על השכלתו, על ידיעת לשונות, משלחי-היד הקודמים, פרטים על כל עמדה שבה היו אנשים אחרים נתונים לסמכותו, פרטים על עסקי-חובבות שלו, כשרונותיו המוסיקליים או התיאטרליים, על האימון הצבאי הקודם. אם הבוחן מטיל ספק בעדותו של האיש המתאמר, למשל, להיות צלם מומחה או חרש, הרי הוא בוחן אותו לפי ה„מבחן המקצועי“ המתאים, – בחינה שנונה, שהחקין מיניסטריון המלחמה כמעט לכל מקצוע ומקצוע.

אחרי שהבוחן עשה את מלאכתו, נמסר „כרטיס-הכושר“ ל„קצין המיון“ – אדם שהתמחה בקביעת אנשים לתפקידם. ג'והן סמית, למשל, גמר את חוק-למודיו בבית-ספר למשפטים, ואילו בצבא יש עורכי דין במספר רב מדי. אולם האיש שימש פעם גם כטלגרפיסטן. משום כך רושם „קצין-המיון“ על כרטיסו של סמית, כי ראוי לשלחו ל„חיל-המאותתים“.

אדוארד גו'נס היה סדרן ראשי בקולנוע גדול. אין זה מיחד אותו אף לאחד מ-290 המקצועות הצבאיים המיוחדים-החל מ„מכוון לאוטומובילים-מניעי דיזל“, „מונטר-מתקן – טלפון וטלגרף“ ועד למשגיח במכבסה, או מלחים, או צלם-רנטגן.

* מובא מן ה-American Legion Magazine, ירחונו של „הלגיון האמריקני“ – ארגון החיילים המשחררים

בארצות-הברית, אוקטובר 1941.

ואולם דרגתו הגבוהה ב, מבחן המיון הכללי והעובדה שהיה ממונה על שלושים סדרנים הנתונים לפקודתו מציינים אותו כראוי לשמש סמל.

ג"ם ג'והנסון, הבא אחריו בשורה, היה משגיח בכנינים, ובשעות הפנאי חובב יונים. הוא יתאים ליחידת יונים בחיל-המאותתים או לחיל-המהנדסים. הברירה הזאת נרשמת על כרטיסו, וכן נרשם שם מה הוא מעדיף.

עתה נמסרים הכרטיסים לקצין המינויים. נניח שמצודת-מונמאות* מבקשת עובדים לטלגרף, ומצודת-נוכס*, מרכז-מילואים של הכוחות המשוריינים, מבקשת, חומר יסודי, - מבין בעלי תבונה בלתי שכיחה, כדרוש לעובדי הטנקים. חיל-המהנדסים מבקש אנשים מנוסים בבניה. כל כרטיס יש לו בשוליו 142 חורים מסומנים במספרים, וכל חור מתאים לקווליפיקציה מיוחדת. קצין המינוי שם את הכרטיסים במכונת-הבירור שלו ומעלה את סוגי האנשים הנדרשים. הכרטיסים עוברים דרך המכונה, וסמית יוצא כעובד-טלגרף, ג'ונס כ-חומר-יסודי בעל איכות לא שכיחה, וג'והנסון כמשגיח לבנין. מקץ 24 שעות נמצא כל איש ואיש מהם בדרך למרכז המילואים המבקש אחריו.

במרכז המילואים ניתן הטירון שוב לפרשת ניכוש יסודי. במשך שלושה-עשר השבועות בהם הוא לומד לתרגל, לירות ולדאוג לצרכיו, מפקחת עליו תמיד עיניו של קצין הממונה על קביעת האנשים ליחידותיהם. אם הוא רשום כבעל מקצוע ניתנת לו ההזדמנות להוכיח כי אמנם מקצוע בידו. כך, למשל, אדוארד ג'ונס - אותו "חומר-יסודי" - סדרן הקולנוע לשעבר, - נמצא מחונן בחוש-הזמן עד לידי דקדוק כחוט-השערה, וכן גם בשאר כשרונות טיפוסיים המציינים את נהג-הטנק המשוער. הוא עומד יפה במבחן הכושר המיכני - מבחן הנערך על ידי רוב חברות התעשייה הגדולות למועמדים שלהם לתפקידי מכונאות. הוא נשלח לבית-הספר לטנקאים, ושם הוא לומד להכיר את הענינים המיכניים המורכבים של מניע-הדיזל. עומד במבחן של ראייה בסטיריאוסקופ, שמירת שווי משקל, הגבה מהירה ושאר הסגולות הדרושות. קציניו מקיפים אותו בחומרה על גבי חומרה, המקשות את הכניסה לחיל המשוריין של ארה"ב יותר מן החדירה ל-Panzerdivision נאצית. לבסוף הוא נעשה נהג של טנק ונשלח ליחידה לוחמת פעילה.

בחיל-האיתות במצודת-מונמאות ילמד הטירון להיות קצין של טלפון, טכנאי של ראינוע, משרטט, עובד בטלגרף. במצודת-נוכס הוא עלול להיעשות מומחה באופנוע, טלגרפיסטן, או מומחה-קוסם לַבְּדָק טנק מורכב. הצבא מלמד באופן יסודי יותר ומהיר מכל בית-ספר טכני רגיל. אין אנו מחוללי-פלאים, העיר לי מדריך אחד במצודת נוכס, "אנחנו זוכים רק בחומר תלמידים בלתי-מצוי".

בהשלח החייל אל תחנתו הקבועה מלווה אותו "כרטיס המיון" שלו, בתוספת הערות של קציניו במרכז המילואים. המפקדים מעיינים בכרטיס זה היטב - כדי לבור את החיילים אשר ימלאו את דרגות סגני-הקצינים, שמהוים את חוט-השדרה של כל יחידה, וכדי לעשות להם רשימה מפורטת של הכשרונות העומדים לפקודתם. טלגרפיסטן שהלשון הרוסית שגורה על פיו לא הסב אולי תשומת-לב רבה אליו בבית-ספר לחיל-המאותתים בניו-ג'רסי, אולם השיבות חיונית תהא גודעת לו באלסקה. עובדי רדיו שהלשון הספרדית נהירה להם נדרשים הרבה בבסיסי הים הקריבי של ארצות הברית. מעמל ואתליט מנוסה, או מוסיקאי בעל כשרון לארגן תזמורות, יכול להביא ברכה רבה לרוח הצבא באיזו נקודה מבודדת.

* "מצודות" ששימשו פעם להגנת מדינות מסוימות של ארצות הברית הנן כיום מחנות-קבע לחלקי צבא שונים.

ההמון הגדול של הטירונים נמנה על „סוג-היסוד” – סוג מועיל לכל תפקיד שאינו מורכב ביותר. הם מצטרפים ליחידות של קלעים, של סוללות אנטי-מטוסיות או של יחידות ארטילריות. אבל גם בתוכם עוד פרוצס הברירה מוסיף והולך. בעוד שהאיש החותה פגזים לתוך תותח אנטי-מטוסי אינו זקוק לשום סגולה מיוחדת, הרי האיש המשמש מכשיר לקביעת גובה-המטוס, או את המכשיר „המנבא” (ה„פרדיקטור”)* צריך להיות מחונן בתפיסת-ראיה מהירה. התותחן האנטי-טנקי צריך להיות מסוגל לשבת על דוכנו בשעת התקפת-טנקים הומה ומטרטרת, ולחכות עד שהאויב המבהיל ימצא בתחום הטוח שלו. לא כל אדם מסוגל לזאת. סגן-הקצין העומד בראש כיתת חיל-רגלים מודרנית – המצוידת בימינו בכלי-נשק אבטומטיים ומצוינת בתנועה עצמאית מהירה – צריך להיות משכיל ועירני, יותר מקודמו בשנת 1917.

יש רק דרך אחת לבור את התותחן האנטי-טנקי ואת סגן הקצין אשר יפעלו כהלכה – והיא לנסותם בפועל בתימונים ממשיים. במבחנים כאלה נסמנים אלפי אנשים על ידי קציניהם, כמצטיינים בביצוע מעולה, שהעין המאומנת מכירה בו את תכונת המנהיג.

אם פלוני, סדרן הקולנוע, אשר הראה עצמו עד עכשו כנהג-טנק מצויין והועלה לדרגת סרג'נט, מביא בלב מפקדו את האמונה שהוא מבין את הטקטיקה של קרב כלי-רכב משוריינים וכי תכונות-המנהיג שבו מתאימות לתפקידים צבאיים, ניתנת לו ההודמנות להגיע לבית-ספר לקצינים. הבחינות לכך הן ממצות. נבחנות כל ידיעותיו הצבאיות, נבדקים כל חייו האישיים, כל המסכת המשפחתית שלו, טעמו, ידיעותיו הכלליות והשקפותיו. בעמל רב הוא מגיע למעלת לוטננט. והוא מצליח בתפקידו. אכן עשוי הוא להצליח.

מערכה זו של מיון האנשים מטעם מיניסטריון המלחמה עוד רואה לפניו מלאכה רבה ביחס לקצינים-מקודם. עד לפני חדשים מועטים כמעט שלא ניתנה כל תשומת-לב לסגולותיו המיוחדות של קצין; קציני-אינפנטריה ותיקים שימשו במחלקה המיוחדת לקשרי הצבא עם הציבור. קציני-מילואים, עתונאים בעלי מקצוע, שימשו מפקדים בחיל-הרגלים. עכשיו חלה תמורה בנידון זה. 160,000 קצינים מחמיינים עכשו – כאורח הטירונים – לפי שירותם בעבר, נסיונם ומומחיותם. אלפי קצינים, ביחוד אלה שבאו בזמן האחרון מן „משמר הלאומי” ו„מחיל המילואים” יעברו על יסוד התקנה הזאת לתפקידים שהם מתאימים להם יותר על פי נסיונם. אם ארגון זה יערך באותה השיטתיות וההצלחה כמיון הטירונים, עתידות ארצות-הברית להקים לה צבא אשר החומר האנושי שלו יהיה משובח לאין שיעור מזה של רב-המלחמות הנאצי.

* מכשיר מיוחד ל„נבא” היכן תמצא מטרה-נעה (מטוס) בשעה שהסגן הנורה ישיגנה.

... יש מי שנוטה לראות את האמון הקללי „כהקרת אים”. אין אני רואה את הקבר פן. אקגם פן, הקרת הוא. אולם פבוד הוא לאיש האוהב את מולדתו להקדיש שנה לאמון פי גרע להגן עליה.

סנפור הנרי קבוצ לודג'

המרגמה של חיל-הרגלים*

בתקופת ההתפתחות שלאחר המלחמה ההיא, כנשק-תומך של חיל-הרגלים בצבאות כל העמים. נסיון שתי השנים הראשונות של המלחמה הזאת למדנו לדעת, כי אף לאחר שחלו שינויים בטקטיקה לא אבד ערכו של נשק בר-פעולה זה, אם כי לא חלו במבנהו כמעט כל שינויים חשובים למן סוף המלחמה הקודמת. אמנם הגרמנים התקינו מרגמות המצויידות בבריחי-קנה (לטעינה מאחור), בקנה קרוק ובכֶּנְהי ואולם בדרך כלל נשטמר אותו המבנה האופייני, למרגמה האנגלית — Stokes-Mortar 3".

כי דוקא פרימיטיביות-המבנה היא המקנה למרגמה את ערכה בזיונו של הצבא. כי דבר זה גורם, ראשית כל, שאפשר ליצר את הנשק הזה אף במפעלי-תעשייה צנועים בערך, בעוד שבניית כלי-ארטילריה מודרניים מחייבת תעשיית-זין מפותחה מאוד. ברור, כי אף בארצות בעלות התפתחות-תעשייתית גבוהה יש ערך רב לגורם זה. כך, למשל, עורר תום וינטריגהם בזמן האחרון תעמולה לזיון עצמי של משמר-הארץ במרגמות, שאפשר ליצרן בצורה הפשוטה ביותר, מצנורות-מים וכדומה, בבתי מלאכה קטנים ביותר. שנית, גורמת פשטות המבנה לשימוש בלתי-מורכב בנשק, ואפשר להקנות לאנשים את האימון הדרוש בזמן קצר ביותר. ושלישית: כיון שאברי המרגמה, בטיפוטים הרגילים, הם פשוטים באופן יחסי, הרי אפשר לפרק אותה לחלקים לא גדולים ביותר, באופן שהאנשים המשמשים אותה יכולים לשאת אותם בעצמם כברת-דרך, וגם משקלה כולה הוא מועט מאוד ביחס לקוטר הלוע שלה (כלומר גודל הפגז). והרי זה מאפשר התקדמות במרחקים גדולים למדי בעזרת מכוניות-משא קלות ביותר, בדופניות או בבהמות-משא, ועל ידי כך מושגת מוביליות גדולה והסתגלות

מלחמת-העולם של 18-1914, בצורתה המיוחדת לה כמלחמת-חפירות, העלתה מאוצר-הנשק של דורות-מלפנים כמה כלי-זין וכלי-ציוד, שנחשבו בעת ההיא כדברים שעבר זמנם זה כבר. נציין ביחוד את קובע-הפלדה, רימון-היד והמרגמה. אכן שלושה אלה האריכו ימים יותר ממלחמת-החפירות עצמה, וגם כיום, יותר מבזמן מן הזמנים, הרי הם נחשבים על הציוד ההכרחי של צבא מודרני.

כשהונהגה המרגמה בשנת 1915 (כשנת 1912, בערך, הונהג כלי מעין זה בצבא הגרמני, כמאה טפסים בסך הכל, וגמטר לשימוש חיל-החפרים) עוררה זו אצל התותחנים, שנקראו לשמשה לראשונה, זלזול ספקני כלשהו. ואף אמנם לעומת התותחים, ההוביצרים והמרגמות הארטילריות הכבדות של המאה העשרים, נראה היה «זורק המוקשים», או מרגמת החפירות, כפי שקראו לה אז, ככלי-יריה פרימיטיבי מסגר מאד. ובשל הטעינה הקדמית והקנה החלק העלתה על הדעת את המרגמות הגדולות של המאה השש-עשרה. בין בשעה שנקבעה מבחינה ארגונית ככלי השייך לחיל התותחנים, ובין בזמן ששמשה במישרין נשק לחיל-הרגלים—לא היתה חביבה על לב האנשים המשמשים בה. עמדת-מרגמה משכה תמיד אליה ואל עמדות חיל-הרגלים הסמוכות לה אש תותחים כבדה מאד מצד האויב. כי גם בשביל האויב היתה המרגמה הכלי הבלתי אהוד ביותר שבחזית מתנגדו. ניתוק מחסומי-התיל הרחבים ביותר והריסת החפירות היו במידה רבה פרי פעולת המרגמה. כל שכן ההשפעה על עצבי היושבים בחפירות. אש-המרגמות היתה קשה מנשוא, אף יותר מאש ארטילריה כבדה.

אם כי רבים תלו ספק באפשרות השימוש במרגמה במלחמת התנועה, הונהגה, בכל זאת,

* תיאור המרגמה של חיל-הרגלים הבריטי (8"), ממדיה ותכונתה, הובאו במערכות, חוברת ד'—המ'.

שלמה ביותר לתנועת קרב-הרגלים.

מובן מאליו, שמרגמת הרגלים משיגה טוח-
יריה פחות בהרבה משל כלי-הארטילריה מאותו
גודל, בעלי המבנה המורכב, וגם הפגזים שהיא
יורה משקלם פחות יותר. הפגז הנקלע מן
המרגמה פועל לא בכוח-הפריצה שלו; רק
מטען חומר הנפץ שלו, הגדול באופן יחסי,
מקנה לו הדף-אוויר גדול. דיוק הקליעה הוא
פחות מאשר בכלי-יריה המצוידים בקנה תרוק
ובאלה המקנים מהירות גדולה יותר לטיסת
הפגז בראשיתה. לעומת זה יש מעלה במרגמה,
שמסלול-היריה התלול שלה מאפשר לירור-
מעמדות מכוסות ולפגוע בשטחים מתיים.

על כל פנים אנו רואים כיום, שהמרגמה
היתה לנשק-לוי הכרחי לחיל-הרגלים, והיא
יכולה לתמוך בקרב שלהם במצבים טקטיים
רבים, שלא תמיד יתנו מקום לשיתוף פעולה
עם הארטילריה. תפקיד עיקרי למרגמה—להשמיד
או לשתק מכונות-יריה של האויב, כבדות או
גם קלות, הפועלות נגד חיל הרגלים שלה מתוך
מחסה. דוקא בקרב התנועה חזקים המחסות
האלה עד כדי למנוע כל פגיעה של קלעים
בני קליבר אינפנטרי, ואולם לעתים רחוקות הם
מחוסנים כל כך, שלא יהרסו בפגז בן כמה
קילוגרמים. ומלבד זה ניתן הפגז של המרגמה
להקלע לטוחים אשר גם אש מכונות-יריה
כבדות תפעל שם רק להלכה בלבד.

מובן מאליו שאין המרגמה עשויה להלחם
במטרות הנעות במהירות, כגון טנקים, באשר
טיסת הפגז היא ממושכת מדי, דיוק הקליעה
אינו אלא משוער וכוח-הפריצה של הפגז הוא
מועט. אשר לפעולה כלפי מטרות נעות אטיות

יותר, כגון כלפי קבוצות חיל-הרגלים תוקפות
או נסוגות, הרי זו בעיקר שאלה של שיעור
התחמושת שיש בידך להוציא. בשטחים בלתי-
נראים, בהם האויב מכנס ומכין את הרזרבות,
ביחוד בלילה, תחטיא אש המרגמה רק לעתים
רחוקות את פעולתה האיומה על עצבי האויב.
לבסוף יש עוד לציין, כי מלבד פצצות
מרסקות אפשר להטיל מתוך המרגמה גם
פצצות עשן לכיסוי תנועות של כוחותיך,
פצצות-תבערה וכן גם פצצות-גזים, אם כי
באלה האחרונות לא השתמשו עדי עכשו
במלחמה זו.

אכן השימוש במרגמות דורש דרכי פעולה
נועזים מאד, ללא ריתוי. אבל אם אנשי פלגות-
המרגמות, ממפקדיהן ועד לנושאי-התחמושת,
מבינים את עבודתם כראוי, אם מובטחת אספקה
מהירה ומלאה של תחמושת, ואם מפקדי יחידות
הרגלים, אשר בתחומיהן פועלות המרגמות,
יודעים, מה הם יכולים לקוות מן הנשק הנספח
הזה ומה אינם יכולים, — יכול נוכל להפיק
תועלת רבה לאין שיעור מן המרגמה אף בקרבות
של יחידות קטנות, ואף במסיבות של «המלחמה
הזעירה», כפי שנוהגים לקרוא לה. כידוע, היו
מקרים שהצבא הבריטי השתמש במרגמות
בשעת דיכוי המהומות בארץ-ישראל, להכרעת
קני-קלעים, שאין דרך להתקרב אליהם, במורדי-
ההרים. כן ידוע שבהרי חכש פעלו לעתים
מרגמות בהצלחה במקום הארטילריה. בטליוני-
הסיור הבריטיים המיוחדים מצוידים מרגמות,
ובצאת פטרולים לוחמים לפעולתם הרי הן
מתקדמות יחד עם מחלקות-הקלעים ומעניקות
לקרב שלהן את הלחץ הדרוש.

ח. שְׁנָר

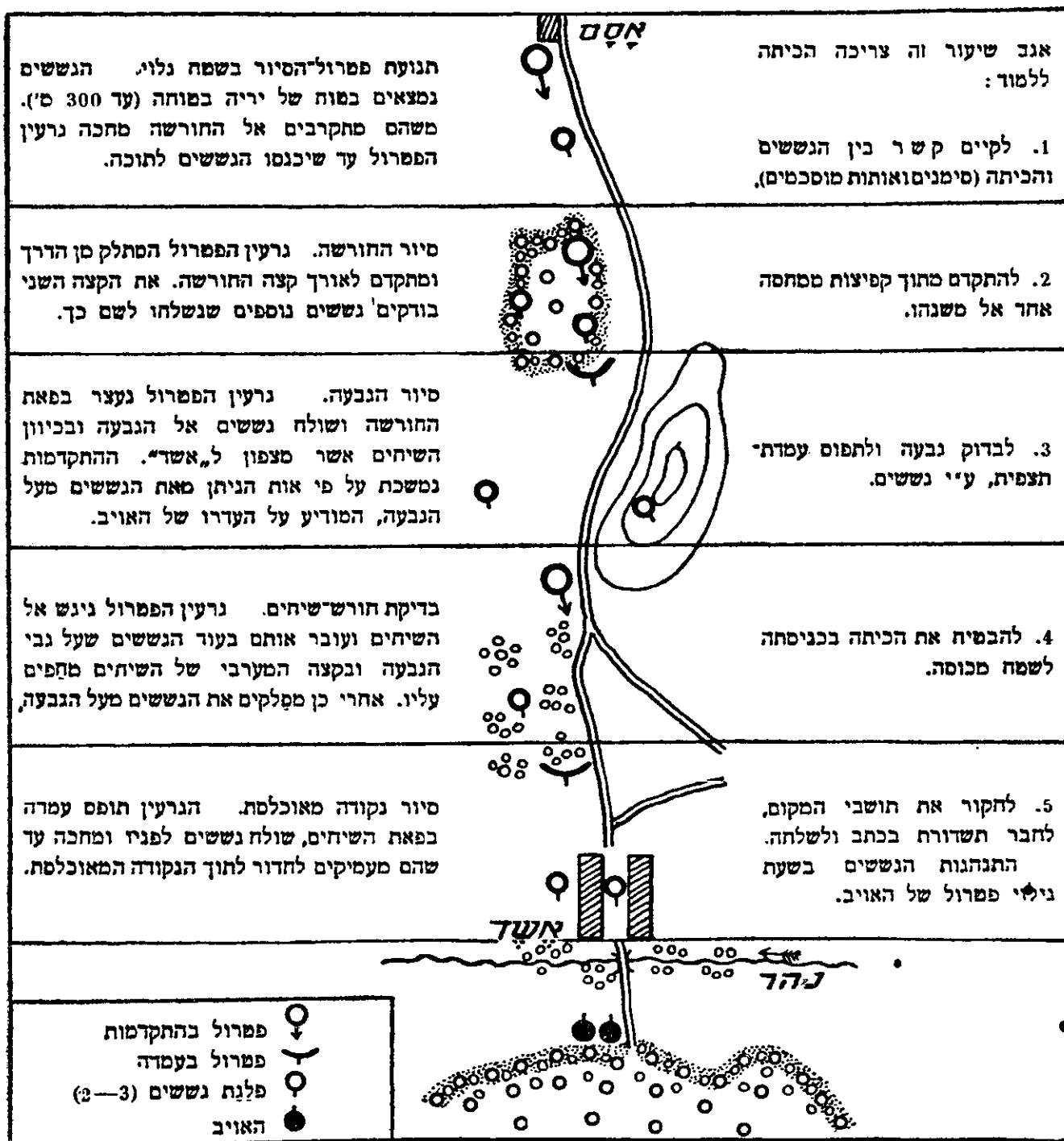
אין עִמְדֵי בְּשִׁבְלֵכֶם לֹא שָׁכַר, לֹא דִירוֹת, וְלֹא מְזוֹנוֹת.
אֲנִי מִכְּבִיחַ רָעַב, צָמָא, מִסְּעוֹת יְגָעִים וּמְנוֹת.
כָּל הָאוֹהֵב אֶת מוֹלְדוֹ בְּלִבּוֹ וְלֹא בְּדָבָר-שִׁפְתָיו בְּלִבּוֹ,
יָקוּם-נָא וְיִלְךָ אַחֲרָי.

גְּרִי בְּלִדִי, ב"הגנת רומא" לטְרִיבְּלִיָּא

אימון הכיתה בתפקיד של פטרול-סיור

(מסגרת לתרגיל)*

הנושא: בדיקת עצמים בנוף ע"י כיתה בפטרול-סיור.
 המטרה: ללמד את הכיתה לסייר ולבדוק עצמים שבנוף (חורשה, גבעה, כפר).
 הזמן: שעות היום (10.00—13.00).
 סיפור המעשה: היחידות הקדמיות של האויב נתלו בקילומטר ה-15 מדרום לכפר „אשד“.
 הבמליון שלנו מתכונן להתגוננות לאורך קו מבעי מסוים.
 תפקידו של פטרול-הסיור (הכיתה): לבדוק אם הכפר „אשד“ תפוס ע"י האויב. את מלאכת התפקיד לסיים ב-13.00. להריץ תשדורת דחופה מ„אשד“.

* פרק מרשימה בירחון חיל-הרגלים של הצבא האדום — Военный Вестник, נובמבר 1938.

אלגוציין ממצרים, לאחר שנעדר מן הארץ זמן רב. משלחות הרבה נסעו לרמלה לברכו. גם העתון מקדם את בואו בברכה.

«אל-סיראט» כותב, כי קיבל מכתב ושלושה מאמרים מאת י. ל. מגנס. המאמרים כתובים ערבית וכבר נתפרסמו באנגלית ובעברית. «הכותב מבקש מאתנו» — אומר העתון — «לחוות דעה עליהם. אך אין הזמן הזה מאפשר לנו להביע את דעתנו. אנו מבקשים איפוא את סליחת הסופר».

«אל-דפאע» מציין בברכה את התנועה להשכלה, שחזקה בכפרים בזמן האחרון. בכפרים רבים נערכו מגביות להרחבת בית הספר או להקמת בית ספר שני. מחלקת החנוך הממשלתית תומכת בתנועה זו. עם זה מציין העתון את הסכנה הכרוכה בדבר ומביע את החשש, שמא יעזוב הדור הצעיר את הכפר ואת החקלאות. הוא דורש מאת מחלקת החנוך כי תדאג, שההוראה בבתי הספר הכפריים תהיה מכוונת להקנות הכשרה מקצועית לדור הצעיר ולחבב עליו את האדמה ואת הכפר. על ידי כך תצמח טובה לכפר שלא יעזב מבניו; עזיבת הכפר על ידי הצעירים בארצות השכנות גורמת למצוקה כלכלית.

«אל-דפאע» מודיע, כי הראינוע הנווד, השייך למחלקת העתונות הממשלתית, ערך הצגה גדולה למען המגויסים הערבים אי-שם בארץ. ראינוע זה יסייר באיזורי שכם, טול-כרם וגנין ויעלה סרטים ממראות המלחמה והחקלאות.

«אל-דפאע» מודיע, כי הממשלה החליטה לפתוח בית ספר חדש לפושעים צעירים. היא שכרה מקום ליד המושבה ראשון-לציון, וכבר הגיעו לשם 300 חניכים כאלה והתחילו בהקמת המוסד.

«פלשתין» מודיע, כי ה' סלימן טנוס מחיפה תרם שלושת אלפים לירות והאחים ג'מל תרמו אלף לאיי לכנסיה האיונגלית, בשביל לקנות נכסידל-אניידי למען הכנסיה, ולהקדיש את הכנסתם לפתיחת בתי ספר באיי ובעבר-הירדן. במשך זמן קצר נתרמו למטרה זו שבעת אלפים לאיי.

«פלשתין» מודיע, כי במחוזות לוד ורמלה נקנו במשך השנה קרקעות בסכום של 5500 לאיי מכספי «קרן היתומים».

מירושלים מודיעים ל«פלשתין», כי חוגי החינוך בעיר דגים עכשו בשאלת השתתפותם בכינוס החינוך הערבי שיערך בקהיר. מחלקת החינוך הכללית של ארץ ישראל החליטה לשגר משלחת משלה.

«פלשתין» מודיע, כי משלחת מטעם הועד הלאומי היהודי ביקרה אצל קונסול עירק בירושלים, לפני צאתו את העיר בדרכו למשרתו החדשה בקבול. המשלחת איחלה לו התקדמות במשרתו והביעה את צערה על עזבו את הארץ.

«אל-דפאע» מפרסם: קונסול עירק החדש, ה' שאכר אלוואדי, שהגיע לירושלים, גמר את חוק-לימודיו בבית הספר הצבאי בקושטא והשתלם בבית הספר לקצינים גבוהים בעירק, ואחיכ באנגליה.

תחילה נתמנה למנהל בית-הספר הצבאי בבגדד, ואחרי-כן נספח לצירות העירקית בלונדון. בזמן האחרון שימש כציר עירק בטהרן.

לדברי «אל-דפאע» הומרצה מאד תנועת הגיוס בזמן האחרון. מתכוננים להרחיב את משרד הגיוס ביפו, למנות בו קצין ערבי ולהוסיף על מספר פקידיה.

«אל-דפאע» מספר על שובו של ה' יעקב

סוריה והלבנון

«אל־סיראט» מודיע, כי ממשלת סוריה החליטה על איחוד כוחות הבולשת והמשטרה בפיקודו של גנרל אחד, יחיה ג'באתי, מותיקי הקצינים בבולשת.

«פלשתין» מודיע, כי מספר מחוסרי העבודה בלבנון ירד כמעט עד לאפס, לאחר שהשלטונות הצבאיים החלו להעסיק למעלה מ־15,000 איש, מלבד 7000 העובדים אצל קבלני הצבא. שכר הפועלים עלה ב־100%. השכר היומי המינימלי של פועל הוא 125 גרוש סורי, ועל הרוב הוא מגיע ל־150. הגנרל קטרו החליט להקים ועדה לקביעת השכר המינימלי לעובדים הצבוריים.

«א־סירט אלמוסתקים» מודיע על החלטת ממשלת הלבנון להקים בית ספר לתעופה בשביל הנוער הלבנוני. נעשו כל הסידורים הדרושים לכך. הלימודים יתחילו מינואר 1942.

«אל־סיראט» מודיע, כי ב־12 לחודש דצמבר נערך בדמשק כינוס חכמי הדת בארצות הריפובליקה, בו השתתפו נכבדים רבים מסוריה והלבנון. ראש הרפובליקה הסורית קידם בברכה את פני האורחים ואמר כי מטרת הכינוס הן ליסד מכללה דתית להכשרת שופטי־דת, נואמים ומורים, ולהפצת המדעים הדתיים ועקרונות האיסלם.

העתונות הערבית מודיעה, כי המיניסטריון הלבנוני, שהורכב זה לא כבר, מייצג את כל העדות והמחוזות, לפי הרכב זה: 4 מוסלמים—סונים ושיעיים; דרוזי אחד; פרוטסטנטי אחד; שני מארונים; אורתודוכסי אחד וקתולי אחד. חברי המיניסטריון הם מבירות, טריפולי, צפון הלבנון ודרומו.

«אל־סיראט» מודיע, כי סוכנות צרפת החפ־שית פירסמה בבירות הודעה בדבר השפות

הרשמיות בארץ, וזו לשונה: בזמן האחרון הודיע רדיו בא־י כי השפה הערבית הוכרזה לשפה רשמית בלבנון במקום הצרפתית. מיניסטר החינוך בממשלת הלבנון החדשה מבקש ממנו להכחיש בשמו את ההודעה הנ"ל. ש ת י השפות, הערבית והצרפתית, נלמדות בכל בתי הספר הלבנונים.

«פלשתין» מודיע, כי בבירות נערכה אסיפה רשמית של סופרים ועורכי דין רבים בשביל לדון על עידוד השפה הערבית ותקומתה בלבנון. לאחר הויכוחים הציע ראש האסיפה, שיך מוסטפה גלאייני, לקבוע את השפה הערבית לשפה רשמית בכל בתי־המשפט הלאומיים ובמחלקות הממשלה והעיריות, ולהשתדל להפיצה בכל החוגים החברתיים והכלכליים בארץ. אחד הנאספים הציע, שהשפה הערבית תיקבע במקום ראשון בכל מכוני המדע, ושלימודה יהיה כללי והכרחי בכל בתי הספר הממשלתיים והפרטיים.

עירק

מבגדד מודיעים ל«אהרם», כי ה'נוריאלסעיד, ראש הממשלה העירקית, שוחח עם באי כוח העתונות והביע את שמחתו על הנאום שנשא ציר מצרים בחגיגת הפתיחה של הועידה לעזרת־גומלין תרבותית בין עירק למצרים.

ההיסטוריה מוכיחה לנו, אמר ראש ממשלת עירק, כי הפעולה המשותפת בעניני תרבות קדמה תמיד לעזרת־הגומלין המדינית אצל כל האומות החיות שהגשימו את אחדותן. — פעולת־הגומלין בין מצרים ועירק בשטח־התרבות היא אך התחלה לעזרה הדדית ערבית רחבת־היקף; יש לקוות שזו תקיף בקרוב גם את השטח הכלכלי, הכספי והאמנותי, ולא תצטמצם בין מצרים ועירק בלבד, אלא תכלול את כל האומות הערביות, ולבסוף תביא גם לעזרה מדינית מלאה, אשר תגשים את רצון האומה הערבית ואת האידיאלים שלמענם נלחמה במשך שנים רבות.

על שם פארוק הראשון. המחלקה החשובה ביותר תהיה מחלקת ההנדסה.

«פלשתיין» מודיע, כי מיניסטרוין המסחר והתעשייה במצרים מעיין בהצעה לכנס ועידה ערבית בעניני מסחר, שתדון בחיזוק הקשרים המסחריים בין ארצות ערב ובבעיות אספקה של כל אחת מהן.

«אל-סיראט» מעתיק ידיעה מקהיר, שלפיה מבקשים חוגי השלטונות לקבוע את מדיניות האחדות הערבית התרבותית לפי קוים אלה: (א) לערוך ועידות חינוכיות בבירות הארצות הערביות לפי תור; (ב) לאחד את דרכי הלימוד בכל בתי הספר הערביים, העממיים והתיכוניים. (ג) לשלוח מארץ לארץ משלחות פדגוגיות של מורים ותלמידים, לשם חילופי ידיעות ונסיון; (ד) לערוך ביקורים של גדולי אנשי הספרות והתרבות; (ה) לחבר ספרים לאומיים אשר ידונו על התקדמות הערבים בדור הנוכחי, על מצבם הרוחני ועל תקוותיהם הלאומיות; (ו) להחיות את הירושה הרוחנית של הערבים בתקופתם הפורחת, בימים שמצרים, עירק וסוריה היו מדינה אחת.

מיניסטרוין הכספים בעירק העמיד לרשות המיניסטרוין לעזרה סוציאלית סך אלף דינר (לאיי) לייסוד מסעדות עממיות, אשר תקלנה על חיי הפועלים והעניים בכגוד («אל-סיראט»)

«אל-דפאע» מודיע, כי ממשלת עירק החליטה, שרוב הסטודנטים למקצועותיהם השונים יישלחו לאוניברסיטה ע"ש פואד בקהיר ולמוסדות מדע אחרים במצרים, ומיעוטם - לאוניברסיטה האמריקאית בבירות. החלטה זו היא בבחינת צעד מעשי לאיחוד תרבותי בין הארצות הערביות.

מצרים

מקהיר מודיעים ל«אל-דפאע», כי הכינוס החינוכי של ארצות ערב ידון בחמשה ענינים, והם: חובת הממשלה ביחס לחינוך האלמנטרי והכללי; מטרות ההשכלה התיכונית; השפעת החינוך על הרוח הערבית; לימוד שפות זרות ומידת ריכוז התכניות בחינוך.

הוחלט להזמין לכינוס את עירק, סוריה, הלבנון, ארץ-ישראל, עבר הירדן, חג'אז, תימן וסודן.

מקהיר מודיעים ל«אל-דפאע», כי מועצת המיניסטרים החליטה ליסד מכללה באלכסנדריה

ב ק ו ר ת ס פ ר י ם

«תורכיה בעבר ובהווה» מאת ד"ר שאול הראלי (ספרית מס ירושלים)

העולם הדימוקרטי כולו, והישוב היהודי בארץ ישראל, בפרט, עוקב כל הזמן בתרדה אתרי הפעולות הדיפלומטיות הגעשות בתורכיה על ידי המעצמות הלוחמות, כשכל מתנה ומתנה שואף למשוך את תורכיה לצדו.

אכן תורכיה היא כיום נושא מענין בעתונות ובספרות הפוליטית. ואולם ברוב הספרים והמאמרים אנו נתקלים בעיקר בתיאורי ה«פלא» של יצירת המדינה התורכית החדשה ובספורים על «גאוניותו» של מנהיג האומה כמאל אתא תורק, מבלי שתנתן הסברה מספקת על אודות המקורות מהם שאבו אתא תורק ועוזריו את הכוח והאמונה למפעלם ההספורי. כי זאת יש לזכור: לא מן התוהו קמה יצירתו של מנהיג התורכים. ועם כל התנגדותו התריפה של אתא תורק לשלטון הסולטנים מבית עותומן, היא זה ששנה מצדנו אם לא נראה את מפעלו כהמשך ההיסטוריה הלאומית והמסורת המדינית של התורכים מאז. בספר שלפנינו ניתן תומר עשיר מתולדות האומה התורכית, משתר ימיה עד תקופת שקיעתה ותרובנה של האימפריה העותומנית ועד ימי תורכיה החדשה. בלשון בהירה מעלה המתבר לפני הקורא

את התקופות השונות בחיי העם הזה, את התסבוכת הפנימית ששררה בו, אשר נרמה לתורכן של האימפריה ואת הרעיונות ששימשו יסוד ליצירת תורכיה מחודשת בגבולותיה המבעיים. ענינים רבים ניתנו בקיצור נמרץ מפני המסגרת המצומצמת של הספר (הוא מכיל כ־300 עמוד)

הספר מחולק לארבעה פרקים: המבנה הגיאוגרפי, המבנה המדיני, המבנה החברתי והמבנה הכלכלי. הפרק על המבנה המדיני תופס מקום ניכר מאוד, וביחוד החלק ההיסטורי שבו. אכן ערכו העיקרי של הספר הוא לא באקטואליות המדינית שבו, כי אם בהיותו ראוי לשמש ספר לימוד והדרכה. המחבר מבליט את התנאים הגיאוגרפיים אשר טבעו את תותמם על חיי העם התורכי ועתידו. כאן בולטים שני צירים, שעליהם סובב גורל העם הזה: האיזורים ההרריים, וביחוד רמת אנטוליה, "מכורת העם התורכי בראשית התהוותו המדינית ובתקופת תחיתו בדורנו", והקרבה למיצרי הבוספור והדרדנלים, שעל השיבותם עומד המתבר במיוחד, בהדגישו, כי מיום שהחל האדם להפליג בים לשם מסחר או מלחמה, היו מיצרי הבוספור והדרדנלים נקודת משיכה לתגרים, לשודדי ים, לכובשים, למדינאים. השליטה במיצרים העלתה את העם האסיתי למדרגה של מעצמה אירופית. ואולם האכרים בהרי אנטוליה, הם שהוסיפו לשמש מקור הכוח הנצחי של העם. המיצרים היוו את הגשר בין המזרח ובין המערב, ואולם פחות מזה שימשו למערב פתח אל המזרח, כי השלטון העותומני עמד כמכשול לפני עמי אירופה בהתפשטותם מזרחה. גם מה שתדר מן התרבות האירופית למזרח הגיע מהר לידי התגונות, וכך נוצר האלמנט הלבנטיני בכל גילוייו.

החלק ההיסטורי העשיר שבספר הוא יתרונו. הקורא ימצא כאן פרשות מענינות מאד, כגון פרשת המיעוטים באימפריה העותומנית, פרשה שגם לעם היהודי חלק בה; בתקופה יותר מאוחרת מענין אותנו המשחק הדיפלומטי של המדינות מסביב ל"חולה אשר על הבוספור", פרק שבו נתגלה כשלונם של התורכים לשלוט על עמים אירופיים. באימפריה העותומנית היוו המעופים הגזעיים הדתיים הרבים בעיה מרכזית, שגרמה לא מעט להתפוררות המדינה. לא תמיד נהגו התורכים באכזריות עם המיעוטים. בתקופת הזוהר שררה כאן סבלנות דתית, שלא כמו בשלטון הנוצרים באותם הימים. פליטי היהודים בארצות השמד מצאו בתורכיה מקלט. העריצות החלה עם שקיעת האימפריה ומשעה שהדת נעשתה מכשיר פוליטי לחיזוק השלטון. ידוע גורלם המראגי של הארמנים; ואולם פחות מזה ידועה התנהגותן המבישה של מעצמות אירופה, שהמיעוטים הנוצרים שימשו להן רק אמתלה להגביר את השפעתן על "השער העליון". ברות זו נהנה רוסיה הצארית ואחרי כן גם גרמניה הוילהלמינית.

ד"ר הראלי מתאר את תכסיסי הדיפלומטיה האירופית בקושמה, ובעיקר את להטי הדיפלומטיה הגרמנית, שבראשה עמד הציר הגרמני ונגננה. החנופה ודרכי התעמולה הגפסדות לרכישת השפעה במזרח, הכתרת וילהלם, קיסר גרמניה, בתור "מגן האיסלם"—דומה, כאילו רק אתמול היה הדבר! אכן פון פפן אינו אלא תלמיד גאמן לשיטת רבו ונגננה.

עם התפוררות האימפריה התורכית, בנמר מלחמת 18—1914, החלו האומות המשוחררות להקים את מדינותיהן. ואולם גם האומה התורכית, שהשתררה מעול הסולטנים, התחילה להתנער ולקום מהריסותיה. מלחמת השחרור של האומה התורכית דומה בשלביה הראשונים לזו של רוסיה הסוביטית. אולם ככל שמלחמה זו נמשכה נתגלה בה יותר ויותר אופיה המקורי, אף על פי שתיקונים רבים נעשו ברוח המערב. המחבר מראה בספרו, כיצד מתמוגים התיקונים האלה עם היסודות העממיים והלאומיים, מויגה שבעית שריח החיקוי אינו גודף ממנה.

אף שחרור האשה, שבימי הסולטנים עמדה בדרגה נמוכה מאוד, הוא, לפי דעת מנהיגי תורכיה החדשה, לא תיקוי לאירופה, כי אם חידוש המסורת עתיקת הימים של שבטים מונגוליים ותורכיים, שחזיונות המפריארתם (שלמון האם) היו נפוצים בקרבם. וכן אמר אתא תורק: "עלינו להקנות השכלה לנשינו, להכניסן לכל המקצועות ולתת שיווי זכויות לאשה התורכית, אשר לפני האיסלם היו זכויותיה כזכויות הגבר. השינוי לרעה שחל במעמדה אינו אלא פרי השפעתן של ביוגפיה, פרס וערב שיצרו את ההרמון וכל הכרוך בו".

בסעיפי-משנה מתאר ד"ר הראלי את מוסדות השלמון הקיים; את תפקידי המפלגה היתירה, מפלגת העם; את המשטר התורכי ויהסו לדמוקרטיה. המחבר מספר בהרחבה על פרשת ההסכמים והחוזים הרבים שחתמה עליהם תורכיה אתרי המלחמה, לשם חיווק עצרתה המדינית ולתקנת המצב הפוליטי במזרח התיכון ובבלקן. בהתמדה ובסבלנות הצליחו התורכים להפוך „אויבים-מתמול לבני-ברית של מחר“, כגון יון ורוסיה, להתגבר על המשברים ולהגיע שוב לעצמאות מוחלטת ולמידת השפעה בארצות המזרח התיכון, אשר „ספק, אם כוחה של הקיסרות העותומנית במאה וחמשים השנים האחרונות הגיע בזמן מן הזמנים למידת השפעתה הנוכחית של הקהילה התורכית במזרח התיכון“, כדברי ד. בן-גריון בהקדמתו לספר.

האקטואליות של הספר מגיעה בסעיף זה ל„שיא“. כאן שולבו גם המאורעות הפוליטיים האחרונים במזרח התיכון, כגון הפלישה לסוריה ולאירן, והמרד בעירק.

הפרק על המבנה החברתי מוקדש להרכב האוכלוסיה לפי המפקד האחרון (ניתנו סבלאות), לבעית המיעוטים ולמאמצי השלמון לפתור בעיה זו ע"י חילופי אוכלוסין בין תורכיה ובין ארצות הבלקן. אין בספר ידיעות על כל פעולות חילופים כאלו עם ארצות המזרח התיכון, כגון, למשל — עקב גידת ערבים מחבל אלכסנדרטה.

המחבר מקריש מקום מיוחד ליהודים בתורכיה ומספר על האימפריה העותומנית כמקלט לגולי ספרד; עומד על השפעת היהודים במדינה בתקופות הזוהר ועל הגזירות שבאו עליהם עם התחלת שקיעתה של האימפריה; בקיום קצרים הוא מתאר את פעולותיה של התנועה הציונית, עם ד"ר הרצל בראשה, לקבל „צמרר“ מן „השער העליון“, — השתדלויות שלא נשאו פרי, — ואת השנויים שחלו במצבם של היהודים בתורכיה החדשה.

חשיבות מיוחדת נודעת למלחמתו של אתא תורק בדת, או, יותר נכון, בהשפעת האיסלם על המדינה, השפעה שהיתה בשעתה כעמוד התוך לשלמון העותומני. במקום הדת המוסלמית בא הרעיון הלאומי. המחבר, אשר הבלים כראוי את תפקידה המייצב של תורכיה במדינות אסיה המערבית בימים אלה, לא הקדיש, כמדומה, תשומת לב מספקת לאפשרויות של „דינמיות לאומית מדינית“ תורכית, הקיימות בכוח והעלולות להתגלות בפועל לעתיד. אפשרויות כאלה נובעות ממצאותם של ישובים רבים וגדולים, בני הגזע התורכי, דוברי הלשון התורכית ונאמני הדת המוסלמית-הסונית, בכמה מארצות מערב אסיה ומרכזה.

בפרק על המבנה הכלכלי מסופר על העושר הפבעי של הארץ, על מצבם הירוד של הפלחים לפני המלחמה הקודמת, על משטר בעלות הקרקע. זכנ מדובר על נסיונה של הממשלה להעלות את רמת החיים של הפלחים, הירודה גם כיום לעומת המצב בארצות אחרות. המגמה הכלכלית היא „להגיע לידי יכולת של אספקה עצמית“ (אבטריקה). הן בחקלאות והן בתעשייה הונהג משטר הפרוטקציוניזם, המסייע להקמת תעשייה לאומית והמגן עליה ע"י מכסי מגן וכו'.

שינוי יסודי חל במשק התורכי למן שנת 1933, שאז הוכרו על תכנית החומש הראשונה. הלאמת התעשייה, בדרך של יזמה ממלכתית, היא עתה יסודה של הפוליטיקה הכלכלית התורכית, המובילה את המדינה למשטר כלכלי של מעין-קפיטליזם ממלכתי. לעומת ההתפתחות הכללית של משק המדינה, בלם מצבם הירוד של הפועלים מבחינה כלכלית ואירגונית ותוסר השפעתם.

העם היהודי חייב להכיר את שכניו הקרובים והרחוקים במזרח הקרוב אשר אליו אנו חוזרים. ספרו של ד"ר הראלי הוא נסיון רציני ומוצלח להעלות לפני הקורא העברי את הרקע המדיני, התרבותי והכלכלי של תורכיה, בכל גלגוליה ותמורותיה. יש לקוות שיהיה המשך לנסיון זה, ואנו נזכה לשורת ספרים על שאר אומות המזרח הקרוב.

משה ברטנל

ד"ר ישראל בר

מבנה הצבא החד־יש

הוצאת "מערכות" תל-אביב

תש"ב

המבנה של הצבא החדדיש

מאת

ד"ר ישראל בר

החיילות הלוחמים / חיילות-שירות ובסיסי-עורף /
המבנה של גופים צבאיים וארגונים לדרגותיהם /
מטות ומפקדות / טבלאות

הוצאת «מערכות» תל-אביב

תש"ב

* * *

עקב המלחמה נתרחב במידה ניכרת חוג האנשים המתעניינים בשאלות צבאיות. ברוב ארצות העולם עומד חלק גדול מהנוער מגוייס או מוכן לקריאת הגיוס. אך גם רבים מבין התושבים הבלתי-לוחמים מרגישים בצורך להתמצא בעולם-המלחמה ולעמוד על מושגיו החדשים המרובים. העתונות האנגלית משתדלת, באופן הראוי לציון, להדריך ע"י הוצאות מיוחדות או ע"י ספרות מיוחדת לכך (כתבי-עת מיוחדים, חוברות וכדומה) — את האזרחים ואת החיילים הטירונים בשאלות העיקריות של עריכת המלחמה בימינו.

כניסתם של אלפים מיהודי ארץ-ישראל, כחיילים, סמלים וקצינים, לתוך מסגרת הצבא הבריטי מגבירה את הצורך בהפצת ידיעות אלמנטריות על נושאים אלה. הנסיון לכך יעשה באמצעות חוברת זו, ובאם יצליח — תבואנה גם חוברות-המשך, שתוקדשנה לענפים ולסוגי-חיל מסוימים.

המבנה של הצבא החדש

בכל תקופה מתקופות ההיסטוריה טבעה ההתפתחות הכללית של התקופה את חותמה על צורות המלחמה. צבא-האבירים נושאי שריון-הברזל התאים לתקופה הפיאודלית; בתקופת עלייתם של המעמדות הבורגניים, בראשית התקופה, התפתחו חיל-הרגלים וסוגי הנשק החם; בהמשך תקופה זו הוקמו הצבאות ההמוניים על יסוד שירות-חובה כללי; ובתקופה החדשה שלנו, תקופת ה"טכניזציה", חלוקת העבודה המסועפת וההתמחות המקצועית המובהקת, השפיעו התופעות האלה גם על מבנה הארגון הצבאי; צבאות התקופות הקודמות היו בבחינת מכשירים פשוטים למדי, בעוד שהצבא בזמננו הוא מנגנון מורכב ומסועף עד מאד. הפעלת הצבא בימינו, החזקתו ותיאום כוחותיו השונים בצורה מועילה ביותר — כל אלה הן בעיות קשות ומסובכות מאד, בדומה לבעיות הייצור הכלכלי בימינו.

כדי לעמוד כראוי על הענינים האלה יש להכיר, בראש וראשונה את מהותם ותכונותיהם של החילות והשירותים השונים, שמהם מורכב הצבא החדש.

פרק א. החילות הלוחמים

חיל הרגלים

האינפנטריה (חיל הרגלים) עדיין מהווה גם כיום את הגרעין העיקרי של כל צבא, בניגוד לסברות שנפוצו, כי "מלכת שדות הקרב" כבר מלאו ימיה והגיעה שעתה להסתלק, כי אפשר להחליפה במכונות בלבד. אכן, חיל-הרגלים מוסיף להיות גם כיום, כמו בעבר, סוג-החייל היחיד, המאחד בקרבו את סגולות-הקרב העיקריות: — כוח יפה גם בשימוש באש, גם בפעולת ההלם, גם בכושר-התנועה; וכן הוא מסוגל לתמרון בכל שטח שהוא: ועיקר-העיקרים — לו לבדו היכולת להחזיק בקביעות בשטחים שנכבשו כבר. על כן, כל הישג שיושג ע"י חיילות ההתקפה המובהקים בימינו (החייל המשוריין, חיל האויר וכיו"ב) יהיה הישג חולף בלבד, אם חיל-הרגלים לא ינצל אותו מיד ולא יבסס אותו. אמנם אין חיל-הרגלים של זמננו דומה כלל לאותו "בשר-תותחים", — כפי שהיו נוהגים לכנותו עד אמצע המלחמה הקודמת, שאפשר היה לגייסו ולזיינו קל-מהרה. רמת זיונו וארגונו של חיל-הרגלים גבוהה ומורכבת כיום לא פחות מזו של אחד מסוגי-החיילות שזכו לתואר "מקצועיים".

יש עוד לזכור, כי מלבד הצורה המקובלת של חיל-הרגלים הרי הוא לובש כיום גם צורות חדשות, בתנאי המלחמה המודרנית, ולעינינו מתפתח חזיון חדש של חיל-הרגלים נע ("מובילי"). במכונות ובאופנוע ואף במטוסים, אשר גם לו כל הסגולות הטקטיות וסגולות-הקרב, אשר מנינו כאן בחיל-הרגלים בכללו. על סוגי חיל-רגלים אלה, המתחילים להוות חלקים אורגניים של כוחות צבא נעים, עוד ידובר להלן. בטליוני חיל-הרגלים נחלקים עתה בדרך כלל לפלוגות רובאיות ולפלוגות מסייעות. הנשק העיקרי של פלוגות רובאיות הוא המקלע, ולשם התגוננות אישית

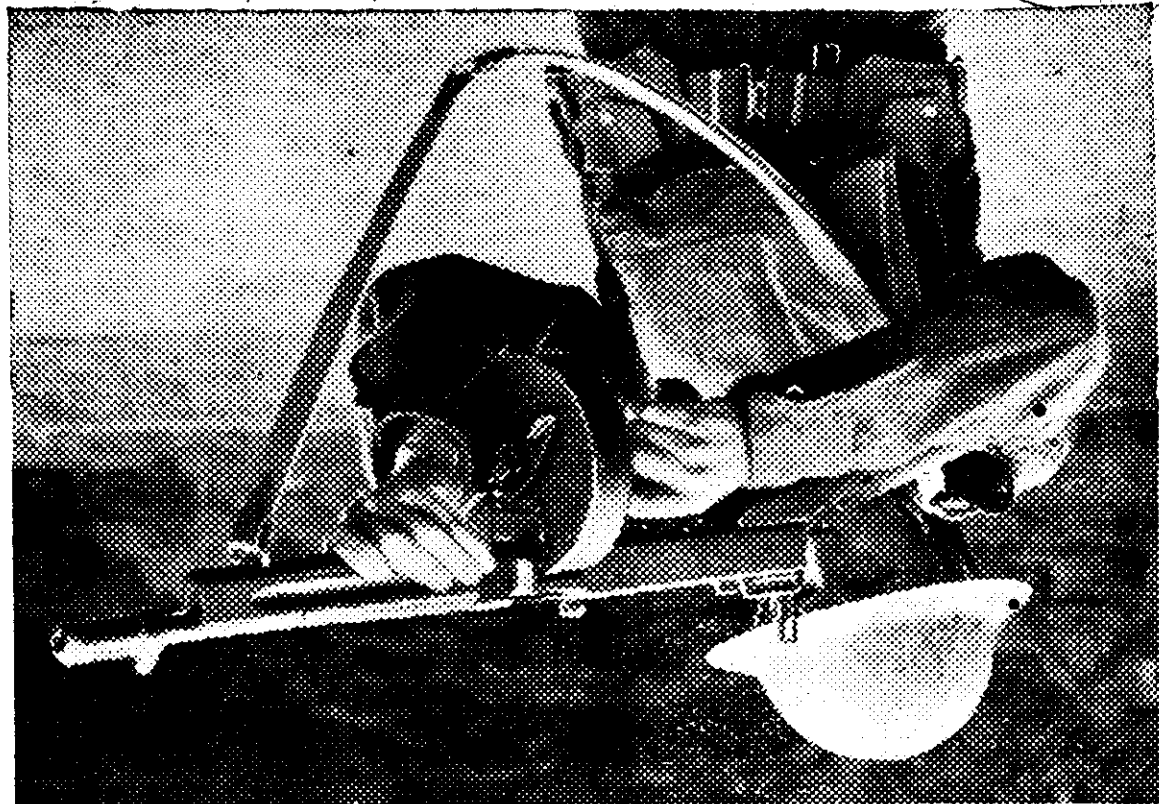
של החייל הבודד מצוידת הפלוגה ברובים, וכן ניתנים לה אקדחים אוטומטיים ורימוני יד בשביל קרב פנים אל פנים עם האויב. מרגמות קלות (או רימוני רובה) ויורקי-להבה משמשים לפתרון בעיות-ההתקפה המיוחדות (ביחוד נגד האויב המסתתר מעבר למחסה טבעי או מלאכותי), והרובה האנטי-טנקי נועד להתגוננות בלתי-אמצעית בפני הרכב המשורין (ראה לוח מס' 1, הנשק הקל של חיל-הרגלים).

סוגי הנשק של פלוגות רובאיות יפים, בדרך כלל, לפעולה במרחק מינימלי של 30 מטר ובמרחק מכסימלי של 600—1000 מטר, ואף כוח-האש שלהם מוגבל; ואילו סוגי הנשק המסייע עשויים לירות למרחקים המגיעים ל-3, ובמקרים ידועים אף ל-4 קילומטרים, וכמה מהם — אף אל מטרות „מכוסות“, מבוצרות או משורינות כגון מחפרות, ביצורי-שדה, עמדות הנשק המסייע של האויב, רכב משורין וכדומה. עם סוגי הנשק המסייע נמנים: מכונת-היריה הכבדה, המרגמה הקלה והבינונית, תותח חיל-הרגלים, התותח האנטי-טנקי ומכונת-היריה הכבדה ביותר המיועדת לשימוש מיוחד (הגנה אנטי-מטוסית של חיל-הרגלים והגנה מפני טנקים).

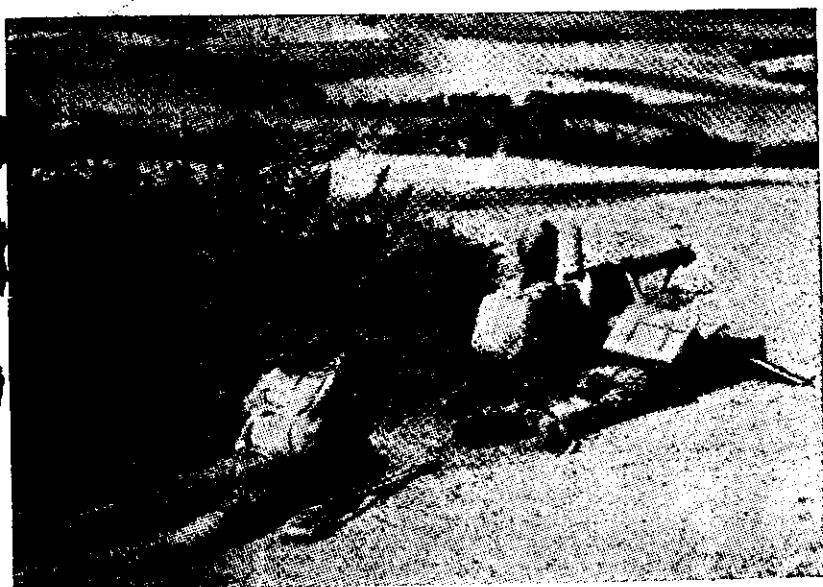
כושר התנועה האיטרטגית של חיל-הרגלים בשעת פעולת-מלחמה הוא מוגבל כל עוד החיילים מתקדמים ברגל. בצבא החדש משתדלים לסלק מגרעת זו לא רק ע"י מינוע הנשק המסייע וכלי-ההובלה של חיל-הרגלים, אלא גם ע"י הסעת החיילים עצמם במכונות אל שדה-הקרב; וכך נוצרה האפשרות לשמור על כוחותיהם של החיילים. עיקר כוחו של חיל-הרגלים הוא במלחמת מגן. ע"י הקמת ביצורי-שדה ומכשולים המותאמים לתכונות מבנה-הקרקע — פעולות שחיל-הרגלים החדש הוכשר להן במיוחד — יכול חיל-הרגלים, בעזרת האש העזה של נשקו האוטומטי, להחזיק מעמד בפני האויב העולה עליו בכוחותיו ולגרום לו אבידות מרובות. שיטות ההגנה של חיל-הרגלים התפתחו במידה רבה מאד בפרק הזמן שבין מלחמת-העולם הראשונה למלחמה הנוכחית.

הדרגה הראשונה של התפתחות זו היו קוי-החפירות הרצופים והמוגנים ע"י תיל דוקרני. כדרגה האחרונה והמתקנת ביותר יש לראות, לפי שעה, את עמדת ההגנה, המסועפת והערוכה לעומק. זוהי רשת של קני מכונות-יריה, מרגמות ותותחי-רגלים, הערוכים, פחות או יותר בצורת לוח האשקוקי. קנים אלה מבוצרים בטון, במידת האפשרות, והם צמודים יפה אל פני הקרקע ומוסוים היטב. נוסף על מכשולי התיל המקובלים, מוגברת העמדה גם ע"י מחסומי טנקים ושדות-מוקשים (אנטי-טנקיים). העמדות הבודדות שבתוך רשת כזו חיבורן, בינן לבין עצמן, אינו מהודק ביותר, אך האש שכל אחת מהן שולחת מצטלבת עם אש חברותיה והן משלימות יחד זו את זו עד כדי כך שהן חולשות למעשה על שטח מסוים. אכן אין לשכוח, כי כבר ב„מערכות-הציוד“* הגדולות בחזית-המערב 1916—1918 שולבו גם לחוך קרבות-המגן של חיל-הרגלים בכל זאת שיטות חדשות, בהתחלה — שיטות של התקפה נגדית, ואח"כ גם של התקפה (אופנסיבה) מובהקת, וכך נוצרה „הטקטיקה של ההגנה הגמישה“ הנודעת מאז. מהותה פשוטה: על קוי ההגנה הקידמיים לקיים התנגדות עוצרת בלבד, ועל כן פועלים בהם כוחות מועטים בערך. אש „ההכשרה הארטילרית“ של האויב לא תוכל, איפוא לגרום אלא אבידות מצומצמות בלבד. כן נהוג לפי שיטה זו לתת לחיל-הרגלים של האויב להתקדם במקצת, ואולם עיקר הכוחות המגינים מרוכז מאחורי „קו הקרב

* נדמה היה לעתים כי רק כמות הציוד של כל צד היא אשר תכריע לגבי התוצאה.

תת-המקלע "תומפסון", נשק
 חיל-הרגלים המודרני לקרב-טנע, קרב-
 רחוב ולתפקידים מיוחדים (ראה
 סבלא I).

מכונת-היריה הכבדה (ראה סבלא II)

הרובה האנטי-טנקי (ראה סבלא I)

מקלע "ברן" (ראה מבלא I) משמש גם כנשק אנטי-מטוסי נגדן מפציצי צלילה

מקלע "לואיס", נשק חיל הרגלים לשעבר. כיום מצויד בו "משמר המולדת" הבריטי. על הצובה מיוחדת משמש להגנה אנטי-מטוסית.

הראשי. והוא משתער להתקפה נגדית על האויב בו ברגע שחילות-ההשתערות של הלז כבר דולדלו וסדרם הופרע. בימינו אלה מקובל גם לחזק את חיל-הרגלים, שנועד להתקפה הנגדית, ע"י יחידות ממונעות ומשורינות מיוחדות. העריכה לעומק, הגמישות וההתקפה הנגדית הם, איפוא, שלשת עמודי היסוד של הטקטיקה החדשה בהגנה, והם התבלטו למדי במסעי המלחמה בפינלנד, במערב וברוסיה.

מחובת חיל-הרגלים בהתקפה לצרף צירוף נאות את תכונות הקרב המיוחדות לו: כוח-האש, כוח-ההלם, וכושר התנועה. כוח-האש בצורתו המובלטת ביותר מיוצג כאן ע"י נשק הרגלים המסייע, היינו ע"י מכונות היריה הכבדות, המרגמות, ותותחי חיל-הרגלים; את כוח ההלם והתנועה מייצגות, בעיקר, פלוגות הרובאים. וזאת היא, בערך, הסכימה של התקפות חיל-הרגלים בזמננו: בחסות חיל התותחים וכלי-הזין הכבדים של חיל-הרגלים מגיעות פלוגות ההשתערות אל „עמדת היציאה“ להשתערות עצמה, בערך במרחק 600 מטר מעמדות האויב, כלי-הארטילריה הכבדים כובלים ע"י פעולתם את הרורבות של האויב, וארטילריית-השדה והנשק המסייע בולמים את „קו-ההתנגדות הראשי“ שלו; בו בזמן מבצעות פלוגות-הרובאים בהדרגה את התקדמותן אל עמדת האויב כשהן „מפורדות“ לכתותיהן, מנצלות תוך כדי זניקות כל מחסה המזדמן להן על פני הקרקע, מוסתרות לעתים קרובות על ידי ערפל מלאכותי ומתנועעות אגב קפיצה בכל המהירות האפשרית. פלוגות אלו נמנעות ככל האפשר מפתחת-אש מוקדמת. ואם אש האויב מאלצת אותן לכך — כי היא חזקה עד כדי הכבדה על ההתקדמות, והכרחי לשתקה או להחלישה — מכסה אש המקלעים והמרגמות הקלות שלהן, ממרחק של 200 מטר בערך מעמדות האויב, על התקדמותן האחרונה של הכתות, המתקדמות ב„זניקות“ עד למרחק של 50—60 מטר מהאויב. אז באה זריקת הרימונים המאוחדת של היחידה המתקדמת. ההתפרצות אל עמדת האויב באה בעזרת הכידון, רימון-היד ותת-המקלע.

התנאים הקשים של מלחמה מודרנית מצריכים לעתים את השמוש ביחידות-הלם מיוחדות, ההולכות לפני חיל ההשתערות הרגלי הרגיל, ביחוד — בשעה שמשתמשים גם בטנקים או כשמתקיפים מצודות-בטון קטנות. „יחידות-הלם“ אלו מתאמנות באופן מיוחד, מתוך שיתוף עם רכב משורין, בסילוק מכשולים ומוקשים, ומציידים אותן ב„יורקי להבות“, תת-מקלעים, רימונים, מכשירי-חפרים וכיו"ב. סוג מיוחד וחדיש ביותר של „יחידות-הלם“ הם הצנחנים ו„חיל הרגלים המוטס“, אשר רק מבחינת דרך הובלתם הם משתייכים אל חיל-האוויר, בעוד שהטקטיקה שלהם ופעולתם בקרב הם אופייניים בהחלט לחיל-הרגלים.

אכן יש להעיר, כי בדרך כלל יוכל חיל-הרגלים לבצע את ההתקפה בהצלחה לבדו, רק אם האויב נמצא בעמדות ארעיות שלא הוכשרו קודם, בעוד כל האופרציות נושאות אופי של מלחמת-תנועה, ולא של מלחמת-עמדות יציבה.

אם העמדה מבוצרת לפי השיטה החדשה, כפי שתוארה למעלה, אין חיל-הרגלים יכול לערוך נגדה שום פעולות-התקפה בלי תמיכה מלאה מצד החיילות האחרים, כגון: הארטילריה ורכב משורין, שתפקידם הוא, מצד אחד לשבור את כוח-ההתנגדות של האויב, ומצד שני — לשמש מחסה לחיל-הרגלים בשעה שהוא משתער על עמדת האויב.

חיל-התותחים

סוגי הארטילריה (חיל-התותחים) נבחנים לפי שני סימני-היכר: א) על-פי המטרה הטקטית של הארטילריה ולפי קוטר (קליבר) הפגזים, שבו תלויים המטען (הכוח המניע) של הפגז, משקלו, הטנח ומהירות האש; ב) לפי מסלול התעופה של הקלעים.

הסימן הראשון כולל את חיל תותח-השדה, חיל תותח-ההרים (שניהם מן הסוג „הקל“), חיל התותחים הבינוני, חיל-התותחים הכבד וחיל-התותחים הכבד ביותר. סוגים מיוחדים לעצמם הם התותחים נגד טנקים, תותח-החוף והתותחים האנטי-מטוסיים.

אשר לסימן ההיכר השני — יש להבדיל בין התותחים או כלי היריה שהם בעלי מסלול-תעופה שטוח וטנח רחוק, וגם מסלול-תעופה של פגזיהם שטוח באופן יחסי, — לבין ההוביצרים, שהם בעלי טוח קצר יותר, אבל מסלול התעופה של פגזיהם הוא תלול.

השימוש השונה בשני הסוגים של הארטילריה נובע מן הסגולות שצוינו למעלה. ההוביצרים, אף בהמצאם מאחורי מחסה יכולים לירות אל מטרות סמויות וחסומות. שצופה הסוללה אינו מבחין בהן. כלומר: הם מסוגלים לפלוט אש עקיפה, וכן גדול יותר בדרך כלל, כוח-הפגיעה של פגזיהם, בהשוואה לכלי-יריה אחרים בעלי אותו הקוטר. מה שאין כן התותחים, העשויים, בדרך כלל, לפלוט אש ישירה; כלומר — הם מצריכים הסתכלות יעילה ומתמדת, אף-על-פי שגם האש שלהם, בדומה לאש של ההוביצרים, ניתנת להכונה לפי המפה והחישוב, בלי שתראה המטרה לעיני משקיף-הסוללה. הטיפוס החדש של כלי היריה (מסוג תותח-השדה), שמצא לו מהלכים בצבא הבריטי, „התותח-ההוביצרי“, מאחד בקרבו את המעלות של שני הסוגים גם יחד, וראוי להקרא: „כלי-יריה לכל צורך“*.

הפגזים לארטילריה נחלקים לסוגים אלה: הרימון, השרפנל, „הפגז הנושא“ (Carrier Shell).

הרימון מכיל בקרבו חומר-נפץ מן החדשים, שכוחם המרסק גדול מאד; גם רסיסיו הם בעלי-פגיעה, וכן הוא גורם להדף אויר חזק. הרימון משמש לכל סוגי הארטילריה מכל הקליברים, בעיקר לשם הריסת עמדות-מחסה, בנינים וביצורים. השרפנל הוא פגז הממולא מספר רב של קלעים קטנים הגורמים ביחד עם הרסיסים של המעטפה לאחר ההתפוצצות לברד אדיר; בשרפנל משתמשים בעיקר להדיפת התקפות המוניות של חיל-הרגלים (במקום שהדבר אפשרי ממטירים שרפנלים מצד האגף) וכן להגנה אנטי-מטוסיית.

„הפגז הנושא“ אינו פוגע פגיעות ישירות ומשמש בעיקר מעין „מוביל“ לחמרים שונים, כגון: גז, אדי-ערפל, חמרי-הצתה וכדומה.

פגזי-הארטילריה מצוידים במדלקים המביאים אותם לידי התפוצצות. יש מדלקי-חבטה (רגילים ורגישים) המביאים את מטען חמרי-הנפץ של הפגז לידי התפוצצות אגב חבטה בקרקע או בגוף מוצק, ויש מדלק משתהה, המביא לידי התפוצצות רק לאחר חדירת הפגז לתוך גוף המטרה. מדלקים מסוג זה מותקנים

* כלי-היריה הארטילריים בעלי הקנה הקצר ביותר לעומת הקליבר (היינו קוטר הלוע) הגדול שלהם, ואשר על כן גם מסלול התעופה של פגזיהם תלול ביותר, קרויים מרגמות (mortars) הם נמנים על הארטילריה הכבדה, ואין לערבבם במרגמות אינסטריות (של חיל-הרגלים), הקרויות באנגלית 'infantry mortars' והשונות לגמרי במבנה ובדרכי שימושן.

ברימונים „סורצי שריון“ (לשם פגיעה ברכבי הקרב) וברימונים המיועדים להתפוצצות בעומק — אם בחומת-הביצור ואם במחפרות. מדלקים מסוג שלישי הם מדלקי-שעון: ההתפוצצות באה לאחר זמן מסוים שנקבע מראש באמצעות מנגנון מכון. בסוג זה משתמשים בתותח-ההגנה האנטי-מטוסי ובארטילריה הכבדה ביותר.

שיטות-הפעולה של הארטילריה, לשם סיוע לסוגי החיילות האחרים נחלקות לפי התפקידים שלהן:

א. תפקידי אופנסיבה.

1. הכנה ארטילרית, כלומר אש שמטרתה לערער את עמדות האויב, לקעקע את הביצורים שלו, לשבור את רוחו ולגרום לו נזקים בחומר ובנפש. משך האש ועצמתה, הדרושים כדי להשיג את המטרות הנ"ל, תלויים בחווק העמדה הנתקפת של האויב, בהיקף הפעולה הצבאית שהאש משמשת לה הקדמה ובחשיבות שהצד המתקיף מיחס לגורם-ההפתעה, ההולך ופוחת, כמובן, או מתבטל לגמרי עם הפעולה הארטילרית הממושכת. נקודת-השיא בעצמת „ההכנה הארטילרית“ היא „אש-הזלעפות“. בקרבות הגדולים בחזית המערב היתה ההרעשה „המונית“ נמשכת אף שבוע שלם, וצרכה יותר ממליון רימונים, כי האש הרצופה היתה מכוונת לאורך כל הקו של חפירות-האויב באזור הנתקף, בלי להסתפק בפגיעה בקטעי חזית מצומצמים מסוימים. כיום אין צורת אש בזבזנית זאת טיפוסית כל כך למלחמה המודרנית.

2. אש מחפה להגנה על חיל הרגלים המתקדם (Covering fire) שיכולה לבוא בצורת „מסך נע“ (Creeping, או moving, barrage), כלומר: רצועת אש העוברת לפני החיילים המתקדמים, או בצורת „ריכוזי-אש“, כלומר: אש המכוונת בעיקר נגד מטרות מסוימות המפריעות להתקדמות חיל-הרגלים (כגון „קנים“ של תותח-שדה, של מכונות-יריה, מרגמות ותותחים של חיל-הרגלים); אש מסוג זה מצריכה שיתוף פעולה אמיץ ביותר עם חיל הרגלים — ע"י זיקוקין, דגלים ואמצעי איתות אחרים. לעתים קרובות נתונה הארטילריה, שעליה מוטלים תפקידים כאלה, לפיקודו של מפקד חיל-הרגלים (ראה טבלה 2).

3. אש מטרידה (Harrassing fire) שמטרתה לפגוע בקו-התחבורה של האויב להבאת רזרבות, תחמושת וצרכי מזון, ולחסום בפניו את הדרך לנסיגה. למטרה האחרונה משתמשים גם ב„מחסום-תיבה“ (Box-Barrage) שמטילים על עורף האויב, וכאילו סוגרים אותו ע"י כך בתיבה.

4. אש אנטי-סוללית (Counter-battery fire), מכוונת בעיקר לשיתוק הארטילריה של האויב או להשמדתה. לתכלית זו משתמשים בעיקר בארטילריה בינונית כבדה, בעזרת תצפיות מן האויר.

ב. מפקידי דפנסיבה:

עיקר תפקידה של הארטילריה הוא, כאמור, לתמוך בהתקפת חיל-הרגלים, אך למטרות הגנה נזקקים לסוגי-אש הללו:

5. אש הפרעה, או „אש נגד הכנות האויב“ (counter preparation fire), המכוונת נגד הריכוזים, קו התחבורה הקדמיים ותנועת-הצבא של האויב, כדי להפריע לו בהכנותיו להתקפה.

6. אש מגינה (defensive fire) המכוונת נגד חיל-הרגלים המתקיף, מתוך תיאום פעולה עם כלי הנייב הכבדים של חיל-הרגלים וגם נגד הטנקים של האויב, מתוך סיוע מיוחד של התותחים האנטי-טנקיים.

אש המסך והאש האנטי-סוללתית נכללות, כמובן, אך הן בסוגי ההגנה הארטילרית.

ואלה הם הגורמים הקובעים את מידת יעילותה של פעולת הארטילריה:

1. שירות תצפיות מסודר וזריז, תצפיות שאפשר לערכן גם מפני הקרקע וגם מן האויר. התצפיות נחוצות במקרים של אש ישירה (registered shooting).
2. בשביל פגיעה במטרות מרוחקות וסמויות, נחוצות מפות מדויקות ככל האפשר, שעל פיהן אפשר יהיה לחשב הישוב מתמטי את כיוון-האש הרצוי; את האש הזאת אפשר לכוון גם בעזרת אוירון.
3. הגשת מילואים-לתחמושת והובלתם. ההגשה וההובלה מוצאות כיום לפועל בעיקר בעזרת מכוניות-משא מסוגים שונים, ובאיזור הקדמי — אף בטרקטורים, ורק לעתים רחוקות משתמשים בעגלות ובסבלים. ארטילריית-ההרים מוסייעת לשם כך בבהמות-משא (גמלים, פרדים).

בטבלה 2 של הנספחות מובאים פרטים על סוגי הארטילריה השונים. אך מן הראוי ליחד כאן את הדיבור גם על כמה צורות מיוחדות של כלי יריה ארטילריים: תותחי-ההרים צריכים למלא את התפקידים הסדירים של ארטילריית-השדה (ה"קלה") בתנאים מיוחדים של מלחמה בהרים. אחת מתכונותיה של מלחמה באזור הררי היא — שיתוף פעולה מהודק ביותר בין החיילות השונים. בהתאם לכך צריך שהארטילריה תוכל להתקדם בכל דרך בעקבות חיל הרגלים במהירות הגדולה ביותר. לשם כך יש לבנות את תותחי-ההרים באופן שאפשר יהיה להסיעם על נקלה ממקום למקום על גבי בהמות משא. לפרקם מעל הבהמות, להרכיבם ולהתקינם לפעולה במשך דקות מספר. מלבד זה יש לשים לב לכך שחסכון המשקל לא יחליש במידה ניכרת את כושר-הקליעה, את מהירות האש ואת הטוח של כלי-היריה ההררי. כל הדרישות הללו נתמלאו במודלים החדשים, אף על פי שתותחי-ההרים לא הגיע בדרך כלל למידת-הכושר המלאה של "תותח-שדה", מבחינה זו או אחרת.

גם בארטילריית ההרים מבחינים בין כלי היריה בעלי המסלול השטוח ("תותחים"), לבין בעלי המסלול התלול ("הוביצרים") אם כי הסוג השני מצוי יותר, בגלל הצורך התכוף לירות אל מטרות המסתתרות מעבר לגבעות סלעים (פרטים נוספים בטבלה 3). בין הצורות המיוחדות של הארטילריה יש להזכיר גם את התותחים נגד הטנקים; את הארטילריה הממונעת, המובילית, המצורפת לפורמציות משורינות; את הארטילריה החופית ואת התותחים האנטי-מטוסיים.

בכמה מדינות (בבריטניה) נחשבים תותחי ההגנה מפני טנקים לאחד מסוגי חיל-הארטילריה, אך למעשה שייכים הם לסוגי הנשק הכבד של חיל-הרגלים (ראה טבלה 2) התותחים נגד טנקים הם כלי יריה שטוחי מסלול וקטני-קוטר היורים על הרוב רימונים פורצי-שריון. תותחים אלה הם כיום חלק אורגני של כל רגימנט או בריגדה של חיל-רגלים, אך הם מלווים גם ביחידות גדולות יותר את הדיביזיה המודרנית, וכן מצרפים אותם, לשם התגוננות, אל הפורמציות המשורינות.

הארטילריה הממונעת מורכבת מכלי-יריה מקליבר קטן ובינוני, הקבועים בעזרת ציר-מסתובב על גבי כנים ומתנועעים בכוח מנועים עצמיים מסוג זה המצוי לרוב ב"זחלים" (מין טרקטור); האפשרות הבלתי מוגבלת לכונם לכל צד (ל-360 מעלות), מהירותם, נכונותם המהירה לפתוח אש — כל הסגולות הללו

עושות את כלי-היריה האלה לנשק מלווה טבעי של חיל-רגלים וחיל-הפרשים, בשעה שהם מתקדמים במלחמת תנועה. כלי-יריה אלה הם חלק קבוע של הדיביויות הממונעות, ובעיקר של הארטילריה המצורפת לפורמציות של רכב משורין — כדי להגן עליהן מפני התותחים נגד טנקים. יחידות-הטנקים הרוסיות, למשל, רובן ככולן מצוידות בסוג נשק זה.

ארטילריית החוף מן הסוג המעולה מורכבת על פי רוב מכלי-יריה כבדים ולעיתים אף בינוניים. לסוג זה שייכים כלי-היריה בעלי המסלול השטוח ובעלי המסלול התלול גם יחד. על הרוב הם בעלי קוטר של 15 עד 38 ס"מ. קניהם ארוכים מאד ובעלי כושר התנגדות רב: ארכם המכסימלי 10,962 מטר. הם על הרוב מוגנים בשריון ויורים מעל משטחים מוצקים. הטוח שלהם הוא כדי 18 מיל ומעלה. הם יורים רימונים שמשקלם הוא מ-200 ק"ג ומעלה, עד כדי 1/2 טון. על כן מתאימים הם לתפקידם המיוחד: למנוע את אניות-המלחמה ואניות החיילים של האויב מלהתקרב אל החוף במידה שיש בה סכנה להגנתו.

הארטילריה האנטי-מטוסיית מן הסוג המעולה שתפקידה להדוף את התקפות-האוויר של האויב, מורכבת תותחים ממונעים שזוית-הכיוון שלהם יכולה להיות גדולה ביותר ואפשר לכונם לכל עבר, בלי כל הגבלה. תותחים אלה הכרח הוא להם שיצטיינו במהירות האש הגדולה, ועל כן נעשות רוב פעולותיהם (טעינה, כיוון, קביעת מרחק הטוח, גובה המטרה וכו') בדרך אוטומטית. הם קולעים רימוני-נפץ המשאירים אחריהם לעתים עקבות מאירים לאורך כל מסלול תעופתם. זרקורים, מכשירי הקשבה, מנגנון חשמלי מרכזי לכיוון אוטומטי של כל כלי-הסוללה — כל אלה משמשים לקביעת המטרה לכיוון האש (פרטים נוספים בטבלה 8).

בדרך כלל מוטל על חיל-התותחנים מכל הסוגים התפקיד של שימוש יעיל במכשירי-ההקנה השונים, האופטיים, הצליליים והמתמטיים. לשם כך נמצאות בכל היחידות הטקטיות של חיל-התותחנים יחידות מקצועיות המאומנות לתכלית זו במיוחד. ביחוד ליד הארטילריה הכבדה ישנם מכשירים למדידת האור והקול, הקובעים בדייקנות את מקום מציאותם של תותחי האויב.

חיילות משוריינים ונעים

סוג הנשק השני שנועד להגדיל את כוח ההתקפה של הצבא החדש הוא הטנק, שהוכנס לשימוש בשלב המאוחר של המלחמה הקודמת. הטנקים הם כלי רכב שהודות לכושר תנועתם על גבי שרשרות-זחילה הם יפים להתקדמות ולתמרון גם בשטחים שהתנועה בהם היא קשה ביותר: הודות למשקלם הרב ושריונם יש ביכלתם לא בלבד להתגבר על מכשולים בדרכם, אלא להגן גם על חברי-העובדים שלהם בפני אשירובים ומכונות-יריה, כי גם בשעת תנועתם אפשר להפעיל את תותחיהם ומכונות-היריה שלהם ולפתוח באש עזה. לפי משקלם, עבי שריונם, מספר עובדיהם וציודם בכלי-יריה מבחינים בין טנקים קלים (עד 15 טון), בינוניים (עד 30 טון), וכבדים. יש גם מיני טנקים לתפקידים של סיור. בזמן האחרון שיכלל הצבא הבריטי את הטיפוס החדש של הטנק הקרוי „אנית-המרוץ“ (Cruiser Tank), הקרוב במשקלו לזה של הטנקים ה„בינוניים“ (כ-13 טון). טנק זה מצטיין בהיקף-פעולה גדול ובמהירות. כן יש טנק מיוחד (כ-25 טון), אטי יותר אבל בעל שריון עבה המשמש תמיכה וליווי בלתי אמצעיים לחיל-הרגלים בהתקפותיו. טנק זה, הקרוי טנק-רגלים (Infantry Tank), או בקצור „I-Tank“, דומה מכמה בחינות לטנקים במלחמת-העולם הקודמת

ותפקידו הטקטי, ממש כתפקיד שמילאו אז — פריצת סרץ בקוי האויב, כלומר: ללוות את חיל-הרגלים ולעבור לפניו, להרוס את מחסומי-התיל, להשמיד את קני מכונות היריה והמרגמות, להתקיף באש אנפילדית את חיל-הרגלים של האויב. במלחמת-העולם הנוכחית נשתכלל רכב-השריון הודות למהירותו, היקף-פעולתו וכוח-המחץ העצום שלו, עד כדי כך שהיה לסוג חיל עצמאי לחלוטין, המשמש לפריצת פרצים איסטרטגיים בחזית האויב. פירושו של דבר: על אף החוץ של הביצורים המודרניים איפשרו הטנקים להחיות מחדש את „מלחמת התנועה“. הודות לריכוזם ההמוני, יכולים כלי רכב אלה, אשר חזיתם צרה למדי, אך הם ערוכים טורים טורים בעומק רב — לפרוץ לתוך קוי ההתנגדות של האויב, להקיף אח"כ במהירות רבה את חלקי החזית שטרם נפרצו או להעמיק חדור לארץ האויב, בעורף הרחוק של מערכי הצבא והאספקה. הטנקים שמשתמשים בהם כחיל-הפרץ האיסטרטגי, מאורגנים בדיביזיות הקרויות „משורינות“. דיביזיות אלה נחלקות כרגיל ליסודות דלקמן: „פלגת הסיוור“, הכוללת מכונות משורינות, קלעי אופנוע, מכונות זחל מסוג „נושאי מכונות יריה“ (ראה להלן על „צבאות ניידים קלים“), בריגדה של טנקים, שנועדה ל„פעולות הלם“ (טנקים קלים ובינוניים); פלגה של חיל-רגלים וחיל-ארטילריה ממונעים, על פי רוב קרוב לבריגדה, שתפקידם להחזיק בשטחים הנכבשים ע"י פריצות הטנקים ופשיטותיהם.

בריטניה היתה אחת הראשונות במדינות-אירופה אשר הקימה דיביזיה של טנקים, והתיאוריונים הצבאיים של אנגליה וצרפת (פולר, לידל-הרט, דה-גול) פיתחו לראשונה את התיאוריה של מלחמה „ממונעת ומשורינת“. הצבא הגרמני, ובראשו מארגן „צבאות השריון“ הגנרל גודריאן, אחז בתורות אלה ובנה על בסיסן את „דיביזיות השריון“ הגרמניות שהצלחתן היתה גדולה בפולין ובמערב. אילוסטרציה חדשה לכוח מבנה-השריון ניתנה בחורף 1941 ע"י הצבא הבריטי, בהתקפותיו מוכתרות-הנצחון במדבר המערבי. חיל-הרגלים, הארטילריה והטנקים שתוארו למעלה הם סוגי החיילות הנושאים בעול העיקרי של הנהלת הקרב, ביחוד בשעה שמחנות האויבים עומדים זה מול זה במלחמת עמדות ובחזיתות יציבות, אולם מלחמת תנועה הכרוכה בסיטואציות המשתנות בלי הפסק, מצריכה חיילות מיוחדים, שתפקידם העיקרי הוא לא קרב, אלא גישוש. פלוגות-אלה עוברות כחלוץ לפני המחנה הראשי, מביאות למפקדה ידיעות על מגע-הקרב הראשון עם האויב, ועלולות למלא לא בלבד תפקידי גישוש זעירים המכונים „טקטיים“, אלא גם מסעי סיור בקנה מידה גדול יותר ופעולות איסטרטגיות הכרוכות גם בתפקידי-קרב מסוימים.

מתוך התפקידים שפורטו למעלה אפשר לראות, כי הסגולות העיקריות הדרושות לפלוגות אלה הן: קלות-תנועה, מהירות, ויחד עם זה כושר-קרב מספיק. מתאים ביותר לתפקידים אלה חיל-הפרשים, שעוד במסעי המלחמה של המאה ה-19 שימש כצבא תוקף, אולם כיום הוא משתייך לחיל הגישוש והסיור. מלבד זה אפשר להשתמש בחיל-הפרשים כרזרבה מובילית — כדי לחדור במהירות לעורף האויב דרך הפרצים והבקעים שנתהוו בשטח ההתקדמות, או כדי לרדוף את הכוחות המוכים, או כדי לעכב במידת האפשר את האויב המנצח. הבעיות שראו לפנין מפקדות הצבא של מדינות שונות הן: כיצד להביא את סגולותיו המיוחדות של חיל-הפרשים לגבי כוח-האש הנע, לגבי כוח ההלם וכושר התמרון, וביחוד בשטחים הקשים לפעולת כוחות ממוכנים (הרים מבוטרים, יערות, ביצות) — לידי שימוש מכסימלי בכל חידושי הקניקה, כפי שדורשים כל אותם התפקידים שמנינו כאן.

אחת השאלות החשובות בפקעת הבעיות הללו שנתעוררה עם התפתחותם הגבוהה של כלי-הרכב הממונעים, כלי-ההובלה ורכב-הקרב, היא: האם יש להחליף את סוס הפרש במנוע? מדינות שונות קבעו פתרונים שונים לשאלה זו.

פלגות-הסיוור של הרגימנטים, הבריגדות והדיביזיות של חיל-הרגלים הכוללות לא יותר מאסקדרון אחד עודן מורכבות בכמה צבאות, חיל פרשים או על כל פנים חיל פרשים ממונע בחלקו: מה שאין כן הדיביזיות העצמאיות של כוחות נעים הכוללות כמעט בכל הצבאות בעיקר כוחות ממונעים, או צבאות כאלה בלבד. הדיביזיות העצמאיות כוללות מכוניות משורינות, קלעי אופנוע, טנקים קלים, ויחידות מוסעות של חיל-הרגלים, מכוניות-יריה, ארטילריה והגנה אנטי-טנקית.

בהתאם למבנה הקרקע מטילים על הדיביזיות העצמאיות תפקידים שונים: היחידות הממוכנות עוסקות בהובלה ובהעברה ממקום למקום בדרכים כבושות, וחיל-הפרשים — בדרכים משובשות.

גם „פרשי-סוסים“, וגם הפרשים הממונעים, לקחו חלק חשוב באופרציות של כל המלחמות ב-20 השנים האחרונות, וגם במלחמת-העולם הנוכחית. במלחמת ספרד למשל מלאה הדיביזיה של חיל-הפרשים של פרנקו אחד התפקידים בנפילת טרואל, ובמלחמת סין יפן נעשו פעולות חשובות בתנאים גיאוגרפיים חמורים ביותר, — בכוח חיל-הפרשים של הגנרל טראושי.

במלחמת העולם הנוכחית כללו הגרמנים מדי פעם בכוחות ההלם שלהם, מלבד הדיביזיות המשורינות הכבדות—גם חיל-פרשים ממונע (הדיביזיות הקלות). האימפריאליזם והטקטיקה של הגרמנים בפולין ובפלנדריה התבססו בעיקר על כללי הקרב של חיל-הפרשים המודרני הזה. לעומת זאת חיל-הפרשים הפולני נחל תבוסה לא רק משום שלא היה ממונע דו-הצורך, אלא גם בגלל רפיונו של כוח האש. על כל פנים אפשר לומר כי לחיל-הפרשים בצורתו החדשה יש עוד כר נרחב לפעולה במהלך הבא של המלחמה. למעשה יכול הפרש לנסוע בכל מקום, אף במקום שבו לא יעבור כלי-רכב ממונע, אבל חיל-הפרשים איננו מוגן למדי ואינו מוכשר לקרב באותה המידה שמוכשרות לו יחידות-הצבא הממונעות, אולם חסרון זה ניתן להתמלא במקצת ע"י ציוד של פלוגות-הרוכבים בנשק אוטומטי ואנטי-טנקי במידה מספקת. אותן התכונות העושות את חיל-הפרשים לחיל-גישוש מובהק מציינות במידה ידועה גם את הבטליונים של רוכבי אופנים, רוכבי אופנוע ואת יחידות המכוניות המשורינות. המכוניות המשורינות נבדלות מן הטנקים קודם כל בכך, שאפשר להשתמש בהן בעיקר בכבישים, ולפיכך תחום-התנועה שלהן לצדי הדרכים מצומצם יותר. בכלי רכב הבנויים במיוחד לכך (מרובי גלגלים ומצוידים בשרשרות-זחל) אפשר לסלק אף את החסרון הזה, אבל רק על חשבון מהירותם של כלי רכב אלה בשעת תנועתם על פני דרכים, שהיא בדרך כלל גדולה ביותר. כיון שהמכוניות המשורינות נועדו אך ורק לתפקידי סיוור וליווי, ולא לתפקידי-קרב גדולים, הן לרוב מצוידות בשריון קל לערך (4—20 מ"מ) ובכמה מכוניות-יריה בלבד, ובמקרים מיוחדים — במכוניות-יריה „כבדות ביותר“ או בתותחים קטני-קוטר. לעומת זאת הן מצוידות, רובן ככולן, במכשירי-קשר (מכשירי אלחוט), בכלי-הפרים לסילוק מחסומים בכבישים ובמכשירים להטלת מחסה עשן. יחידות המכוניות המשורינות פועלות תמיד יחד עם פלגות הסיוור (חיל-הפרשים, רוכבי-האופנים, קלעי-האופנוע, יחידות-הקלעים הממונעות ואף טנקים קלים) כי הן מסוגלות לתנועה למרחקים, מתוך מהירות וכוח-קרב עצמאי מסוים.

כל סוגי החיילות האלה יכולים לשמש לא בלבד לגישוש וסיור ולפעולות קרב מצומצמות, אלא הם מסוגלים בנסיבות מסוימות לפגוע באויב פגיעות מכריעות בעקפם את אגפיו, בחדרם לנקודות בלתי מוגנות באיזור ריכוזו הראשון ופרישתו האיסטרטגית ובפגעם בקוי התחבורה שלו. במקרים אלה מופיעים החיילות הללו כמְבַנִים מוֹבִילִים לפשיטה, הכוללים את חיל-הרגלים וחיל-הארטילריה הממונעים, המוסעים במכוניות מותאמות לתנועה ללא-דרכים. דיביזיות כאלה, המכונות בשם „ממונעות“ או „מהירות“, פועלות כפי שנאמר בפרק הדן על טנקים, יד ביד עם הדיביזיות המשורינות.

החיילות התכניים

מכל האמור למעלה על מהותן של דרכי-המלחמה החדישות אפשר לראות כי הן בהתקפה והן בהגנה זקוקים החיילות הלוחמים במידה עצומה לסיוע בעבודות תכניות. עבודה תכנית זו מוטלת על הענפים השונים של חיל-החפרים (sappers, pioneers) או „חיל-המהנדסים“ (engineers). עליהם לעזור לחיל-הרגלים המְגֵן בהקמת עמדות וביצורים חזקים יותר, שימת מכשולים וזריעת שדות-מוקשים לטנקים, הקמת מחסומים נגד טנקים וכדומה. זהו תפקידם לא רק של יחידות-החפרים העצמאיות, אלא, קודם כל, של חפרי חיל-הרגלים, המאורגנים על הרוב כ„מחלקת-חפרים“ בתוך הבטליון של חיל-הרגלים. חפרי-הרגלים אלה נעזרים במידת הצורך ע"י הפלוגות המיוחדות של חיל-החפרים המקצועי, העומדות לרשות הדיביזיה, ולעתים — גם לרשות הבריגדה.

בשעת התקפה שומה על חיל-החפרים מקצועי זה לסייע בסילוק המכשולים והמחסומים שהקים האויב ולתקן את הגשרים והכבישים שנהרסו. תפקידי החפרים כוללים גם בניית גשרים צבאיים, ובכך עוסקות היחידות המיוחדות של ה„גשרים“ (Pontoon units).

האחריות להחזקת רשת מסלול-הברזל ולקיום התנועה הצבאית בה מוטלת על בטליונים או פלוגות של מסלול-הברזל הקשורות לעתים אף הן ב„חיל-החפרים“ (בצבא הבריטי — Railway Companies, Royal Engineers).

לעתים מסונפות לחיל-החפרים יחידות הזרקורים, הממלאות תפקיד כה חשוב בהגנה האנטי-מטוסית. אמנם, בצבא הבריטי הועברו לפני זמן מה היחידות מסוג זה לתחום חיל-התותחים. לשדה-פעולתו של חיל-החפרים שייכות רוב הפעולות התכניות השונות והמגוונות כל כך הכרוכות בשיטות המלחמה החדשה, בכלל זה עבודות בבתי-מלאכה חשמליים ועבודות מכניות מסוימות. כן מוקמות לעתים גם יחידות-בניה מיוחדות. בסוג עבודות אלה עוסק בעיקר „חיל-העזר הצבאי“ (Auxiliary Military Pioneer Corps), שהוקם בצבא הבריטי. הוא עוסק גם בתפקידי שמירה, פריקה וטעינה (ראה בפרק „חיילות-שירות“).

דבר המובן מאליו, כי מסירת הידיעות הוא גורם חשוב עד מאד בפעולות המלחמה החדשה המתנהלת ע"י המוני צבא על פני שטחים עצומים, תפקיד זה מוטל על יחידות-הקשר השונות (בצבא הבריטי — Royal Corps of Signals). הנוהגות להשתמש באמצעים שונים, כגון: הטלגרף והטלפון למיניהם, מכשירי איתות, דגלים, רצים ועוד.

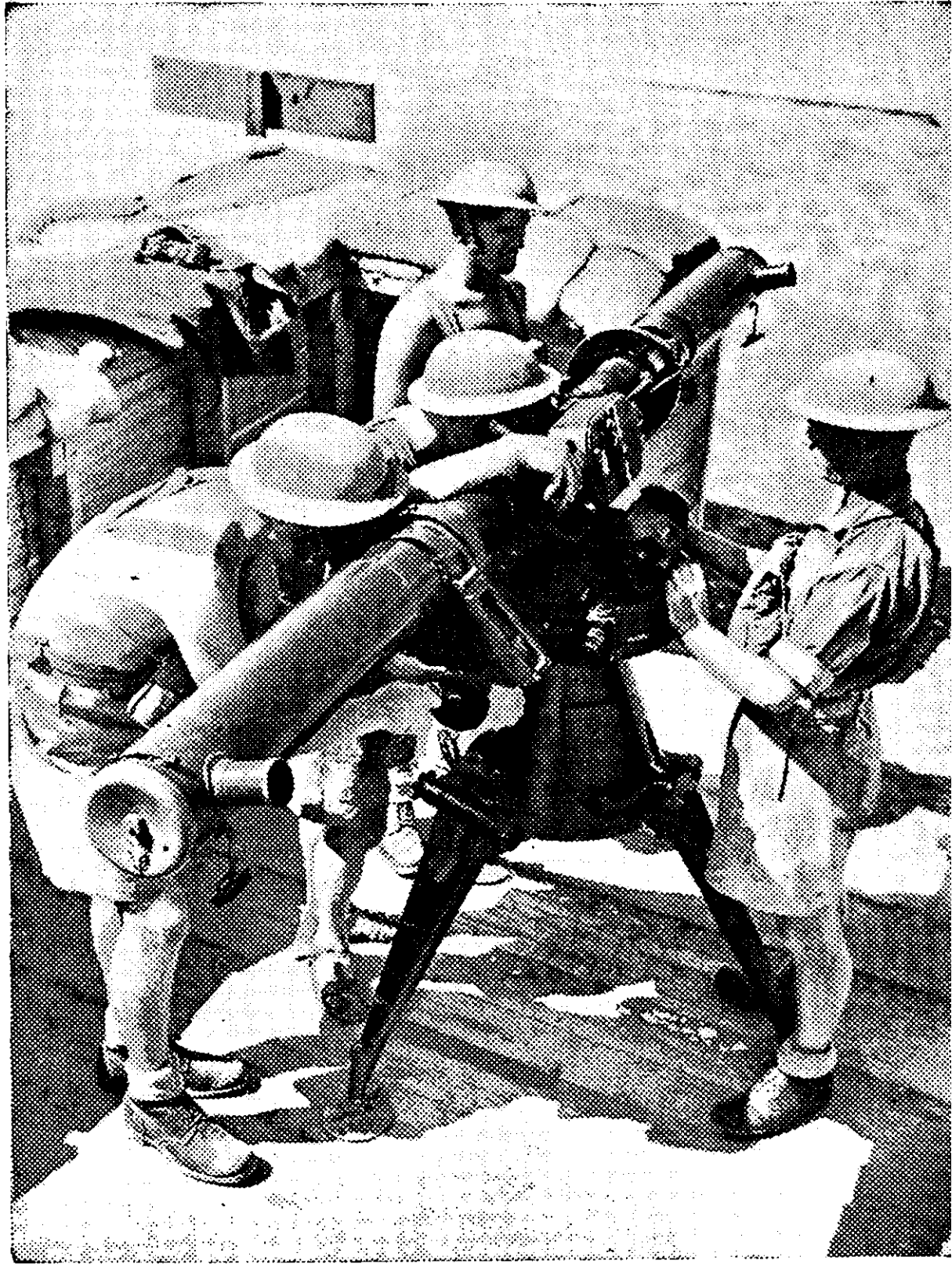
הטלגרף והטלפון ה„חוטניים“, הם אמצעי-תחבורה מהיר ומדויק, אולם אש התותחים, ההפצצות מן האויר או טנקים, עלולים לנתק בנקל את קווי ה„כבלים“

מרנמת 2 האינטשים (ראה טבלא I). החייל עוסק בקביעת זווית ההגבהה.

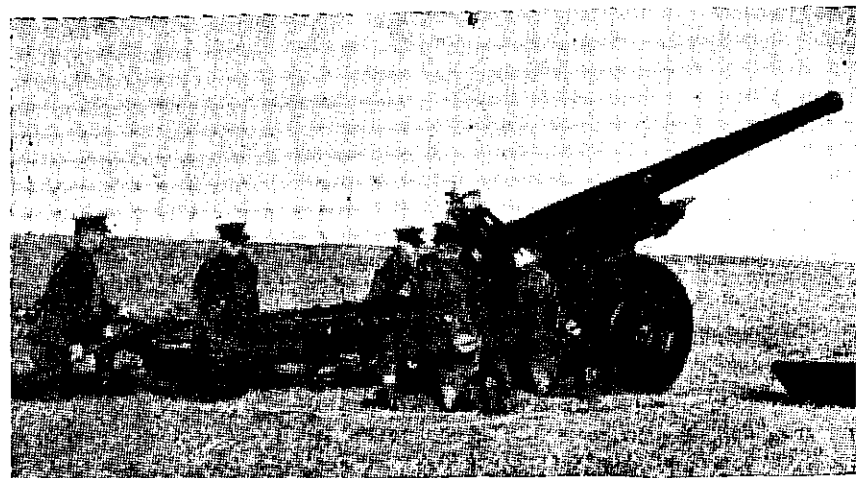
מרנמת 3 האינטשים (ראה טבלא II). הפנו בפיקנה. בידו של החייל הימני מכסה לוע הקנה.

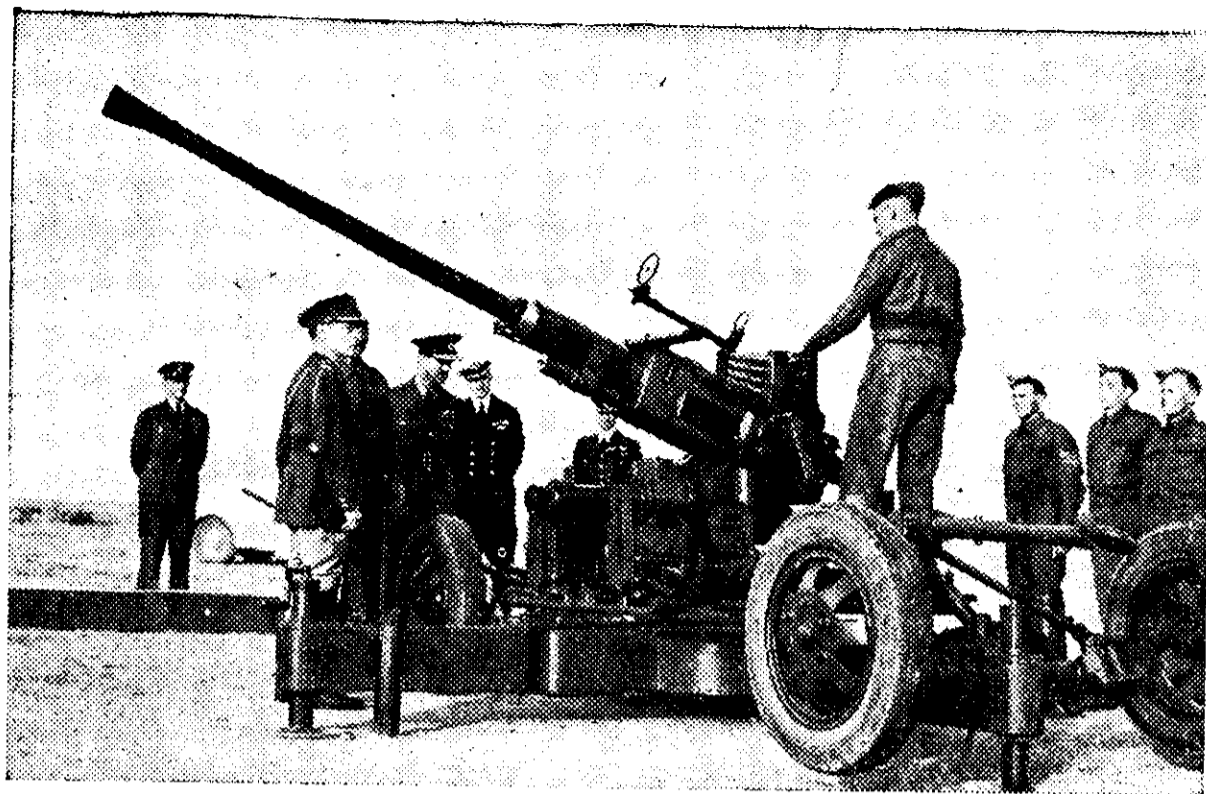
וד-טן, מכשיר רב-חשיבות לארטילריה המודרנית, וכן לארטילריה האנטי-מטוסית, המאפשר לקבוע את השות הנדרש בדיקנות רבה.

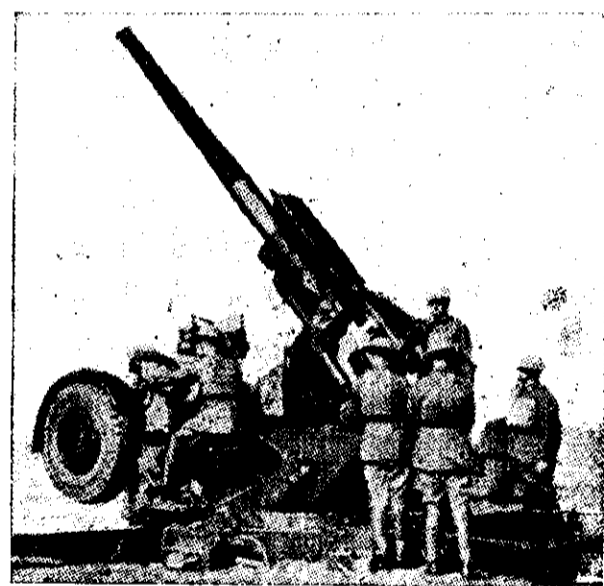
הוביצר בן 6"

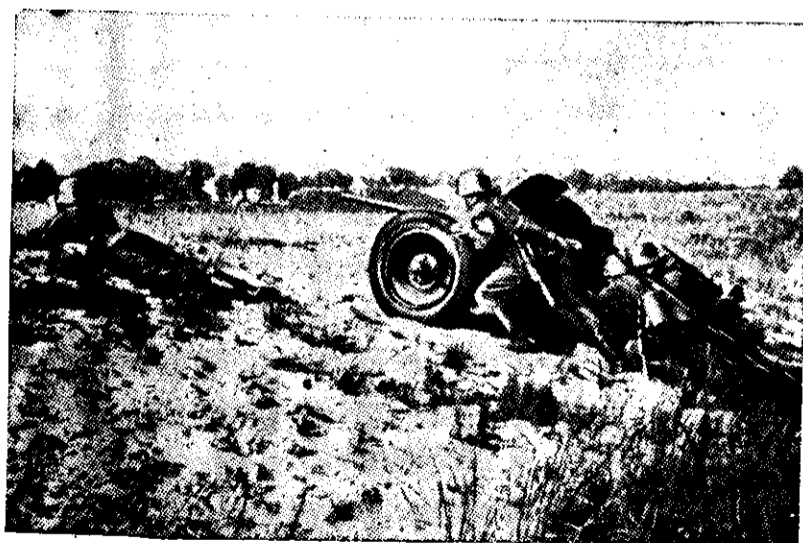
תותח בן 5"

תותח "בופורט" אנטי-מטוסי בן 40 מ"מ. כוחו רב בעיקר נגד מטוסי-צלילה. משמש גם כתותח אנטי-טנקי (ראה טבלא III).

תותח אנטי-מטוסי בן 7,3 אינץ' (ראה טבלא III)

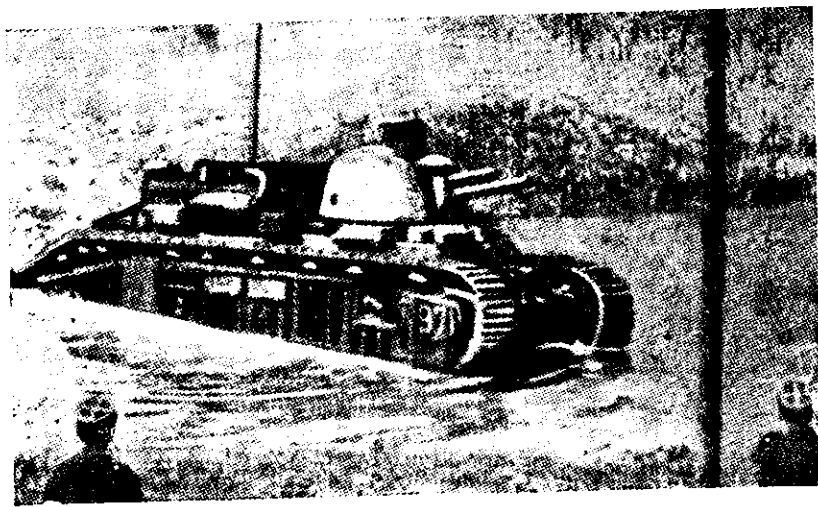

התותח האנטי-טנקי (ראה טבלא II)

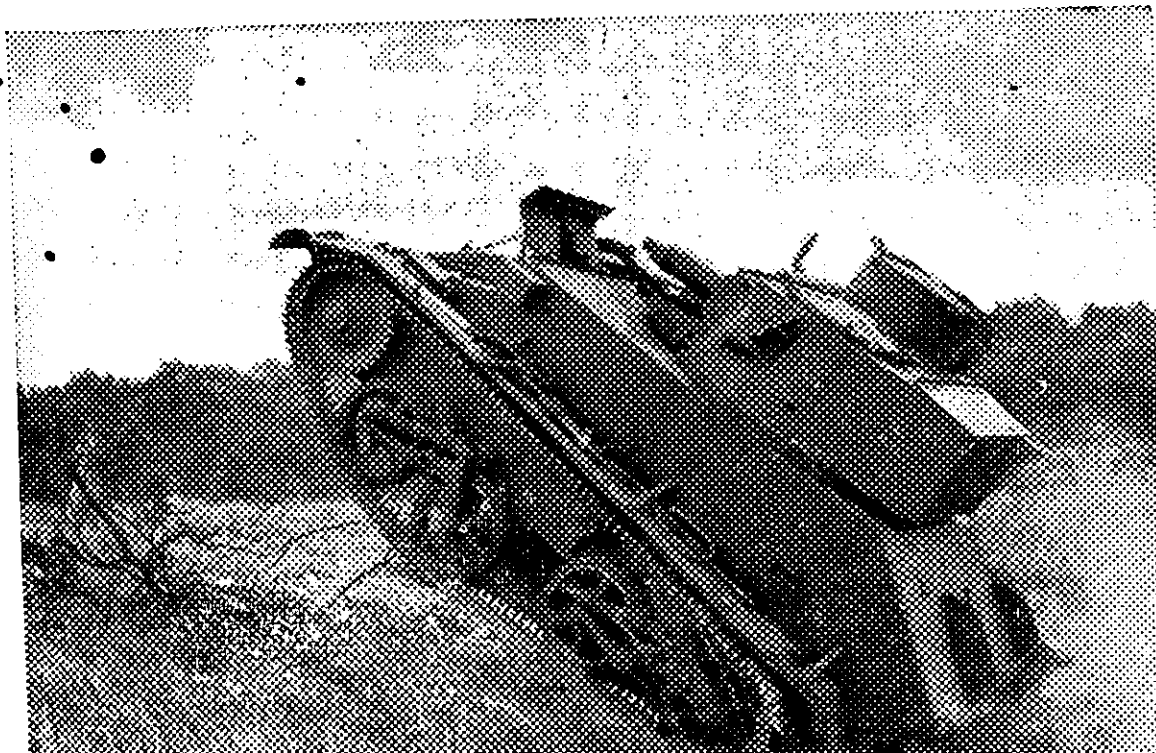

שרדת מכונניות משורינות במסע-סיוור (ראה מבלא II).

טנק מעל-לכבוד חוצה נהר (ראה מבלא III).

טנק קל בזמן העברת מכשול. מהיר ונוח לתמרון, ומשמש בעיקר לתפקידי סיור (ראה מבלא IV).

שלהם, ביחוד של קוֹי־הטלגרף הנמתחים על גבי עמודים, שאינם יפים לשימוש אלא מחוץ לאזורי הקרבות, ואף שם נשקפת להם סכנת הפצצה מן האויר. על כן יש יתרון גדול באזורי הקרבות לטלגרף ולטלפון האלחוטי. אולם יש לחשוש שהאויב יוכל לקלוט את הידיעות הנמסרות, ומשום כך יש לשדרן רק בלשון-סתר.

אמצעי יעיל למסירת ידיעות למקומות קרובים הוא הטלגרף האופטי — בעזרת ההליוגרף, פנסי־האיתות הליליים, או דגלים (למורס ולסמפור), בתוך יחידות קטנות יותר. יש ידיעות חשובות ביותר, המלוות דו"חות, מפות ותעודות. את אלה אי אפשר לשדר באורח מְכַנִּי והן נמסרות לתעודתן על־ידי שורה שלמה של רצים: רגלים (בקפי החזית הקדמיים), רוכבי סוסים, רוכבי אופנים או אופנוע, או באמצעות כלי־רכב אחרים. יש שמשתמשים למסירת ידיעות ביוני־דואר או בכל־ביס־ליחים, ביחוד בקוֹי־החזית הראשונים. בכמה צבאות, למשל בצבא הבריטי, קיימות, מלבד היחידות לאיתות, גם יחידות־רצים מיוחדות, המסונפות אל המפקדות הראשיות, בכלל זה גם הבריגדה. יחידות הללו מצוידות כרגיל באופנועים. בדרך כלל קיימים ליד המפקדות והמטות של היחידות הצבאיות הגדולות־יותר מרכזי־איתות, העוסקים במסירת ידיעות בעזרת כל המיתודות שמנינו כאן.

חיילות הימיים

עלינו להזכיר עוד שני אמצעי קרב שלא תמיד הם מצריכים ארגון יחידות נפרדות, אבל השימוש בהם בשעת הקרב יוצר תפקידים מיוחדים שבצבאות ידועים מטילים את ביצועם על יחידות צבאיות מיוחדות, רגימנטים או בטליונים הימיים; הלא הם מסך העשן והגזים. תפקידו של מסך־העשן הוא בעיקר להקל על הצבא המתקיף את התקדמותו הקשה מול האש העזה מסוגי הנשק החדשים; עליו לסגור את משקיפי האויב, לתעתע את אש ההגנה שלו ולהחזיקו במצב של אי־בטחון בה בשעה שהתוקף יכול תחת מחסה של חומת עשן סמיכה להתחיל בפעולה נגד האויב. ביחוד יפה העשן לסיכול פעולת מכוונת־היריה והתותחים האנטי־טנקיים של האויב. לפיכך נקלעות פצצות עשן קודם כל מן הטנקים התומכים בחיל־הרגלים, מן המרגמות הכבדות והקלות של חיל־הרגלים, ויש גם רימוני־יד־רובה מיוחדים לכך; אך יש שהדבר נעשה גם ע"י הארטילריה. אולם מסך העשן הוא כחרב פיפיות, כי בהשפעת הרוחות ושאר הגורמים האטמוספיריים היא עלולה לפעמים להפריע לתוקף המשתמש בה, יותר מאשר להועיל.

אשר לגזים, הרי משתמשים בהם ע"י מלוי פגזים ארטילריים מיוחדים („חימיים“). הטלתם נעשית מתוך קני צנורות קבועים („צנורות לינן“), מתוך טנקים חימיים ע"י פצצות־אויר או „התזה“ מתוך מטוסים.

להלן ניתנים כמה פרטים על סוגי הגזים אשר משתמשים בהם שימוש צבאי*.

„גז“ כמונח של נשק מלחמתי כולל חמרים חימיים במצב מוצק, נוזל וגז. נוהגים לחלק את הגזים לשתי קבוצות ראשיות: „גזים־חולפים“ — עפי"ר גזים אמיתיים או חלקיקים של גז מוצק הנישאים עם הרוח, מתערבים באויר, ואז סכנתם פוחתת והולכת, ו„גזים מתמידים“ — עפי"ר בצורת נוזלים, המתנדפים מעט ופולטים אדים מסוכנים.

* פרטים דומים על הזיון של החיילות האחרים ניתנים בדרך כלל בטבלאות מיוחדות הנמצאות בסוף החוברת.

ביחס לפעולת הגזים על גוף האדם נוהגים לחלקם ל-4 קבוצות: גזים מדמיעים (גז הצלב הלבן). גזי עטישה (גז הצלב הכחול). גז חנק (גז הצלב הירוק). גזים מביעים (גז הצלב הצהוב).

הגזים המדמיעים גם הם שני מינים הם: חולפים ומתמידים. הם גורמים לכאב חריף בעינים, לדמיעה ולעוית-העפעפים. הם פוגעים בעינים אף אם ריכוזם דליל, ומטרתם – להכריח את החייל ללבוש את המסכה, כדי לצמצם את כושר-פעולתו בשדה-הקרב.

לקבוצת הגזים החולפים שייכים גזי-העטישה (גזים המגרים את האף ואת הגרון). הנוצרים מתרכבות מסוימות של זרניך. הם גורמים לגרוי חריף ולכאב באף ובגרון. לעתים קרובות בלוית עטישה, ומעוררים הרגשת בחילה והקאה. גזים אלה חודרים דרך הפחם הפעיל שבקולט-הגזים של המסכה, העשוי לספוג את כל שאר הגזים. כדי לעצור אותם הוסיפו לקולט חלק מיוחד: מסנן עשוי אזבסט; כל קולט-מסכה מצויד בפחם פעיל ובמסנן. במלחמת-העולם הקודמת היתה המסכה הגרמנית חסרה מסנן והשימוש בגזי-העטישה היה מאלץ את החיילים להסיר את המסכה ולגלות את פניהם באויר רווי גזים מסוכנים יותר. כיום מצויידים כל קולטי-המסכות במסנן לגזי עטישה.

לקבוצה הראשית הזאת של הגזים החולפים שייכים גם גזי החנק (כלור, פוסגן וכיו"ב). גזים אלה גורמים להתנפחות הריאות ועלולים, בריכוזים סמיכים למדי, לגרום למות.

הגזים המביעים כולם מתמידים. לסוג זה שייכים גזי החרדל (איפריט) ולואיסיט. הגזים המביעים פועלים בצורת נוזל ובצורת אד. הם נבדלים משאר הגזים בכך שפגיעתם באה בצורות שונות. גזים אלה עלולים לפגוע בעינים (אם בצורת אד ואם בצורת טיפת נוזל החודרת לעין), באברי הנשימה (השפעת האד גורמת לדלקת הריאות). בדרכי העיכול (ע"י בליעת רוק, מזון או משקה נגועים בגזים), ובעור (צורבים אותו ומעלים בו בועות). הגזים האלה נספגים בכגדים וחודרים לתוך העור, אגב גרימת צריבות וכויות אף לאחר שהנפגע מוצא מאיזור הסכנה; הם מזהמים גם חמרים ועצמים, ומגע בקרקע נגוע או בעצמים שניתז עליהם הנוזל גורם לכויות – אם לא אחזו-מיד באמצעי זחירות. מסכת הגז משמשת הגנה טובה מפני גזים אלה לעינים ולאברי הנשימה, אבל לא לעור. לשם הגנת הגוף נחוצה תלבושת אנטי-גזית מיוחדת.

על השימוש בגזים:

ריכוז סמיך אפשר להשיג ע"י שיטת הפלונים – שיטת ענן-הגז, אולם שיטה זו מצריכה הכנות תכניות מרובות (מיתקנים מיוחדים וכו') שהאויב עלול לגלותן ולסכלן בנקל. נוסף לכך עלולה הרוח לשנות את כיוונה ואז יפגע הגז לא באויב, אלא באלה המשתמשים בו. שיטה אחרת היא: פצצות-מרגמות או פגזי-תותחים ממולאים גזים. אמנם, הריכוז שנוצר ע"כ הוא דליל יותר אבל יש יתרון לשיטה זו, כי פעולת הגזים תלויה אז פחות בהשפעות מזג האויר; לפי השיטות החדישות של השימוש בגזים מסתייעים במטוסים – ע"י הטלת פצצות ממולאות גזים או ע"י ריסוס גזים מן האויר.

ראוי לציין, כי לשינויי מזג האויר יש השפעה מכרעת על כל צורות המלחמה בגזים. אויר שקט, משקעים קלים, הקרנת השמש וטמפרטורה נמוכה – כל אלה יוצרים תנאים נוחים להתקפת גזים; אולם רוח עזה, שינויים פתאומיים בכיוונה

או טמפרטורה גבוהה - לא זו בלבד שהם מפריעים לשימוש בגזים, אלא הם עלולים לסכן את הצבא המשתמש בהם.
התגוננות מפני גזים:

לשם הגנת בודד משתמשים במסכת גז - כלי מצוייד בפחם פעיל ובמסנן המנקים את האויר הנשאף מחמרי רעל. תפקיד המסכה - להגן מפני כל הגזים הנדועים. מסכה מצוידת בכלי חמצן עושה את המשתמש בו לבלתי תלוי באויר אשר מחוץ למסכה. מפני גזים נוזלים יש להגן על הגוף כולו, ולכך משמש לבוש מיוחד העשוי גומי או חומר אָטֵים אחר (בצבא הבריטי משתמשים בגלימת-גז Gas-cape, Газовая Накидка, Плащ).

• בשעת הפעולות בשדה יש לאחוז גם באמצעי התגוננות קיבוצית - בצורת מחפורות אטומות בפני גזים, משמרות מיוחדים נגד גזים, כתות מיוחדות לטיהור הגזים, וכן מתאימים לכך את החישובים הטקטיים, כגון: המנעות ממעבר בשטחים המסוכנים ביותר מבחינת הגזים (עמקים, שקעים, מדרונים וכו'). סיורים, כדי להודיע על הכנות האויב להתקפות גזים והפרעות להכנות כאלה.

חיל התעופה

למותר לציין כמה חשוב התפקיד, שחיל-התעופה ממלא במלחמה החדשה. ברצוננו לעמוד כאן לא על חיל התעופה כסוג צבא בפני עצמו, אלא על שיתוף-פעולה בינו ובין צבא-היבשה. כוחות-התעופה הלוחמים, הפועלים בשיתוף עם הצבא, נחלקים לשני סוגים: א) טייסות-קרוב, שתפקידן להגן על צבא-היבשה מפני התקפות-האויר של האויב וכן למנוע בעד פעולות-הסיוור שלו מן האויר; ב) טייסות מפציצים, שתפקידם להרוס ע"י התקפות מתמידות את מרכז המפקדה ואת מערכת התחבורה של האויב ולפגוע בנקודות הריכוז ובטורי האספקה שלו, וכן להפריע להתקדמות התגבורות.

דבר המובן מאליו הוא, כי שני הסוגים של חיל-התעופה משתתפים לעתים השתתפות ישירה בפעולות צבא-היבשה - ע"י הפצצה או המטרת אש ממכונות-יריה על חיילות-האויב, אולם יש להן תפקידים משלהן במלחמת-האויר כשהיא לעצמה. בכמה צבאות ישנן יחידות מיוחדות בחיל-התעופה, שתפקידן העיקרי הוא לתמוך תמיכה בלתי אמצעית בחיל-הרגלים, וביחוד בפעולות אופנסיבה. יחידות הללו ידועות בשם "טייסות סער" (ברוסיה), "טייסות קרב" (בגרמנית, במובן שונה מ-אוירון קרב הבריטי), או "טייסות התקפה" (באמריקה). והן כוללות מטוסים קלי תנועה ומהירים, המוגנים על הרוב בשריון קל מפני תותחים אנטי-מטוסיים, והדומים בדרך כלל לטיפוסים הקלים של מטוסי ההפצצה: על מטוסים אלה לגלוש לעומק רב ולפעול נגד חיל-הרגלים של האויב, וכן נגד הארטילריה והטנקים, בעזרת מכונות-יריה, תותחים אוטומטיים קלים ופצצות. שיתוף-פעולה אמיץ בין "טייסות הסער" לבין חילות-הטנקים וגדודי ההלם העוברים חלוצים לפני חיל הרגלים התוקף, הוא אחד העיקרים החשובים ביותר בטקטיקה של האופנסיבה החדשה. המכשיר החדש ביותר לשיתוף-פעולה זה עם חיל-היבשה הוא מפציץ-הצלילה (Dive-bomber) - מטוס העשוי לגלוש במהירות רבה ולהטיל בדייקנות צורות-פצצות על עמדות חיל-הרגלים של האויב, על מצודות הבטון הקטנות וכיו"ב. פעולת המטוסים האלה עלולה לשמש במידה ידועה מעין תחליף ל"הכנה הארטילרית" וחשיבות יתירה נודעת להם בשיתוף-פעולה עם יחידות משורינות וממונעות.

לחוג תפקידיו של חיל-התעופה שייך אותו סוג-פעולות של גישוש וסיור שאין חיילות-הקרקע יכולים לבצען, כגון: צילום עמדות האויב ותצפיות בשביל הארטילריה (ראה לעיל). היחידות שנועדו לכך ידועות בשם „טייסות השיתוף עם הצבא“ (Army Cooperation Squadrons). בימי מלחמת העולם הקודמת היו נוהגים להשתמש גם בכדורים פורחים לשם ביצוע תצפיות ארטילריות; אך כיום כמעט שאי-אפשר להשתמש בהם, משום שהם נוחים מאד לפגיעה.

המטות והמפקדים הגבוהים מזדקקים הרבה למטוסים לשם קביעת מגע ישיר ביניהם או עם יחידות הצבא ולשם בדיקת המצב הכללי „ממעוף צפור“. ב-1935 ניהל המרשל בדוליו את המסע הצבאי האיטלקי בחבש מתוך טיסה באוירון. המטוסים שנועדו לתכלית זו מהירותם פחותה מזו של סוגי המטוסים האחרים, אף עליהם להיות מסוגלים לרדת כמעט בכל מקום; משום כך משתמשים לתכלית זו במטוסים מסוג „אוטוג'ירו“ (הידועים גם בשם „ג'ירופלן“ או „רוטופלן“).

כן משתמשים כיום במטוסים בקנה-מידה גדול כדי להמציא לכווח-צבא מבודדים תחמושת, מזון וכו' בעזרת מצנחים. בצבא הבריטי נעשות רוב הפעולות הללו לשירות צבא היבשה ע"י פורמציות מיוחדות (Army Cooperation Command).

צבא הדסנטים המוטס

מכונת המלחמה הגרמנית משתמשת בצירוף מיוחד של צבא היבשה וצבא האויר: דיביזיות של צבא יבשה, מוסע באוירונים. צירוף זה מבוסס על חומר הנסיונות שנאסף בשתי מדינות אחרות: על הצנחנים שנוטו לראשונה ברוסיה הסובייטית ועל הסעת צבא יבשה באויר שפותחה באימפריה הבריטית.

הדיביזיה הגרמנית לדסנטים אויריים מונה רגימנט אחד של צנחנים, שני רגימנטים של „חיל-הרגלים המוטס“, רגימנט אחד של ארטילריה קלה, בטליון אחד של מכונות-יירה, פלוגת כלי יריה אנטי-טנקיים, סוללת תותחים להגנה מפני התקפות אויר, פלוגות קלעי-אופנוע ושרותים שונים אחרים. דיביזיה זו מונה קרוב ל-8000 איש והם מוסעים ב-250 מטוסי-הסעה בערך. משתמשים לשם הסעה גם בדאוניס. חלק אורגני בפורמציה זו הן: להקת המפציצים, ובעיקר מפציצי צלילה, המשמשים, אם אפשר לומר כך, מעין ארטילריה כבדה, ולהקות מטוסי-הקרב המגינות על מטוסי-ההסעה.

לטקטיקה של יחידות אלה סכימה קבועה. לאחר שיתוק המגינים ע"י הפצצה כבדה צונחים צנחנים מרובים, שתפקידם לכבוש ולהכין מקומות חניה בשביל החיילות המוסעים; החיילות המוסעים מתחילים בפעולותיהם על פני הקרקע בתמיכתם של המפציצים. לסוג הנשק החדש יש יתרונות עצומים של אפשרויות-הפתעה. כפי שהוכיחו הקרבות בהולנד, בלגיה ובאי כרתים. כאן בא לידי הגשמה השיתוף היעיל ביותר בין כוחות היבשה והאויר.

חיל-התעופה, במידה שהוא מאורגן בשירות לוחם אוטונומי לחלוטין (כאשר בבריטניה Royal Air Force), זקוק בתנאים מסוימים לחילות-עזר על פני הקרקע, אשר ישתפו אתו פעולה בקרב. בארצות המזרח התיכון, וביחוד בשטחים המדבריים, משתמש חיל-האויר הבריטי לצורך זה ביחידות מיוחדות של מכוניות משורינות, המהוות חלק קבוע של חיל-האויר.

בזה סיימנו את תיאורם של החיילות הלוחמים, שמחמת קוצר המצע לא יכולנו, כמובן, להרחיבו כראוי. עלינו להדגיש במיוחד שהסיכויים להצלחתם של החיילות האלה תלויים בעיקר בפעולתה המסודרת והמשוכללת של רשת קו-התחבורה והשרותים שבעורף החזית, שעליהם לספק לכוחות הלוחמים את החמרים והמצרכים הרבים לאין שעור שהצבא המודרני זקוק להם כדי לשמור על כושר-פעולה מתמיד.

פרק ב. חילות שרות ובסיסי עורף

אין כל אפשרות במסגרת המצומצמת שלפנינו לתאר, ולו גם תאור קצר וכולל, את המנגנון המסובך מאד של הבסיסים והשרותים אשר לכוחות הקרב המודרניים. נסתפק בכך שנמנה כאן את חלקיו החשובים ביותר של מנגנון זה. הענפים החיוניים ביותר של ארגון השרותים שבעורף החזית הם: הספקת התחמושת, חמרי הדלק וצרכי המזון. חשובות מאד הן גם המחלקות העוסקות בהשלמת כוחות הקרב, כלומר – בהבאת תגבורות מילואים באנשים, בציוד ובבעלי חיים, כדי למלא את החסר לרגל האבידות שנגרמו ע"י האויב. משנה חשיבות – לארגון ההובלה. עליו מוטל להוביל ולהביא את כל הציוד הדרוש עד לקוי החזית.

כל השרותים האלה נמצאים בעורף החזית, במרכזים שונים (לפי הטרמינולוגיה הגרמנית – אַטְפוֹת, ולפי האנגלית – בסיסים). הם נחלקים לפי מצב החזית לבסיסים ראשיים ולבסיסים קדמיים. הקשר בין שני הסוגים הוא בעיקר ע"י מסילת-הברזל עד לתחנות-הפריקה, שהן עפ"י "התחנות הסופיות" (באנגלית, "ראשי-הפסים" – Railheads). שרות ההובלה מן התחנות הסופיות עד לקוי החזית הקדמיים ביותר מוטל על יחידות ההובלה הממונעת. יחידות הללו (בצבא הבריטי – Royal Army Service Corps) משתמשות בכל אמצעי-ההובלה האפשריים – מכוניות מותאמות לתנועה בדרכים משובשות, מכוניות-משא רגילות, טרקטורים, עגלות, בהמות-משא, סבלים – הכל לפי המצב והצורך. מובן שעל מנגנון-העורף למלא גם תפקידים רבים אחרים. אחד התפקידים החשובים הוא השרות הרפואי, על מכוניות האמבולנס ותחנות-השדה לחבישת הפצעים, בתי החולים הגדולים והקטנים, רכבות הפצועים וכו'. נזכיר עוד את השרות הוטרינרי, את שרות המילואים למשק הבהמות, את רשת המחסנים השונים, את רשת בתי המלאכה לטיפול בנשק ולתיקון כלי ההובלה הממונעים, (בצבא הבריטי Royal Army Ordnance Corps), את שרות הבניה והסלילה (בבריטניה בעיקר ע"י Auxiliary Military Pioneer Corps), את משרדי התשלום (בצבא הבריטי Paymaster Corps). את המשפט הצבאי ואת השירות הדתי הצבאי.

פרק ג. המבנה של גופים צבאיים וארגונם לדרגותיהם

כדי לקבל מושג מוחש פחות או יותר על הצורה בה משתמשים בקרב בסוגי החיילות שתוארו למעלה וכדי להבין את תיאום השרותים השונים והחיילות הלוחמים, עלינו להתבונן באופן כללי לבנינם והרכבם של גופי-הצבא השונים. כאן אפשר לקבוע את הדרגות הבאות:

דרגה א'.

היחידות הטקטיות הקטנות ביותר, כלומר: אותן היחידות של החיילות השונים שעליהן אפשר להטיל תפקיד מסוים בקרב; בחיל-הרגלים ובחיל-הפרשים הרי זו הכתה (section). המונה, בצבאות שונים, מ-7 עד 15 איש, ובמרכזה - המקלע; בסוגי הנשק הכבדים של חיל-הרגלים ובחיל-הארטילריה, כוללת הכתה כרגיל כלי-ירייה אחד על עובדיו; בחיל-הטנקים מורכבת הכתה משלשה עד חמשה כלי-רכב. בחיל-הרגלים ובחיל-הפרשים מצטרפות לרוב שלש כתות למחלקה (platoon). למחלקת-הרגלים מצרפים בזמננו מרגמות קלות ורובים אנטי-טנקיים. בחיל-התותחנים ובחיילות המשוריינים יש והמחלקה איננה מתחלקת כלל לכתות.

דרגה ב'.

דרגה ב' כוללת את יחידות-היסוד הטקטיות, אשר בהן מאורגנים החיילות המסוימים עדיין באופן נפרד, והן מהוות גם את השלד האדמיניסטרטיבי וגם את המסד הטקטי של החיילות הלוחמים. בחיל-הרגלים יחידות-יסוד אלה הן פלוגת הרובאים (rifle company), ואחריה - הבטליון, הכולל בתוכו כרגיל את כל כלי הזין של חיל-הרגלים; יחידת היסוד בארטילריה היא הסוללה (battery); יחידת היסוד בחיילות הקלים, ובכלל זה בחיל-הפרשים ובחיל-הטנקים, היא האסקדרון (squadron) או פלוגת-הטנקים. יחידות אלה מסוגלות לבצע בפקודת המפקדה הראשית תפקידי-קרב גדולים לערך. הן משמשות תאים קבועים באדמיניסטרציה הצבאית בכל הנוגע לפרסונל, משק וכדומה.

דרגה ג'.

דרגה גבוהה יותר - הן הפורמציות שבהן באים לידי צירוף כל החיילות השונים. המבנה הטקטי הגבוה ביותר הוא, בדרך כלל, הדיביזיה. לרשותה עומדים חיל-הרגלים, ארטילריה קלה ובינונית, אנטי-טנקית ואנטי-מטוסיית, חיל-פרשים או יחידות סיור קלות (ולעתים - יחידות טנקים). יחידות תכנאים, מאותחים ולפעמים אף טייסים; ובהתאם לכך נהנית הדיביזיה גם משרותי התובלה, האספקה, התיקונים, הרפואה וכיו"ב. בתוך הדיביזיה עצמה מאורגנים החיילות העיקריים (הרגלים, הארטילריה, ולעתים - החיילות הקלים) ביחידות, שנודעת להן חשיבות ארגונית וטקטית גם יחד: - רגימנטים ובריגדות, הכוללים כל אחד או כל אחת מספר גדול או קטן של יחידות היסוד הנ"ל. כך מונה רגימנט חיל-הרגלים, ובאנגליה - "בריגדת הרגלים", שלושה בטליונים (כאירופה היבשתית, שבה בדרך כלל מכילה הדיביזיה שלושה רגימנטים רגליים, מכנים לעתים בשם "בריגדת הרגלים" את כלל חיל-הרגלים אשר בתוך הדיביזיה, המונה 6-9 בטליונים); הרגימנט הארטילרי, בן 6-12 סוללות (מחוץ לבריטניה, בה הוא מונה שתי סוללות בלבד, הגדולות, כל אחת, פי שלושה מסוללות הרגילות בצבאות היבשת); - 12 תותחים תחת 4); רגימנט הפרשים, בן 3-6 אסקדרונים; בטליון-הטנקים, המונה על הרוב 3 פלוגות (בצבא הבריטי שלפני המלחמה מנתה פלוגה כזאת 15-18 טנקים). לפי ההרכב עלינו להבחין בין דיביזיות של חיל הרגלים, דיביזיות ממונעות "מהירות" ("קלות"), ודיביזיות משוריינות. הדיביזיה מהווה את הפורמציה הטקטית העליונה. בכמה צבאות ישנה נטייה, לשם הקלת מסירת הפקודות ולשם הגברת כוח המחץ בהתקפה - לצמצם את הדיביזיה, ביחוד בחיל-הרגלים, ולראות את הקורסוס כיחידה הטקטית העליונה. כך, למשל, נטו האיטלקים, אחרי מלחמת חבש וספרד לצמצום הדיביזיה שלהם עד לשני רגימנטים בלבד מחיל-הרגלים, ולהוספת יחידות-

הלם (בטליונים של קלעים), ארטילריה ועוד לרשות מפקדת הקורפוס. ברם, לפי התפיסה המקובלת מהוה הקורפוס את המבנה האסטרטגי הנמוך ביותר, והדיביזיה לפי תפיסת רוב הצבאות מוסיפה להיות היחידה הטקטית העליונה. ההרכב של צבא, הפועל בזירת מלחמה מסוימת (ארמיה), נקבע, כל פעם באופן מיוחד, מתוך שיקולים איסטרטגיים, בהתאם לתכנית המלחמה הכללית ומהלך הקרבות למעשה. צבא עצמאי כזה מורכב ממספר מסוים של דיביזיות או קורפוסים, או אפילו ארמיות-משנה. כשם שיש „חיילות-דיביזיה“, העומדים לרשות מפקדת-הדיביזיה ואינם כפופים לבריגדות או רגימנטים (ארטילריה, יחידות-חפרים והובלה), ו„חיילות-קורפוס“, שאינם כפופים לדיביזיות (ארטילריה בינונית, טנקים, יחידות-גושרים ועוד) – כן קיימים גם „חיילות-ארמיה“, העומדים לרשותה הבלתי אמצעית של מפקדת הארמיה. אלה הם כרגיל: הארטילריה הכבדה והכבדה מאד (ולעתים – אף חלק של הבינונית), חיל התעופה של הצבא, יחידות תכניות מקצועיות, בריגדות או דיביזיות נעות ומשורינות. כן מוטל על מפקדת הארמיה התיאום של הבסיסים והשירותים שתוארו בפרק ב'.

פרק ד. מטות ומפקדות

אם נתאר לעצמנו את היחידות הלוחמות כאיברים בגוף הצבא, ואת השירותים כמערכת העצבים, הרי המטות או המפקדות הם בכחינת מוח הצבא. בתנאים המסובכים של המלחמה בימינו צריכים גם מפקדי היחידות הטקטיות הקטנות ביותר (הכתה, המחלקה) ויחידות היסוד הטקטיות (הבטליון, הסוללה, האסקדרון) לקבל על עצמם אחריות גדולה למדי, ולקבל בעצמם החלטות לפי הקוים הכוללים של התפקידים שהותוו ע"י המפקדות הגבוהות יותר. כן יש להדגיש, כי בזריזותם ובכושרם של צעירי-המפקדים (subalterns) תלוי הדבר, באיזו מידה עלולה הדיביזיה, או גם מבנים גבוהים יותר, לתת הוראות מתאימות, מאחר שהאינפורמציה על מהלך הקרב, ואף היזמה בו, שייכות למעשה במידה רבה לתחום תפקידו של המפקד הנמוך יותר. לעומת הפורמציות הקטנות יותר, שבהן נתונה ההכרעה לרוב בידי אדם אחד, הרי אפילו בבטליון של חיל-הרגלים, או ביחידות היסוד האחרות שתפקידן לתאם את קבוצות כלי הזין השונים למיניהם ולבצע אופרציות קצת יותר מורכבות, מוצאים אנו כבר חבר מצומצם של קצינים הנושא באחריות של ההכנה לאופרציות ושל קבלת ההחלטות המפורטות.

כך, כבר ליד מפקד הבטליון, האחראי על מתן הפקודות ליחידתו, אנו מוצאים כחת-אינפורמציה, האוספת ידיעות על האויב; קצין הקשר, עם פלגת הקשר הממציאה את הפקודות ליחידות המשנה; השליש, האחראי להנהלה האדמיניסטרטיבית; קצין התובלה, הממונה על אמצעי-התובלה שכבטליון, הקצין החימי (במידה שנדרש הדבר ע"י מלחמת גזים או ע"י פעולות המיסוך בעזרת עשן). קצין-חפרי-הרגלים. במקרים של צורך נועץ מפקד הבטליון (הרגימנט) עם מפקדי הפלוגות (הבטליונים) ובאופן מיוחד – במפקד הפלוגה המיוחדת של „הנשק המסייע“.

במידה שמיחידה טקטית יסודית זו אנו עולים לבריגדות ולדיביזיות, נשמרת אותה הסכימה, אך המנגנון מתרחב בהרבה.

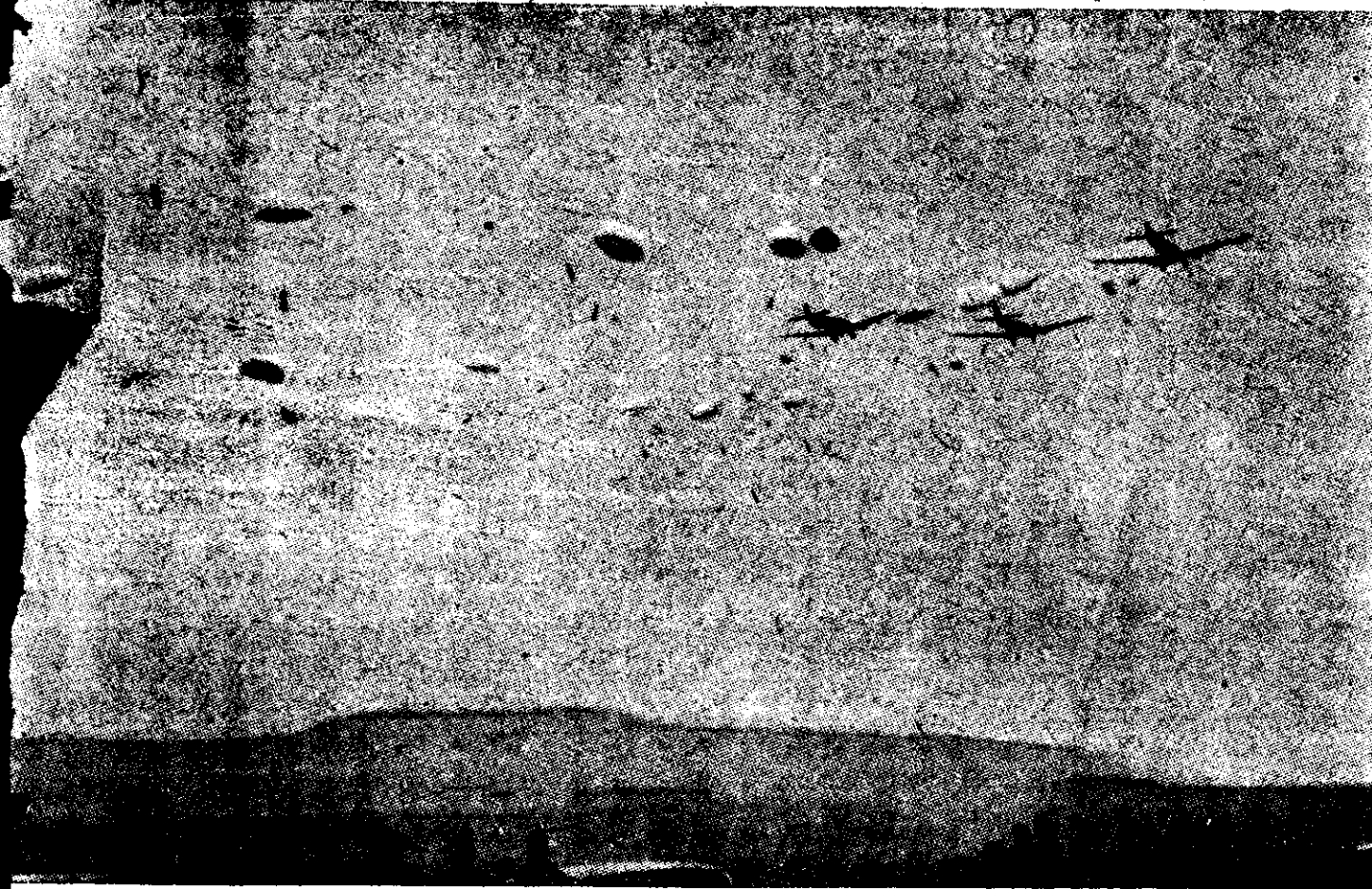
ביחידה הגדולה יותר, הדיביזיה, נתונה הנהלת האופרציות בידי מטה, המורכב

מקצינים בעלי הכשרה מיוחדת. מטה זה עומד בקשר ישיר עם מטה הקורפוס או עם מטה הארמיה.

המטה הכללי העליון של הצבא הוא המוסד המנהל הגבוה שלו, והוא מחולק בדרך כלל למחלקות. ענף אחד שלו עוסק בתפקידי המטה הכללי במובנם המצומצם. כך, את האופי היסודי של האופרציות קובעת מחלקת האופרציות המסתייעת במחלקת המודיעין שתפקידה העיקרי הוא לאסוף את הידיעות הדרושות, לעבדן בצורת מפות, תכניות וכדומה, ועל יסוד החומר הזה פועלת מחלקת האופרציות. מחלקה אחרת, מחלקת פעולות-המטה והאימון (Staff duties and Training), מטפלת קודם כל בהדרכתם של החיילות באימון, ברזרבות, בהכנסת שיטות אימון ונשק חדשות שנחיצותן מתגלה מתוך הנסיון. לשם צבירת ידיעות יסודיות ויתסים עם צבאות זרים וכיו"ב קיימות מחלקות מיוחדות, לארכיון, ליחסי-חוץ וכדומה. הענף הראשי השני של המטה הצבאי הראשי, אחראי להדרכתם והחזקתם הסדירה של השירותים והאטפים שתוארו למעלה. בצבא הבריטי מטפלים בזה מחלקת השליש הכללי (Adjutant General's Branch), העוסקת בכל הנוגע לאנשי הצבא עצמם, מחלקת האפסנאי הכללי (Quartermaster General's Branch), הדואגת לאספקה ולשיכון, והמנהל הכללי של שירותי-הזין (Master General of Ordnance), הממונה על תחמושת ונשק. אי-אפשר לעמוד כאן על פרטי עבודתן של כל המחלקות החיוניות האלו.

*

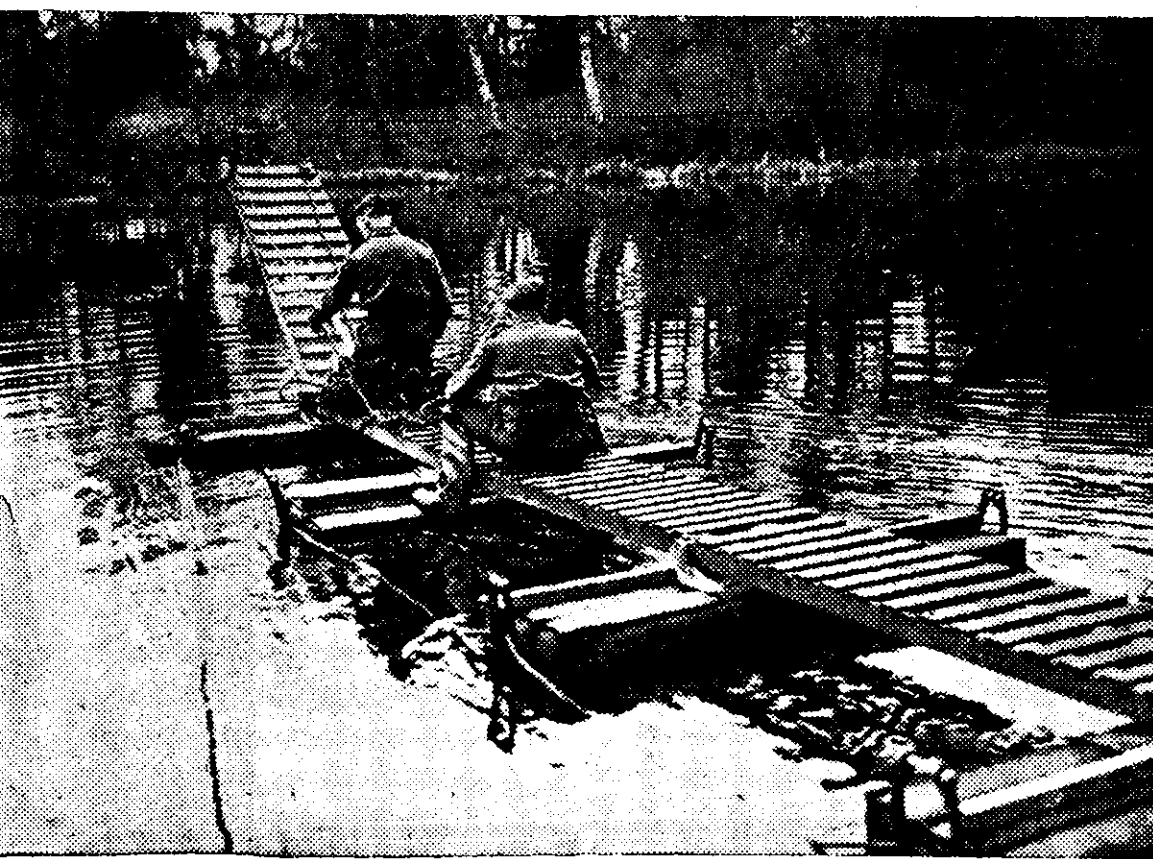
חוברת זו מסתפקת בתיאור הצבא החדש בקוים כוללים בלבד. תמונה ברורה יותר תתקבל מתוך תיאורים מפורטים יותר של החיילות הבודדים, שיופיעו בחוברות הבאות של סדרה זו. הטבלאות הרצופות בזה יש בהן כדי להקל על הבנת התיאור הכללי שניתן בחוברת.

צנה נים עוזבים את המטוס (ראה עמוד

ד"ר, מכשיר איתות-יום נאמן ומהיר,
בעיקר בשמחים הרריים.

מהגדסים מרכיבים גשר-פרקים קל

שדרת קלעי-אופנוע, במסע על פני שדות; המהירות וכושר התנועה המקמי של יחידות אלו משויים להן ערך חשוב במלחמה המודרנית. תפקידן העיקרי — סיור, אך גם פשיטות-אפתעה והסתננות מהירה לשטחי האויב.

טבלה I. הנשק הקל, או נשק מחלקת-הרגלים

סוג הנשק	תכונותיו	קליבר ממוצע	טווח-היריה	מהירות-האש	הטיפוס הנהוג בצבא הבריטי
המקלע (מכונת-היריה הקלה)	נשק אוטומטי שקירורו ע"י אויר; הקנה ניתן להחלפה; מצויד במשענת-כתף ובדור-רגל; הצובה, תלת-רגל, בשביל מתן אש מביצורי-השדה, מכן קבוע ועל מפרה קבועה; כן מיוחד בשביל מתן אש אנטי-ממוסית; צורות מתן האש: — „צורות“ קצרים מהירים, אש מרוכזת למטרות מסוימות.	6,5—8 מ"מ	600—1000 מטר המכסימום — עד 2000 מטר	120—150 כדור (הגבול התיאורטי) לדקה	מקלע „ברן“
רובה הרגלים	הנשק האינדיבידואלי של החייל הרגלי; צורות מתן האש: — אש יחידית ואש קבוצית של כתה; יריות צלפים במלחמת-העמדות או בפעולות פרטיזניות; אש דחופה בקרב-מגע.	6,5—8 מ"מ	400—800 מ' המכסימום — כ-2000 מטר	5—15 כדור לדקה	רובה לי-אנפילד
תת-מקלע	נשק אוטומטי בעל קירור אוירי, לתחמושת-אקדוחים; בשביל תפקידי קרב-מגע בלבד; צורות מתן האש: — אש מרוכזת לנקודות מסוימות, „אש קוצרת“, צורות דחופים לכיוונים משתנים.	לרוב 9 מ"מ	80—250 מטר	עד ל-140 כדור לדקה	תת-מקלע תומפסון
האקדוח התופי והאקדוח האוטומטי	נשק קרב פנים אל פנים; אוטומטי, הנטען מאליו. ובתופי-מעיינת תאי התוף.	לא למטה מ-7,5 מילימטר	30—60 מטר		0,38 אינץ'. אקדוח בן 0,455 אינץ'
רימון היר	נשק קרב-המגע; כמות מוגבלת של ח.נ.מ. במעטף בעל קירות דקים (ברימון-ההתקפה) או בעל קירות עבים יותר (ברימון-ההגנה); פועל ע"י רסיסים והדף-האויר; לשימוש נגד חיילות הנמצאים בחפירות, נגד ביצורים קלים או קני-מקלעים ומכונות-יריה; ישנו גם מילוי של גז, או של עשן.	3—4 ס"מ	15—40 מטר		„פצצת-מילק“ (פצצת-ח.נ.מ., או פצצת-עשן)
רימון-הרובה	נשק לסילוק האויב מתוך בורות-פגזים, מאחורי מכשולים וביצורים קלים, ממרחק-השתערו של כתת-הרגלים; גורה מתוך „מדוכה“ המתחברת על רובה-הרגלים; מועף ע"י מסעך הודף מיוחד (בליסטים).	3—4 ס"מ	100—150 מ'		„פצצת-מילק“
הרובה האנטי-טנקי	רובה בן קליבר גדול, להתגוננות מחלקת-הרגלים בפני רכב משוריין, יורה כדורי-פלדה מבקעי-שריון; מצויד בדור-רגל ובמשענת-כתף; קפיצים להחלשת הבטת-היריה.	עד 13,5 מ"מ	עד 1000 מטר	15—25 כדור לדקה	רובה „בוים“ אנטי טנקי בן 0,55 אינץ'
יו-ק"ה-להבה	מנגנון, המפיל מתוך צינור גמיש, באמצעות גז-התנקן הדחוס, למרחקים מסוימים כמויות של שמנים בוערים; מלווה את חילות-הסער, מסייע להם בתפיסת חפירות וסילוק האויב מתוך מצודות-שדה, מחפורות, טנקים; משמש אף להדיפת התקפות נגדיות.		25—100 מטר	כ-30 צורות-אש ב-45 שניות	
המוגמה הקלה	נשק מחלקת-הרגלים המסוגל לאש תלולה; נטענת דרך הלוע; יורה פגזי חומר-נפץ מרסק או פגזי-עשן קטנים (כקילוגרם אחד). תפקידה העיקרי — תמיכה בהתקפה ממרחקים קצרים; הסלת עשן.	40—60 מ"מ	250—300 מטר (עד ל-500)	כ-20 פגז לדקה	מרגמת-הרגלים בת 2 האינץ'

טבלא II. הנשק הכבד, או המסייע, של חיל-הרגלים

סוג הנשק	תכונותיו	קליבר ממוצע	עוצמת-היריה	מהירות-האש	הטיפוס הנהוג בצבא הבריטי
מכונת-היריה הבינונית (מקודם—"הכבדה")	החוק בכלי-זין הרגלים, מבעלי מסלול-התעופה השטוח; נשק אוטומטי, מקורר במים, על כן יציב. מצויד באמצעי-כיוון טובים; ניתן להפניה, למעלה או לצדדים; מסוגל להמסרה על פני שטחים שלמים, ולאש עקיפה; צורות מתן-האש: — אש ממושכת באלומות צפופות. אפשרית גם אש מעל לראשי חיילות ידידותיים.	6,5—8 מ"מ (קליבר-הרובה)	3—4 ק"מ	כ 600 כדור לדקה (בשימוש למעשה— כ 250 כדור לדקה)	מכונת-היריה ויקרס בת 0,303 אינץ'. מכונת-היריה B.S.A. בת 7,92 מילימטר
מכונת היריה הכבדה (מקודם—"מעל-לכבדה")	נשק אוטומטי בעל קירור במים או באויר, יורה כדורים מתפוצצים או מבקעי-שריון; משתמשים בו לפעולה נגד מטוסים ומגנים, מהקרקה, מתוך רכב משורין ומתוך מטוסים.	13—30 מ"מ	6 קילומטר	300 כדור לדקה	מכונת-היריה ויקרס בת 0,55 אינץ'. מכונת-היריה B.S.A. בת 15 מילימטר
מרגמת-הרגלים הכבדה	נשק הפלוגה והבטליון לאש תלולה; נמנעת דרך הלוע; יורה פגזי תומר-נפץ מרסק או פגזי-עשן (מ 3,5 עד 6,5 ק"ג); תפקידה העיקרי: — פעולה נגד מטרת חפיות ונמצאות בשקעים, אשר הנשק בעל מסלול-תעופה שטוח לא יפגע בהן (קני מכונת-היריה, מצודות-חיבה); בהתקפת-הסרת המכשולים האחרונים על דרך הרגלים, אש לתוך שטחים "מתים"; בהגנה — אש תוסמת, — להפסקת דרכי הגישה של התוקף מערפו לעמדותיו הקדמיות; בשני המצבים גם הטלת עשן.	7,5—12 מ"מ	1500—3000 מטר	כ 40 פגז לדקה	מרגמת-הרגלים בת 3 אינץ'
התותח האנטי-טנקי	כלי-היריה בעל קליבר קטן, אוטומטי או אוטומטי-למחצה בעל מסלול-תעופה שטוח; יורה רמוני-נפץ ורמונים מבקעי-שריון; תפקידו — הגנה בפני טנקים, אש מדויקת נגד ביצורי-שדה (למשל נגד אשנבי-היריה שלהם); בדרך כלל—עומדים לפיקודו של הרגימנט ומצרפים אותם ליחידות-המשנה במידת-הצורך; בצבא הבריטי מהוים כלי-היריה אלה רגימנט אנטי-טנקי מיוחד, ברשות מטה הדיביזיה. פלוגות קלות יותר (תותחי-הוצ'קים) צורפו לבריגדות בריטיות. לעתים משמש גם כתותח-רגלים כללי (בצבא השויצרי).	25—47 מ"מ	800—1500 מ'	25—40 פגז לדקה	תותח-אנטי-טנקי בן 2 ליטראות (הפגז). תותח-הוצ'קים (צרפתי) בן 25 מילימטר
תותח-הרגלים הקל	פעולה בתוך שטח-הקרב של חיל-הרגלים, ומתן אותה העזרה לו, אשר איננה אפשרית כארטילריה הרגילה. בהתאם לכך הוכנסו בכלי-היריה זה השינויים הדרושים: כן נמוך, כושר-תנועה על פני שטחים שונים, האפשרות למשוך את כלי-היריה או בעזרת סוסים או בכוח-האנשים. לרוב מסוגל גם לאש במסלול תלול. יורה רמוני-נפץ, בראש וראשונה — נגד מטרת איתנות יותר: מתפורות, בנינים. נמצא, בתור מחלקות או פלוגות, ברשות מפקד הבטליון או מפקד הרגימנט. אינם נהוגים בצבא הבריטי.	37—77 מ"מ	2,5—7 ק"מ	עד 25 פגז לדקה	
תותח-הרגלים הכבד	כלי-היריה הכבד של חיל-הרגלים, עליו היה ידוע עד כה רק בצבא הגרמני. תפקידו — תמיכה בחיל-הרגלים במצבים מיוחדים. נשק של הרגימנט.	15,5 מ"מ	10 ק"מ		
נושא "ברן"	רכב משורין בעל זחלים ושריון קל; שימושו העיקרי — לא בתור רכב-קרב כי אם בתור כלי-תובלה למכונת-היריה קלות ובינוניות, רובים אנטי-טנקיים ומרגמות, אשר צריך להעבירן במהרה על פני שדה הקרב. כלי הזין יכול לירות גם מתוך רכב זה, אך לרוב מפעילים אותו מהקרקה. זוהי רובת-האש המובילית של חיל-הרגלים ופלגת הסיוור שלו למרחקים גדולים יותר. מהירותו — 40 ק"מ לשעה על פני שדה ו-70 ק"מ לשעה על כבישים.				

טבלה III. סוגי הארטילריה

ה ש ו ת	ה ש י מ ו ש	ה מ פ ו ס י מ ה נ ה ג ו י מ ב צ ב א ה ב ר י ט י	מ ה י ר ו ת ה י ר י ה	מ ש ק ל ה פ נ ו	ק ל י ב ר (קוטר ממוצע)	ס ו ג	
6—10 ק"מ	כלי־יריה בעל מסלול תעופה שטוח לשיתוף־פעולה עם חיל־רגלים ופנקים. מתאים בשביל כל צורות־האש המקטיות, ובראש וראשונה נגד ביצורי שדה קלים.	תותח־שדה בן 18 ליטרא (הפגז) תותח־האוביצר בן 25 הליטרא (תכונותיו ממוצעות לגבי מסלול תעופה בין אלו של תותח לאלו של האוביצר)	4—12 יריות לדקה	6—10 ק"ג	6,5—8 ס"מ	תותח־שדה	א. ארטילריה השדה
6—10 ק"מ	בעיקר לאש־הריסה נגד בצורי שדה ומחסומי תיל, אש חוסמת, הכנה ארטילרית, ואף כל שאר צורות האש הנהוגות.	האוביצר בן 4,5 אינץ'	4—10 יריות לדקה	15—18 ק"ג	10—12 ס"מ	האוביצר־שדה קל	
15—22 ק"מ	אש־חוסמת לעמדות־אויב מרוחקות יותר ועל דרכים; אש־חוסמת ממושכת בטוח גדול, אם כי לא חזקה למדי נגד ביצורים כבדים.	תותח בן 60 הליטרא	12—15 יריות לדקה	15—30 ק"ג	10—15 ס"מ	תותח	ב. ארטילריה בינונית
8—15 ק"מ	בעיקר להריסת בצורי־שדה חזקים.	האוביצר בן 6 אינץ'	2—4 יריות לדקה	40—50 ק"ג	12—15,5 ס"מ	האוביצר	
15—60 ק"מ	בשביל אש נגד הסוללות האויבות למרחקים גדולים. לשם השמדת הארטילריה האויבת ומחסני תחמושתה; יריות על פני דרכי הנישה אל אזור הקרב, מחנות אויבים וכיו"ב.	תותח בן 6 אינץ'		108—160 ק"ג	15,5—21 ס"מ	תותח	ג. ארטילריה כבדה
10—15 ק"מ	נגד בצורים חזקים ביותר ואש נגד ארטילריה אויבת למרחקים גדולים.	1) האוביצר בן 8 אינץ' 2) האוביצר בן 9,2 אינץ'		150—300 ק"ג	15,5—22 ס"מ	האוביצר או מרגמה	
12—20 ק"מ	תפקידי־אש מיוחדים למרחקים גדולים	תותח בן 9,2 אינץ' ומעלה האוביצר בן 12 אינץ' ומעלה		200—1400 ק"ג	22—52 ס"מ 52 ס"מ הוא המודל הצרפתי האחרון	כלי־יריה של מסילת־ברזל	ד. ארטילריה מעל־לכבדה
7 קילומטר	למלחמת הרים	האוביצר בן 3,7 אינץ' (על בהמות־עומס)	6—10 יריות לדקה	6—12 ק"ג	6,5—10 ס"מ	כלי־יריה הרריים	ה. מיפוסים מיוחדים
8—16 ק"מ לגובה	הגנה אנטי־מטוסי	תותח־בופורס, בן 40 מ"מ (נגד מטוסים מנטיכר־טוס); תותח בן 3,7 אינץ' (נע); תותח בן 4,5 אינץ' (קבוע)	8—20 יריות לדקה	7—12 ק"ג	4—12 ס"מ	תותחים אנטי־מטוסיים	
18—30 ק"מ	להגנת חופים. פועלים ממשטח משורין קבוע או מכן מיוחד, ועל פסי מסילת־ברזל.	תותח־חופים בן 12 אינץ' ואחרים		200 ק"ג ומעלה	15—38 ס"מ	כלי־יריה חופיים	

טבלה IV. סוגי-הרכב המשורין

ה ס ו ג	ה מ ש ק ל	ה מ ה י ר ו ת	ה ש ר י ו ן	ה ז י ו ן
מכונות משוריות	4—8 טון	70—80 ק"מ לשעה	7—20 מילימטר	1—2 מקלעים (במכונת המשורית הקלה); 1—2 מכונות-יריה בינוניות וכן תותח בן 37 או 47 מילימטר (במכונת המשורית הכבדה)
טנקים קלים	5—15 טון*	40—80 ק"מ לשעה	7—13 מילימטר	מכונת-יריה בינונית 1 + מכונת-יריה כבדה 1 א: 1 מכונת-יריה בינונית 1 + תותח בן 37 מילימטר 1
טנקים בינוניים	15—30 טון*	30—60 ק"מ לשעה	15—30 מילימטר	2—5 מכונות-יריה + תותח בן 37 או 47 מילימטר
טנקים כבדים	30—70 טון	20—50 ק"מ לשעה	30—50 מילימטר	2—5 מכונות-יריה + תותח בן 75 מילימטר
טנקים "מעל לכבדים"	75—100 טון ומעלה	10—20 ק"מ לשעה	50—60 מ"מ ומעלה	2—6 מכונות-יריה + 1—2 תותחים בני 7,5 או 10,5 מ"מ א: 1 תותח 1 בן 155 מ"מ + תותח בן 47 מ"מ

* בזמן האחרון יש וכוללים אף טנקים בני 18—20 טון בסוג של "קלים" וטנקים בני שלושים וכמה טון — בסוג של בינוניים.